ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XV (L) ■ Nr. 12 (402) ■ Decembrie 2015 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 -
memoria revistei
p. 15-18

MANTEGNA - FECIOARA CU PRUNCUL ADORMIT

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Momente şi schiţe din actualitatea literară

Mihai Cimpoi

Alexandru Mărchidan

Marta Petreu

■ În zilele de 6 şi 7 noiembrie, la Târgovişte s-a desfăşurat o nouă ediţie a tradiţionalului Festival-concurs de literatură „Moştenirea Văcăreştilor". Premergător acestuia, academicianul Mihai Cimpoi a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii „Valahia". Colocviul de anul acesta a fost dedicat vieţii şi operei lui Costache Olăreanu, membru de vază al Şcolii de la Târgovişte. Au prezentat comunicări: Petre Gheorghe Bârlea, Mihai Cimpoi, George Coandă, Ana Dobre, Emil Lungeanu, Aurel Maria Baros, Nicolae Oprea, Victor Petrescu, Florentin Popescu, Mihai Stan, Emil Stănescu, George Toma Veseliu, comunicări apărute de altfel în volumul *Şcoala prozatorilor târgovişteni, Receptarea critică a operei lui Costache Olăreanu* (Editura *Bibliotheca*, Târgovişte, 2015). La acest colocviu, Dumitru Augustin Doman a prezentat numărul 4-5 (88-89)/1999 al revistei *Calende*, număr dedicat integral lui Costache Olăreanu şi lansat la ediţia din acel an a „Moştenirii Văcăreştilor", ediţie la care scriitorul a fost sărbătorit cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viaţă. Au fost lansate volume aparţinând lui Mihai Cimpoi, Florentin Popescu şi George Toma Veseliu. Din partea Filialei Piteşti a USR şi a revistei *Argeş*, la festival au participat Nicolae Oprea (membru al juriului) şi Dumitru Augustin Doman.

■ Recent, la Editura *ALEAN* din Piteşti, a apărut, în condiţii grafice excelente, o carte-album, semnată de Alexandru Mărchidan (poezie) şi Sorin Dănuţ Radu (fotografie artistică), o carte dedicată „memoriei poetului Daniel Turcea". O poezie, o fotografie – aceasta este reţeta cărţii. Reproducem o poezie neoexpresionistă de Alexandru Mărchidan: „împăcată cu sine/tristeţea/mă înghite/din mers/ca pe un bob/de linte".

■ Revista ieşeană *Scriptor*, nr. 11-12/2015, revistă păstorită de Lucian Vasiliu, reproduce din presa vremii o lege care ocrotea pe scriitorii ajunşi la senectute. O reproducem şi noi după *Scriptor*: „Toţi marii monarhi au creat secoli de literatură", – a spus d. M. Ralea, ministrul muncii, în expozeul făcut presei, cu privire la noua lege pentru înfiinţarea unei Case de pensiuni a scriitorilor. În adevăr, marii regi cari şi-au săpat cu litere de aur numele şi domnia în istoria popoarelor, au fost proteguitorii literelor şi artelor, dând un impuls covârşitor civilizaţiei omenirei. Încă dela suirea Majestăţii Sale Carol II pe Tronul României, poporul nostru a recunoscut în Regele său un monah al civiliza-ţiei specifice ţării noastre, un adevărat Voevod al Culturii româneşti, care a întemeiat, încă dela începutul domniei, mari instituţiuni, acordând înaltul Său sprijin tuturor instituţiunilor culturale existente şi tuturor muncitorilor de pe ogorul scrisului, artelor şi ştiinţelor.Din aceiaşi ocrotire paternă faţă de toate categoriile sociale şi mecenat regesc faţă de scriitori şi artişti, s'a realizat acum noua Casă de pensiuni menită să asigure o bătrâneţe decentă şi liniştită scriitorilor. Expunând rostul şi funcţionarea acestei Case, d. M. Ralea a arătat aceiaşi pricepere practică cu care a realizat organizarea instituţiunilor de asigurare muncitorească, acelaş spirit de omenească înţelegere a nevoilor celor ce muncesc pe ogorul culturii, aşa cum a dovedit în atâtea rânduri o dorinţă şi o convingere nestrămutată, de a ocroti munca celor din fabrici şi ateliere.Casa de pensiuni a scriitorilor este o inovaţiune interesantă din punct de vedere social şi de mare importanţă pentru cultură; condiţiile de viaţă ale scriitorilor sunt uneori destul de grele. Scriitorul, odată cu asigurarea soartei sale, va dobândi şi liniştea sufletească necesară muncii şi creaţiilor lui, de care se leagă progresul şi civilizaţia unui popor". („Opinia", An XXXVI, nr. 9589, 14 mart. 1939, p. 1). Sună a articol obedient, veţi zice. Sigur că aşa e. Acum nu e cazul. Scriitorii mor în stradă, în mizerie, sunt îngropaţi în cimitirul săracilor, fără cruce. Avem exemple.

■ Luna trecută, la Biblioteca Judeţeană Argeş a fost lansat volumul *Japonia, lacrimă şi stea* de Mihai Epure apărută la Editura *Destine* din Bucureşti. Mihai Epure a fost mulţi ani ambasador al României la Tokyo şi s-a îndrăgostit iremediabil de Japonia. A scris mai multe cărţi acolo sau despre ţara din Orientul Îndepărtat, romane, poeme, cărţi documentare. La pag. 19 a acestei cărţi găsim o adevărată artă poetică: „Zăpada petalelor de Sakura, cu permanenta sa fulguire peste năzuinţele mele împlinite, dar şi neuitarea Japoniei, sunt terapia salvării mele. Aşa am înţeles că fascinanta ţară a samurailor şi a ceremoniei ceaiului îmi devenise a doua patrie. România, ţara naşterii. Japonia, ţara renaşterii mele. Pentru că vindecarea mea cu...tratament nipon echivala cu dăruirea unei noi vieţi".

■ Titlul lunii noiembrie, în Suplimentul de cultură, nr. 502/14-20 noiembrie: **Presa, pudelul de pază al interesului privat.**

■ În revista *Hyperion*, nr. 10-11-12/2015, Gellu Dorian publică un interviu cu poeta Marta Petreu. Scriitoarea de la Cluj încheie cu un aspect trist al stării naţiei: „O populaţie fără destui medici şi fără destui bani să se trateze la nivelul medicinei româneşti – nu îndrăznesc să spun că la nivelul celei europene – de azi, din secolul al XXI-lea. Oamenii se tratează mergînd la moaşte sau bînd ceaiuri după prescripţiile din ziare şi reviste... Sînt reacţii ale unei populaţii năcăjite şi năucite, care, din cauza stării precare a ţării, cade într-o mentalitate premodernă. Asta mă înspăimîntă. Nu dau vina pe această populaţie, oamenii, la necaz, se agaţă de orice pai. Dau vina pe proasta administraţie şi funcţionare a statului român, care nu are grijă de cea mai preţioasă realitate din ţara asta, populaţia. Iar ca factor secundar dau vina pe televiziuni, care, de dragul audienţei, popularizează toate tîmpeniile, prezentîndu-le drept exemple de urmat, drept soluţii etc. Nu ne-ar strica o infuzie de responsabilitate şi de spirit raţionalist în mediul public... Şi bani, fireşte. Şi cinste, fireşte. Despre lumea mare e prea complicat să îţi spun ce cred. Sîntem într-o perioadă de tranziţie, spre nu ştiu ce."

■ Despre *Demonii Prostiei* scrie Sabina Diniţă în revista *Cultura*, nr.43-44/12 noiembrie 2015. Pasajul de mai jos ni se pare antologic: „O adevărată simfonie a falacităţii şi poncifurilor interpretată (pe toate mediile) de nişte lăutari ai gândirii. Fascinant este faptul că prostia, inclusiv în folclorul neaoş, a fost privită dintotdeauna cu o conciliantă îngăduinţă. Prostul valah a fost şi este în definitiv un tip simpatic, bonom, lipsit de răutate (e prost dar are suflet bun). Dacă mai cântă şi din psalmi, dacă face donaţii, în fond, îi putem ierta orice. Inclusiv dacă ajunge preşedinte şi ne transformă într-un stat fundamentalist. Caracterul prostului mioritic are o preeminenţă veşnic-etică. Politicienii (şi ei) par mai degrabă interesaţi de flacăra violetă decât de programul strict al guvernării. Între răceala ştiinţifică a cunoaşterii şi judecata moral-estetică simţul comun o preferă pe cea din urmă. Piedone e un tip fain, grăsun şi plin de caterincă. Oprescu e doctor şi are o meclă de şerif moromeţian din westernul Profetul, aurul si ardelenii. Udrea e frumoasă, elegantă şi sexy. Şi tot aşa".

■ Revista *Baaadul literar*, nr. 4 (35)/noiembrie 2015 găzduieşte o dezbatere despre un eventual premiu Nobel pentru literatura română. O sinteză pertinentă face criticul Constantin Trandafir: „Între timp, Norman Manea, Mircea Cărtărescu şi Nicolae Breban au fost propuşi la premiu şi altă dată. Primul trăieşte în SUA, este de origine evreiască-românească, e tradus în mai multe limbi, ar avea atuuri. Al doilea are scrieri reputate susţinute de la nivelul înalt al reperelor, dar şi – se putea? – are opoziţie; ba că valoarea lui e modestă, ba că ar fi plagiat, ba că scrie pornografic, ba că e băsist, ba că a beneficiat preferenţial din partea ICR din vremea lui Patapievici, ba că, nici mai mult, nici mai puţin, ar fi fost colaborator al Securităţii ca sublocotenent, ba ameninţă mereu că pleacă din această ţară oribilă. Nicolae Breban spunea prin 2014 că nu-l interesează Nobelul, ar fi putut să-l obţină în anii 70, dar... E o cochetărie sau diversiune cu substrat mai adânc? Nici nu ştii ce să mai crezi! Sau aşa stă treaba cum e şi politichia democratică a sistemului, când (un exemplu dintr-o mie) două milioane de alegători români au „fraudat" referendumul din iulie 2012! Nici pe lista lui Harold Bloom pentru Canonul occidental nu a apărut vreun nume românesc (doar nu suntem occidentali), deşi noi i-am adoptat cu entuziasm ovin termenul „canon". Aşa se face că literatura română e doar indexată". **(DAD)**

actualitate

GHEORGHE PĂUN - 65
Sunt flacăra ce-și devorează lemnul

Evocarea personalităţii unui scriitor la ceas aniversar este o trudă de onoare dar şi vulnerabilă. A fi obiectiv atunci când scrii despre cărţi care îţi plac este iarăşi greu de realizat. Am încercat totuşi de-a lungul anilor să demonstrez prin cronicile publicate în mai multe reviste din ţară că ***Gheorghe Păun*** nu este un matematician care scrie şi literatură, ci este şi matematician şi scriitor. Mă refer atât la volumele de poezie, cât şi la proză, memorialistică, eseu, cronică literară. Şi voi începe argumentarea mea cu excelentul volum ***Cărţi şi autori***, apărut la Editura *Tiparg*, Piteşti 2012, şi care nu este o carte peste care se poate trece cu vederea, ci un studiu temeinic asupra literaturii contemporane, realizat cu mijloacele criticii literare, care şi-a scos roba şi priveste operele cu ochi luminoşi.

Cealaltă carte la care mă voi referi este ***Ceasornicar de curcubeie***, apărută la Editura *Detectiv*, Bucureşti, 2014, cu o prefaţă de academicianul Nicolae Dabija. Prezentarea autorului este realizată în tuşe scurte pe coperta a patra, însoţind un portret realizat de Adina Romanescu:

Gheorghe Păun este argeşean prin naştere (6 decembrie 1950, Cicăneşti, Argeş), matematician de profesie, ”dus de viaţă până în Academia Română, ba şi prin cea a Europei”. Este cel mai citat informatician român, a introdus modele (de calcul celular) care îi poartă numele, are o carieră internaţională de vârf. Spirit ludic nedezminţit, ”lucrează zi-lumină, ca ţăranul, dar mai mereu în starea de joc.” Publică literatură (povestiri, romane, poezie, memorii, cronică de carte, tablete umoristice, epigrame) din anii 1980, este membru al USR din 1990. Locuieşte la Curtea de Argeş, unde în decembrie 2005 a înfiinţat Clubul Iubitorilor de Cultură, iar în decembrie 2010 revista de cultură Curtea de la Argeş, al cărei redactor şef este.

Discutând ***Cărţi şi autori,*** mă voi axa în primul rând pe cuvântul autorului, cartea este un exerciţiu de voinţă (a citi astfel obligatoriu o carte pe săptămână), dar şi un exerciţiu de cunoaştere (aplecarea firească a cercetătorului de a studia un fenomen, de a căuta originile, sursele, la care se adaugă plăcerea evidentă a lecturii, *bucuria lecturii* cu sintagma cunoscutului titlu al cărţii cărturarului Episcop al zonei argeşene.

Se naşte astfel o carte asupra fenomenului cultural românesc începând cel puţin de la 2002 la 2012, îi întâlnim pe scriitorii mai multor generaţii şi ai mai multor spaţii geografice, trăitori şi creatori în segmentul citat de timp. O carte interesantă, o imagine a vieţii artistice româneşti văzută prin ochii unui scriitor matematician, din familia lui Alexandru Ciorănescu sau Ion Barbu. De parcă toată cartea îndeamnă la ”mântuirea prin cultură”, pentru care pleda Noica, singura salvare posibilă în acest secol.

Deşi sunt tuşe scurte (probabil o coală şi jumătate format A4, cerută de spaţiul rubricii din ziar), scriitura este uneori veritabilă poezie, analiză literară trecută prin filtrul spiritului celui care prezintă. De exemplu cronica intitulată *Iarnă, timp, singurătate* care prezintă romanul *O noapte cât o mie de nopţi* (Editura *Limes*, Cluj Naoca, 2011) de Horia Bădescu, se încheie astfel: ”Totul văzut cu genele apropiate, în clar-obscurul iernii, în clar-obscurul memoriei, şi relativizat de o frază scrisă de Milian pe o carte şi care apare de mai multe ori în roman: ”Proviziile s-au terminat, burduful cu apă a secat, drumul pare fără sfârşit şi Călăuza s-a rătăcit. Cum vei mai şti încotro ai plecat, dacă mergi cu pas sigur sau clătinat?”

Întâlnim în aceste cronici ale lui Gheorghe Păun o galerie de autori de diverse vârste şi naţionalităţi, începând cu o poetă debutantă din Curtea de Argeş şi mergând până la prezentarea unui mini-roman de Oscar Wilde, la tragismul unui destin spectacular (fizicianul Hawclin), până la El Profesor Infinito (Solomon Marcus) sau la profesorii Alexandru Surdu şi Mihai Şora; se adaugă pictorii pe care Clubul Iubitorilor de Cultură din Curtea de Argeş i-a găzduit şi i-a vizionat cu o splendidă venerare a artei culorilor şi a formelor ca limbaj.

Să revenim asupra personajului principal al acestei cărţi, este personajul-autor, cel care citeşte şi interpretează. Nu este criticul maliţios, completând sever la biroul său fişe de lectură, ci omul modern, chemat de datoriile profesiei, dar care realizează ”exerciţiul de voinţă” citind: ”L-am citit (micul roman *Crima lordului Arthur Savile* de Oscar Wilde) în aeroport (am început să-mi fac un obicei din asta...) aşteptând pe cineva la aterizare...)”.

Aşadar fişele de lectură se scriu direct în memorie, pe când sufletul înregistrează şi reţine ceea ce este poetic, omenesc în fiecare carte. Cronicile nu constituie un volum arid, conţinând numai informaţii, intervenţiile autorului dau savoare textului, ca în *Nuntă cu general*, pretext pentru a discuta pe marginea nuvelei lui Cehov: ”Revenind în curtea proprie, având în minte povestirea lui Cehov, am frisoane când sunt pus să joc rolul de general, mă feresc de obicei de sticla cu vin, dar nu totdeauna reuşesc să nu aduc vorba despre trincă, vele şi şcote (matematice)... Dureros de comic a mai fost şi Anton Pavlovici...(te şi miri când citeşti *Doamna cu căţelul* cât de sentimental era totuşi).

O altă cronică are titlul *O carte cutremurătoare*, singurul titlu de acest fel fiindcă numeşte un volum ce conţine povestea tragediei neamului, *Stalin mi-a furat copilăria* de Boris Vasiliev: ”Am primit-o de la autor, acum câteva săptămâni, când am vizitat Liceul Teoretic din satul Sărăţenii Vechi, din Basarabia. Soarta deportaţilor în Siberia, calvarul, ”trenul morţii, taigaua nesfârşită, noaptea lungă şi gerul nordului, ţânţarii şi ploşniţele ca nişte vampiri, foamete şi frig, sârmă ghimpată, bătăi, batjocură.”

Şi o altă temă care revine, ***România din jurul României***, prezentarea cărţii lui Vasile Şoimaru. Remarcă şi autorul şi remarcăm şi noi cele patru puncte extreme ale României Mari: ***nord – Babinul bucovinean, est – podul peste Nistru din Bugaz, sud – localitatea Ecrene din Cadrilater şi vest – Beba Veche, Timiş***, localităţi care, după părerea noastră ar trebui să figureze în manualele şcolare.

Prin citatele alese, Personajul – Autor pe care îl identificăm în fiecare notă, transmite de fapt, învaţă, ne înţelepţeşte, exemplu în *A sufletului românesc cinstire*: ”...câteva idei de bază (le putem numi şi sentimente): românismul, tradiţia, înaintaşii, credinţa, patriotismul, necesitatea de a ne întoarce la ”scripturi”, la ”cultura noastră străveche, amintindu-ne de fiecare dată că acela care uită de unde a pornit riscă să ajungă unde nu trebuie.”

Alt capitol prezintă *O carte despre Sfântul Voievod Neagoe Basarab*, cel care după urcarea pe tron creează două capodopere, una în piatră, Mânăstirea, şi alta în slove, *Învăţăturile* (este vorba despre lucrarea *Neagoe Basarab. Viaţa, opera, domnia* de Radu Ştefan Vergatti).

Nu lipsesc din această carte a cărţilor noastre nici voievozii zborului, aviatorii, evocaţi de Florin Horvath în *Ultimul festin* (Editura *Caiete silvane*, Zalău, 2011), dar şi interesantul capitol *Cartea cărţilor (lui E.L.) şi, dintre ele, Florentiniada*. Portretul lui Emil Lungeanu se constituie din formulări scurte, dar precise: ”unul dintre numele importante ale literaturii române de azi (versatil, productiv, vertical, contondent uneori, mintos, bine informat, cu simţul umorului, al ludicului, cu o bibliotecă-citită! – în spate!”

Întâlnirile cu Solomon Marcus sunt fascinante, El Profesor Infinito fiind sărbătorit într-o carte specială, peste 1800 de pagini, *Întâlniri cu/ Meetings with Solomon Marcus,* Editura *Spandugino*, portretul academicianului matematician (despre al cărui discurs de recepţie în Academia Română, *Singurătatea matematicianului* am scris şi noi) este subliniat de Gheorghe Păun în câteva splendide rânduri, cu precizarea că ”Solomon Marcus a impus un nou ordin de mărime în ştiinţa românească.”

Aceeaşi plăcută prezentare pentru volumul *Scrisori din Pont* de Maria Mona Vâlceanu, Editura *Zodia Fecioarei*, Piteşti, scrisori nu din Pontul Euxin, ci ”mai degrabă dinspre un liman cultural, literar în primul rând, la care autoarea a ajuns după o frumoasă carieră de om al cărţii. O carte scrisă cu dragoste pentru subiect şi pentru cititori, cu priceperea celui care a trăit o viaţă printre cărţi şi printre tineri.”

Ar mai putea fi amintite multe altele din cele 102 cronici cuprinse în carte, carte în care autorul nu ierarhizează, nu emite judecăţi de valoare imuabile, cel mai adesea trimite spre a lectura textul cu un îndemn tandru. Aş spune intelectualul de calibru greu, care păstrează în toate măsura, trădat uneori de sufletul de poet.

În prefaţa volumului ***Ceasornicar de curcubeie***, intitulată simbolic *Geometrizarea metaforei*, academicianul poet *Nicolae Dabija*, trăitor şi luptător pe înstrăinatele meleaguri basarabene, subliniază: *Dinamica cugetării matematice se întâlneşte cu sufletul pur al liricii. Acesta este stilul inconfundabil al lui Gheorghe Păun...un poet adevărat, tradiţionalist şi modern în acelaşi timp, vine din matematică în poezie şi din poezie în matematică. Cu firescul nefirescului, cu anormalul simplităţii, ca să ne înveţe număratul, dar nu cu ajutorul cifrelor, ci cu cel al metaforelor, ca să ne sugereze că timpul poate fi măsurat nu doar cu ajutorul clipelor, ci cu cel al versurilor...*

Ceasornicar de curcubeie este o antologie din lirica poetului, cuprinzând versuri selectate din cele patru volume apărute anterior. Volumul ***Teama de toamnă***, Editura *Tiparg*, Piteşti, 2009, este o construcţie fragilă, de o frumuseţe al cărei echilibru nu trebuie atins, dar care se înscrie perfect în regulile poeziei autentice. Sunt teme şi motive pe care autorul le îndrăgeşte, mai ales din literatura interbelică, dar pe care le recreează în spirit modern. Poemul care deschide volumul, intitulat inspirat *Spre toamnă* dovedeşte încrederea poetului în puterea dragostei: ”Se micşorează vara, iubito, mă doare/Lumina se duce spre sud, speriată”, dar ”Doar tu mai poţi fi iulie lung/Mâna-ţi balsam cu arome de soare

Volumul ***De-a Viaţa***, Editura *Tiparg*, Piteşti 2009, marchează o apariţie editorială de prim rang în domeniul poeziei contemporane, atât prin temele abordate cât şi prin capacitatea poetului de a reda limbajului puterea de expresie.

Evident se remarcă ***poezia de dragoste,*** temă predilectă a lui Gheorghe Păun, prezentă în volumul „***Teama de toamnă***”, grupează mai multe poeme în care frumuseţea femeii este evocată discret, estompat, urma tălpilor prin rouă, „călcai regal prin rouă şi se năştea lumină”, glezna albă ca zăpada, conturul muiat „în purpuriu de seară şi albastru pur” ca să marcheze de fapt o absenţă resimţită tot mai dureros.

Ca pentru Sulamita, natura se desăvârşeşte pentru a primi desăvârşirea spre oaza En Gaddi, când în cort ard mirodenii iubita are ”împărăteşti contururi / în păr cu fir de stea / chemata mea de-a pururi / desăvârşita mea” Acestei frumuseţi îi cere poetul: ”Dă-mi drogul

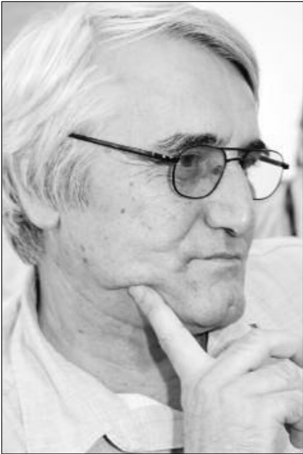
MARIA MONA VÂLCEANU

(continuare în p. 20)

...Gheorghe Păun nu este un matematician care scrie şi literatură, ci este şi matematician şi scriitor.

aniversare

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Resursele jurnalului intim

Efervescenţa diarismului românesc în perioada contemporană apare evidentă şi se acordă cu orizontul de aşteptare al cititorului avid de mărturii altădată interzise. Comunicarea directă a mesajului, notaţia crudă, anticalofilia sau eludarea normativului estetic – sunt atributele de atracţie ale jurnalului intim. Aviditatea cititorului creşte proporţional cu sinceritatea autorului de *diarium* care se dezice de literaritate. Fiindcă jurnalul clandestin ţinut de scriitor în regimul comunist presupune libertatea absolută a actului scriptural, fiind conceput ca *operă de sertar*, din categoria antiliteraturii, o scriitură secretă, în fond, şi cu totul riscantă. Apăsat de sentimentul frustrării, diaristul găseşte în opera sa non-ficţională o modalitate de exorcizare a răului mundan, un refugiu mântuitor din universul concentraţionar. În condiţiile recâştigării libertăţii depline în actul creaţiei, fenomenul de amploare al recuperării jurnalelor intime de sertar prin actul editorial (şi al republicării unora uitate) după 1989 a condus la reabilitarea unei *literaturi a adevărului* cu suport biografic, concepută în registrul sincerităţii absolute, fără (auto)cenzură, o literatură care renunţă irevocabil la procedeele de mascare şi transfigurare a realităţii crude.

Dar această *literatură a fragmentului* cu substanţă autobiografică a fost anticipată – printr-o iniţiativă comună de mare anvergură – de prozatorii reformatori din *Şcoala de la Târgovişte*. Exponenţii grupării reuşesc să anuleze diferenţele dintre jurnalul de existenţă şi jurnalul de idei sau de creaţie. Prin opere care fundamentează registrul diaristic al creaţiei lor: Radu Petrescu – începând cu *Ocheanul întors* din 1977 şi până la masiva ediţie integrală realizată de Adela Petrescu, în 2014; Mircea Horia Simionescu, cu *Trei oglinzi*(1987) şi *Febra. File de jurnal (1963-1971)* (1998); Tudor Ţopa, rămas fidel formulei în opera sa restrânsă: *Încercarea scriitorului* (1975) şi *Punte* (1985); Costache Olăreanu, încă de la începuturi, cu *Vedere din balcon* (1971) şi *Confesiuni paralele* (1978), dar şi prin fragmentele de jurnal contrase în mai toate romanele sale.

Este simptomatică, în acest sens, consemnarea celui de-al treilea prozator din nucleul sudat la Liceul "Ienăchiţă Văcărescu", Costache Olăreanu (1929-2000), din jurnalul încorporat contrapunctic în romanul *Cvintetul melancoliei* pe marginea dialogului cu al patrulea prozator care se ataşează' grupării, Tudor Ţopa: "Apoi vorbim despre jurnalele noastre, cum se completează unele pe altele: *Încercarea scriitorului* (1947-1948), *Ucenic la clasici* (1949-1953), jurnalul la care lucrează Radu (Petrescu) pentru C.R. (1954-1956). Dacă ar mai veni, pe deasupra, şi *Norii* lui Petru (Creţia)..." Despre convingerea împărtăşită de scriitorii în formare, credinţa în valenţele artistice ale jurnalului vorbeşte şi Mircea Horia Simionescu în numărul tematic din revista *Calende* dedicat lui Olăreanu (nr. 4-5/ 1999): "Încă din anii când începeam să scriem jurnal, Costache s-a alăturat ideii prietenilor de a descoperi în faptele şi împrejurările banale, în trăirile ocazionale, expresia, combinaţiile de culoare şi greutate, de mişcare etc., ale poeziei şi epicului împreună. Lecturile ulterioare l-au condus la extragerea esenţei acestei specii, sfârşind cu actul rezolut de a publica – în 1979 – rodul exprienţei lui: *Ucenic la clasici*, socotit de prietenii cu care a pornit la drum modelul (*reţeta*) jurnalului intim".

Opţiunea decisă a prozatorilor din nucleul iniţial al grupării pentru formula diaristică se întemeiază pe congruenţa ideatică generată de lecturi comune şi trăiri simultane asemănătoare în împrejurări diferite. În *Cvintetul...*, pornind de la conversaţia cu Tudor Ţopa, care recunoaşte sudura dintre realitate şi ficţiune în cazul prozei sale ("La mine ficţiunea e subită (...) Un lucru văzut e gata închipuit"), Olăreanu transcrie o însemnare din jurnalul acestuia, unde confratele dezvăluie proiectul unei cărţi despre Al. I. Cuza: "de fapt, o carte despre cum scrie cineva un ‹Cuza› şi, simultan, despre tot ce i se petrece în timpul acesta". Concluzia lui subliniază "coincidenţa" creatoare: "Acum câţiva ani şi eu mă gândeam la o carte: să fie vorba despre un scriitor care, concomitent cu scrierea cărţii, să scrie şi ce simte şi gândeşte scriind. Deci, prietenia e şi o chestie de coincidenţă". Proiecţia ideii comune este concretizată în acest roman arborescent.,

Cred că *Cvintetul melancoliei* este cel mai complex roman autoficţional al lui Costache Olăreanu. A şaptea carte (dintre care, şase romane comprimate) constituie modelul normativ de concepţie al prozei sale realiste, înţesată de referinţe autobiografice. În toate aceste cărţi, jurnalul intim reprezintă embrionul narativ, în sensul recunoscut de Mircea Eliade în propriul jurnal (referindu-se la conceperea romanului *Maitreyi*): "Adesea transcriam pagini întregi din *Jurnal* şi dacă *Jurnalul* acelei veri, 1930, ar fi fost mai copios, poate că l-aş fi transcris în întregime". În *Cvintetul...*, însă, scriitura personală (autobiografia) conlucrează cu biografia spre rotunjirea ficţiunii. Personajul-narator, el însuşi scriitor cunoscut, promite unui bătrân funcţionar ("domnul Leontin") să scrie despre el, *să-i scrie viaţa*. Partea a treia a romanului-colaj se deschide, astfel, cu însemnările directe ale "eroului" care îşi reconstituie existenţa, începând cu naşterea din 1901, într-un registru ce parodiază autobiografiile oficiale cerute adesea sub comunism.

Dar naratorul cu funcţie auctorială intercalează între secvenţele expunerii biografice fragmente din jurnalele sale – jurnalul prezent alternând cu altele mai vechi, recuperând trecutul -, după principiul amintirilor involuntare. Balansul narativ permite autorului-biograf să se metamorfozeze, conform logicii interioare a discursului, în jurnalist-autobiograf. Asemenea *momente proustiene* au rostul de a redimensiona semnificativ faptele povestite monocord de memorialistul improvizat. Cu un singur exemplu de memorie involuntară: "Înainte de plecare fiecare primea câte un gavanos plin cu faguri de miere. / *Faguri delicioşi puneam şi noi pe limbă, adică eu şi Radu, în curtea lui Moţoi din Târgovişte*". Biografiile paralele transcrise în roman converg spre aceleaşi sensuri de reconstituire veridică a epocii, ca două documente existenţiale marcate de *confesiuni paralele* (cum se intitula alt roman ilustrativ). În spiritul autenticităţii, în ultima parte a romanului sunt transcrise liniar şi concis, strict cronologic, faptele din ultima parte a vieţii eroului Leontin T. Gheorghe (astfel numit în final).

În construcţia polifonică din *Cvintetul melancoliei*, concurând cu Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu îşi demonstrează deplin calităţile de artist al compoziţiei. Pe fundalul unei melodii de Schubert (cvintetul la două violoncele), auzită doar de personajul-model al romanului, sunt narate amintirile simultane ale personajelor. Prozatorul preia din muzică tehnica contrapunctului, prin prezenţa concomitentă a cinci *voci*, corespunzând celor cinci instrumente din cvintetul schubertian. Materia epică este similar distribuită în cinci părţi, ultima fiind proiectată ca punct de întâlnire şi armonizare a vocilor distincte, cum notează în jurnalul din roman: "Ce voi face însă în partea a cincea? Acolo se vor înnoda toate firele pe care le-am tras până acum. Ca un râu (să nu zic fluviu) care va aduna toate pâraiele: pe Leontin, pe fetiţa cu câinele, pe domnul înalt, puţin adus de spate, pe tânăra întâlnită la etajul 5, pe autor. Exact cinci voci. O resurecţie generală!". În sistemul epic proiectat de autor ca "mozaic policrom" (cum mărturiseşte), paginile diaristice (marcate în text cu italice) acoperă semnificativ interstiţiile povestirii biografice principale.

Rolul inovator al diarismului cultivat programatic de prozatorii târgovişteni, în dinamica literaturii postbelice, nu mai este pus la îndoială de exegeţii de astăzi ai fenomenului. Târgoviştenii fixează, la modul fundamental, condiţia jurnalului ca text ce survolează frontiera beletristică. În condiţiile social-politice instaurate după 1989, era de aşteptat ca membrii grupării (rămaşi în viaţă) să reacţioneze faţă de schimbarea radicală a raportului dintre autobiografia mascată şi ficţiune. Cel mai prompt în reacţie editorială se vădeşte acelaşi Costache Olăreanu, cu volumele publicate în ritm precipitat în anii 1994-1995: *Poezie şi autobiografie, Lupul şi chitanţa* şi poeticele *Caiete vechi şi sentimentale*. Prima carte din serie este alcătuită dintr-o proză autobiografică acoperind *Primii 20 de ani* (cum se intitulează) şi un jurnal post-decembrist, *Micul Paris*, din anii 1991-'92. Prozele diaristice sunt separate printr-un grupaj de poeme inedite datând din etapa liceului, 1945-1947 (unele dintre ele publicate pentru prima dată în revista *Calende*). Secţiunea celor „20 de ani" – comparabilă sub aspectul reconstituirii biografice cu jurnalul postum al lui I. Negoiţescu, *Straja dragonilor* – este cu atât mai importantă cu cât C. Olăreanu foloseşte prilejul să pună în discuţie condiţia genului hibrid cultivat de prozatorii întemeietori de „Şcoală".

„Răsturnările politice – mărturiseşte autorul *Vederii din balcon* – au produs şi ele o altă optică asupra vieţii noastre şi a literaturii pe care am făcut-o. Proza de tip esopic a murit. Ura! Ea va fi, în mod sigur, înlocuită de o literatură a adevărului. Nu spun prin asta că nu va mai fi literatură de ficţiune, aceasta e necesară oricui şi oricând. Dar tipul de literatură pe care l-am profesat eu şi prietenii mei (literatura autobiografică) va trebui să se dezbare de toate acele ocolişuri, fente şi dedsubturi, şi să nu mai încerce să păcălească pe nimeni. Până acum am trăit sub zodia cenzurii („*Siamo nei secolo dei censuristi*", se exclama la sfârşitul secolului XVII), acum trăim epoca descoperirii greşelilor („*Fault – finding Age*"). Şi o spun cu toată ⟶

Cred că *Cvintetul melancoliei* este cel mai complex roman autoficţional al lui Costache Olăreanu. A şaptea carte (dintre care, şase romane comprimate) constituie modelul normativ de concepţie al prozei sale realiste, înţesată de referinţe auto-biografice.

cronici

Casa Desfrânării (1885)

DE OSCAR WILDE

(16 oct. 1854 – 30 nov. 1900)

Traducere de PROCOPIE CLONȚEA

Pe ton lascīv de-acordeon,
Sus la cocotă în salon,
Umbre dansau făr de repaus.

Din stradă, jos, se auzea,
Orchestra cum interpreta
„Treures Liebes Hartz” de Strauss.

Un dans mecanic și grotesc,
Ca un fantastic arabesc,
De umbre într-un plin avânt.

Priveam fatasmele dansând,
Corn și vioară legănând,
Ca frunze arse-n braț de vânt.

Mecanice marionete,
Cu trup subțire de schelete,
Se înclinau într-un cadril.

O sarabandă-n trei pe doi,
Au mai dansat cu pas vioi,
Râzând strident ca un copil.

Câte-o păpușă animată,
Cu spectrul ei dansau în roată,
Părând să-ngâne-o melodie.

Din cas o hâdă marionetă
Ieși fumând o țigaretă,
La fel ca o persoană vie.

Atunci iubitei îi șoptesc,
„Morții-mpreună dănțuiesc:
Oase se dedau plăcerii”.

Dar ea, de vioară atrasă,
Păși și intră în casă:
Iubirea-n cuibul desfrânării.

Când, brusc, orchestra cântă fals
Și istovite de lung vals,
Umbrele au stat deodată.

Departe, pe stradă-n spate,
Zorii-n straie argintate:
Furiși, ca o copilă-nspăimântată.

Liviu Ioan Stoiciu

Aurel Dumitrașcu, ultimul poem

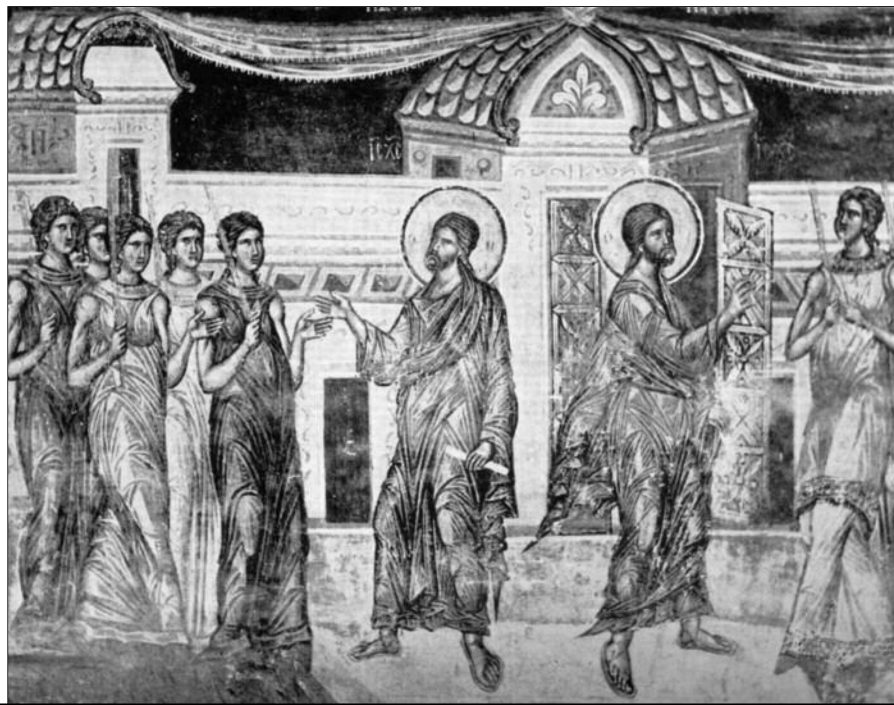
Pe 21 noiembrie 2015 Aurel Dumitrașcu ar fi împlinit 60 de ani. Ar fi fost mai mic decât mine cu cinci ani. Nu mi-l pot imagina pe „poetul Aiurel” la 60 de ani — cel care, venind acasă, îl citez, „singur, mă joc doar cu Moartea. / Cititorul trebuie până la urmă să știe”. El, care auzea „plânsetul metafizicii” și era convins că: „Sunt numai ce am vrut să fiu”. A fost el numai ce a vrut să fie? Dacă da, înseamnă că spiritul lui are și după moarte putere de convingere și că trebuie să-i mulțumească prietenului Adrian Alui Gheorghe pentru posteritatea atinsă de har de care are parte, publicându-i poemele, jurnalele, scrisorile. Noi, cititorii lui, îi aprindem lumânări. Talentul lui Aurel Dumitrașcu arde și azi. A murit la nici 35 de ani — iar eu am serbat în acest an 35 de ani de la apariția primei mele cărți... Mi-e rușine că mai sunt pe aici, inutil, neînțeles, într-o dimensiune subversivă, fără sens.

Au trecut 25 de ani de la dispariția lui Aurel Dumitrașcu. La 1 ianuarie 1984 (la 28 de ani), în jurnal, el scria: „Ai să te faci tu și bine, dacă nu dau zeii în cancer”. Premoniție? Joc al poeziei? El era un zeu al Bibliotecii de nord (titlu de carte), în orice caz. A murit la nici 35 de ani, așa cum se programase, într-o duminică (cuvintele la el aveau putere de sugestie, creau realitate): „Voi muri într-o duminică dimineața. Când / vei intra tu în bibliotecă... Un firicel de sânge atât... ieșit dintr-o carte. El va vorbi”. N-a greșit, a fost trimis într-o altă lume de un tip de cancer al sângelui. Subliniase în poeme, până să treacă dincolo, „dorul de-a fi un poet care moare” (de tânăr) și că „preajma morții / creștea ca o floare”. În ultimul lui poem (comunicat de Dana Pîntea, o bună prietenă a poetului, consemnată atunci), scris în spital la Piatra Neamț, pe 12 septembrie 1990, cu o săptămână înainte de deces, Aurel Dumitrașcu ne comunica, obsedat de lama unei săbii a unui scriitor sinucigaș, japonez:

Alții o duc mai rău și trăiesc mai mult
să vadă soarele cum răsare.
(Dacă eu mai bine o duc,
voi muri timpuriu... ?)
Și cîți ani cu lama aceasta am umblat
(și) alții, citind rău, credeau că sînt
sentimental (un poet de la est!) — și
dacă lama care hăcuiește creierul
meu e un sentiment stupid atunci
sînt un sentimental și nu întîmplător
pe balcon seara mă gîndesc la
scriitorul mishima. Nu avea nimic de ascuns.
Pe balcon stau cu o (pasăre) moartă.

M-am tot întrebat de ce i-a venit în minte, în acest ultim poem, Mishima. Scriitorul Yukio Mishima, născut la 14 ianuarie 1925 în „Țara Soarelui Răsare”, care pe 25 noiembrie 1970 s-a sinucis prin metoda tradițională seppuku (harachiri; sinucidere rituală prin tăierea pântecului cu pumnalul, practicată în Japonia; actul seppuku constă în inserarea tăișului sabiei în stomac, apoi persoana care înfăptuiește această sinucidere continuă prin tăierea de-a lungul abdomenului; actul este dus la sfârșit după ce o persoană care asistă la această sinucidere, termină sinuciderea prin tăierea capului celui care și-a făcut harachiri). După decapitare, capul lui Mishima a fost așezat pe o foaie de ziar. Care ar putea fi motivele sinuciderii lui Mishima? Rețin numai „teoria esteticii” (la japonezi), care vedea sinuciderea lui Mishima ca o desăvârșire a căutării frumosului... Într-o scrisoare către Adrian Alui Gheorghe, „Aiurel” îl întreabă: „Gândește-te la ceva: eu mă pot sătura vreodată de frumusețe?! Nu, nu, Adriane! FRUMUSEȚEA e nesfârșită. Eu știu”... Aurel Dumitrașcu știa ce e frumusețea în profunzimea ei, cosmică. Să fie asta o explicație, de ce Aurel Dumitrașcu pomenește în ultimul lui poem de lama sabiei sinucigașului Mishima, aflat în căutarea frumosului? În condițiile în care Aurel Dumitrașcu atrage atenția, în alt poem, semnificativ, că: „Moartea e o fereastră / deschisă înăuntru”...

Talentul lui Aurel Dumitrașcu arde și azi. A murit la nici 35 de ani — iar eu am serbat în acest an 35 de ani de la apariția primei mele cărți...

brutalitatea: și a epocii *reînvățării scrisului*, a bunelor și cinstitelor mijloace de a comunica cu cititorul, fără a-l mai zăpăci și chiar minți.” *Literatura autobiografică*, rezumându-se la redarea exactă a evenimentelor reale, conform principiului autarhic al sincerității, devine astfel *anti-literatură*, își deplasează accentul către sfera non-ficționalului. Cu alte cuvinte, se desparte total și definitiv de ficțiunea cu substrat autobiografic preluat în manieră deghizată, pe care o putem denumi *literatura adevărului subtextual*. Primează de-acum, în concepția prozatorului, documentul existențial, într-o revalorificare apăsat obiectivă a propriei vieți, sub semnul *retrăirii* prin scris.

Cert este că jurnalul reprezintă pentru Costache Olăreanu - în cele mai bune scrieri ale sale, începând cu *Vedere din balcon* din 1971– sursa primară pentru edificiul ficțional, devenind totodată un veritabil topos livresc unde se produce energia creatoare. Deloc întâmplător, când reeditează proza scurtă de debut, specifică în subtitlu: *scene, amintiri, ficțiuni*. Întrucât substanța amintirilor din biografia sa (consemnate în jurnale) se prelungește aievea în ficțiune, așa cum în proza oniricilor visul alunecă în realitate. Se depășește astfel frontiera literaturii, acordând finalitate însemnărilor diaristice, cum remarca teoreticianul Adrian Marino: “Jurnalul este doar ulterior recuperat de ‹literatură›, pe măsură ce acest concept, ca și evoluția sensibilității literare, absoarbe și astfel de texte, a căror motivație și finalitate nu este – inițial – câtuși de puțin estetică”.

Carte nouă

Nicolae Radu – *Povestiri despre ziua de mâine*

(Editura *Inspirescu*, 2015, Colecția Prozatorii secolului XXI)

Nicolae Radu este un prozator care a debutat târziu, dar aș zice că în forță. El nu e interesat deloc de lungimea textului, în schimb pare preocupat de rotunjimea lui, de încheierea lui exact când a terminat de spus tot ce are de spus. Nu-i trebuie foarte multe cuvinte să închege o povestire cu un decupaj de realitate crudă alunecând într-un fantastic ce face parte, în fond, din real. Propensiunea spre fantastic se împletește cu cea spre parabolă. Prozatorul este obsedat de timp, de curgerea lui sau de de băltire, reușindu-i adesea fulgurații pe jocul cu viitorul și cu trecutul. Este vădit darul de povestitor dezinvolt al lui Nicolae Radu, de povestitor în sensul de autor de povești, după cum este limpede plăcerea de a povesti, cam ca Fănuș Neagu: „Aristide a rămas doar cu pușca de vânătoare, o pușcă bătrână, mai bătrână decât el, cu patul împodobit de motive florale. O avea de la tatăl său, împătimit vânător. Acesta se împușcase cu ea într-o toamnă buimacă. Aristide se opri în fața ferestrei. O deschise larg, lăsă gerul să pătrundă în camera cu miros de medicamente. Nu mai ningea. Cerul părea o uriașă cupolă de sticlă albastră, încremenită...” Prozatorul își găsește un loc al lui, în niște texte aflate la granița dintre poveste și parabolă. **(DAD)**

Vasile Mic

Dacă e
Să ne comparăm
Cu un copac,
Să avem și o fereastră
Aproape.

Copacul
Trebuie să fie
Cel singuratic,
Din vârful muntelui...

La o bătaie de inimă

Sunt
La o bătaie
De inimă
De o inimă
Făcută

Să iubească.

Sunt la o bătaie
De inimă
De o primăvară
Din preajma
Inimii
Făcută să iubească.

Sunt la o bătaie de inimă
De o lume
Care
Și ea
Iubește.

O să aflăm

O să aflăm
Cine a aprins
Lumina
Cerului

Și cine a dat
Dezlegare
Ca pictorii
Pământului
Să fie
De față;

O să aflăm
Cum se face
Că ritualul
Zăpezilor
Există...

Și simfoniile
Pentru ceruri s-au scris,
Iar nouă
Doar
Ne sunt date.

Mulți dintre noi

Mulți
Prin lume,
Fără sunete.

Alții nu au imagini,
Le lipsesc lucrurile
De dinainte
Rânduite
Lor.

Doctori de suflete
Nu se arată
A fi.

Se fac pași
Înainte,
Prin împrejurimi,
Prin toată țara;

Se bate lumea
De-a lungul și de-a latul,
Imaginar,
Cercetează mări,
Oceane,
Galaxii...

Se plimbă prin locuri
Unde au avut loc
Războaie,
Pe unde bântuie
Foametea,
Unde a înflorit
Ciuma.

Se plimbă prin Olimp.

Îl au umăr la umăr
Pe Micul Prinț.

În satul sclavilor

Cadavrele
Sunt rânduite
După mai mult
Ori mai puțin
Sânge...

După ochi
Scoși,
Creire curgând,
După capete
Despicate,
Mâini, picioare
Aruncate
La întâmplare.

Prin preajmă,
Ceva gropi comune
Sunt,
Dar și stânci
De pe care
Corbi mari, mulți,
Își iau

Zborul,

Mai ciugulesc
De ici,
De acolo.

Casa păpușilor

Casa păpușilor
E în poiana din pădure,
E în oraș,
Pe o insulă

În ocean.

E oriunde
În univers,
E în satul meu,
În viitor.

Și îngerii iubesc

Și îngerii iubesc,
N-am nicio îndoială.

Sunt atâtea femei
Și dreptul la iubire
Nu i-a fost luat
Nimănui.

Am văzut îngeri
Dansând,
Zâmbind,
Atingând cu mâna

Albul,

Spunând vorbe
Ce țin

De lumea
Aceasta.

Domnișoara din film

Domnișoara
Din film
E însăși poezia.

Grădina
Prin care se plimbă,
Singură,
Poate fi
De undeva
De prin părțile
Cerului.

Păsările,
În vis...

Se face

Se face
Că, în țara lor,
Copacii
Au pălării
De paie
Cusute cu fire de soare.

Fiecare
Copac
Își poartă pălăria
În zile de sărbătoare,
La spectacolele
Lumii,
A stelelor,

A florii de câmp.

Chiar în dimineața aceasta
E începutul
Poveștii...

Dacă

Dacă e
Să ne comparăm
Cu un copac,
Să avem și o fereastră
Aproape.

Copacul
Trebuie să fie
Cel singuratic,
Din vârful muntelui...

Pe când
Fereastra
Va fi
Cerul,
Lumina, chiar.

Intră în istorie

Intră
În istorie.

Iubește femeia

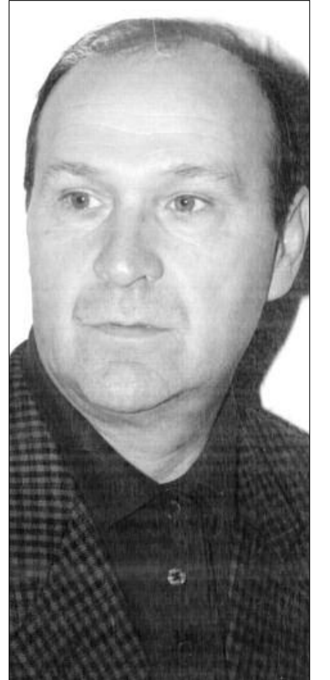
Adevărată.

Iubește florile,
Muntele,
Albul
Departele.

Vei avea
Lumina.
O patrie,
O planetă...

Le vei putea
Dărui.

Liviu Capșa

MARAMUREŞ

lui Ion Zubaşcu,
in memoriam

1

lava mămăligii curgând peste stână
cloşca dealului adunându-şi
căpiţele de fân sub aripă

armata furnicilor intrând triumfal
în cetatea copacului
prăbuşit pe pământ

un gât de horincă
şi cerul gurii se luminează
ca după un fulger

un cocon se ridică din iarbă
şi toate florile fânului
îl numesc înger

2

ca orice bun gospodar
din ceruri
Nichita îşi are casa sa la Deseşti
primită moştenire de la poezia
ce curge pe uliţe
şi seara şi noaptea şi ziua

din ograda lui Pârja
poezia pleacă la vale
şi se adună ca bulgărele de zăpadă
gata să doboare firava alcătuire
a casei lui Nichita de la şosea

noroc că îngerii profesorului Făt
o sprijină fără încetare
cu respiraţia

3

Ion Zubaşcu mi-a arătat cândva
în Dragomireştii lui dintre Iza şi Mara
găurile unor viermi
ce săpaseră în piatră

nişte viermi care măcinaseră
mâncaseră piatră
zorind spre adâncul ei
ca peştii în apă

priveam prin firul de întuneric
din piatră
şi ne tot întrebam
ce-i îndemnase la munca asta titanică
uitând de mustul pământului
de carnea poamelor atârnând prin livezi

dar nici un răspuns
nici un semn
dinspre adâncimea rănită a pietrei

4

lemnul are căldura icoanei
biserica de lemn are căldura
lui Dumnezeu

de aceea în catedrala de lemn
din pădurea Săpânţei
iarna se stă în cămaşă
cu mânecă scurtă
iar pe pereţi
înverzesc sfinţi foşnitori

copacul catedralei urcă mereu
şi doar îngerii-i mai bat draniţa
pe turla ce spintecă
burţile norilor supte de ger

în mijlocul pădurii
catedrala-i o lacrimă de lemn
plânsă spre cer

5

la Dragomireşti peste Iza
măceşele încep să prindă carne
şi boabele de păducel
se-nroşesc în obraji ca săliştencele
de beţia învârtitei

umbra lui Zubaşcu
hălăduie peste dealuri
scuturându-se de cocleala marelui oraş
ca să intre curată
în ograda casei părinteşti
unde florile se destrăbălează
cu voie de la stăpână

pe policioara de sub şopron
pietrelor culese în urmă cu ani
li s-au înnegrit găurile
săpate de viermii de piatră ai locului
mai tari decât piatra

6

se-nteţesc focurile toamnei
în horincii
şi meşterii cei mari
îşi încep veghea

cu bruma pe bot
un tren se chinuie printre dealuri
ca o focă eşuată pe ţărm

de-acum nimeni şi nimic
nu mai urcă la munte
toate coboară şi scad
ca uleiul în candelă
ca lumina-n icoane

gândul se subţiază în rugă
doar aşteptarea se târăşte
prin sate
încercând să ia urma feciorilor
rătăciţi prin coclaurii Europei

7

un copil
îşi croieşte cu aburi
în florile frigului
un petic de geam

8

s-au uscat
căpiţele de fân pe munte
ca lacrimile-n barba
unui zeu

9

o mână nevăzută
a aruncat ştreangul
prin care toamna îşi trece
obrazul albit

de mult sângele ei
se risipise-n poeme

10

imagini fumurii
tulbură lumina pe ziduri

la Sighet
neuitarea a primit găzduire

din obişnuinţă
memoria se aliniază în faţa celulelor
ca privirile să-i adâncească rănile
ce dau să se astupe

roasă de atâta aşteptare
piatra coboară în trepte
până-n străfundul muţeniei

istoria poate face liniştită
salturi mortale
între etajele celulelor
plasa de sârmă e întinsă

11

coboară bătrânii ciobani
şi turmele lor
calcă toamna-n picioare
ca pe o minciună colorată

vor rămâne stânele
în varul zăpezii
ca urmele bătăliei pe scuturi

12

o dată pe săptămână
gara Iza se umple de oameni

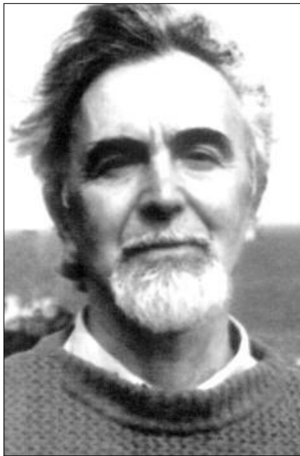
unii planează de pe dealuri
alţii urcă din văile supte
ca ugerul vacilor din Bogdan Vodă

după ce-au cărat bagajele călătorilor
fraţii mai mici fug la întâlnirea
cu constelaţia jocurilor mecanice

părinţii mai rămân
să vorbească de-ale lor
până ce trenul porneşte
pe drumul său sigur
spre provinciile asfaltului
spre înţelepciunea unei lumi rătăcite.

se-nteţesc focurile toamnei
în horincii
şi meşterii cei mari
îşi încep veghea

Ion Lazu

Scriitorii români din exil *vs.* Spațiul mioritic (IV)

(urmare din numărul trecut)

Suspiciunea făcea ravagii în conştiinţa atâtor exilaţi, înveninaţi în fel şi chip. Ca român picat la Paris, de pildă, dacă întîlneai pe stradă vreun român şi încercai să intri în vorbă cu el, devenea subit retractil, scurta vorba, bătea în retragere, iuţea pasul. Este cunoscută scena descrisă de Ana Blandiana care la Madrid, s-a apropiat de o pereche de bătrâni care vorbeau între ei româneşte. A încercat să-i abordeze, cu cea mai bună intenţie, dar bătrâneii în chestiune practic au rupt-o la fugă, spre consternarea poetei noastre. Mare amărăciune, aruncând o pată hâdă peste bucuria unei ieşiri în Vest.

Că era foarte greu dacă nu imposibil să scrii literatură valabilă estetic în România socialistă stau mărturie cărţile semnate de mari nume precum Sadoveanu, Cezar Petrescu şi Camil Petrescu. Compromisul care compromite opera. Până unde mergea ticăloşia securităţii? Până unde putea să ajungă mâna ei lungă?; cu câtă străşnicie se lucra pentru ca imaginea exilului să fie compromisă? Avem cazul scriitorului **Vintilă Horia,** care îşi începuse cariera diplomatică în 1940, deci, subliniez, trimis de Antonescu, inamic al legionarilor. În momentul întoarcerii armelor, aflându-se la Viena ca ataşat cultural, este arestat de nemţi; eliberat în 1945 de englezi, a refuzat să revină în ţara ocupată de sovietici, a locuit mai întîi la Paris, s-a mutat în Italia, în Argentina, apoi în Spania, ca profesor universitar de literatură comparată la Madrid. În 1960 i s-a acordat premiul Goncourt, la concurenţă cu alţi 300 romancieri, pentru romanul *Dumnezeu s-a născut în exil,* scris în limba franceză - un roman-jurnal despre poetul Publius Ovidius Nasso surghiunit-relegat la Tomis şi care, tânjind după Roma, cântă frumuseţile aspre ale Daciei de adopţiune, unde şi-a sfârşit zilele. De o mare virtuozitate stilistică, romanul a fost tradus în româneşte de Ileana Cantuniari, imediat după decembrie. Însă la acel moment 1960, al strălucitului succes cu premiul Goncourt, regimul comunist a făcut toate diligenţele spre a-l defăima pe Vintilă Horia (un român din exil, un "duşman al poporului" care trebuia compromis imediat, redus la tăcere...); Mihail Ralea a prezentat la Paris un dosar inflamant, ceea ce a stârnit o campanie furibundă împotriva autorului, acuzat de legionarism, nazism, antisemitism etc. Totul pe dos! Autorul, dezgustat de oribila punere în scenă, a renunţat la premiu, "din dragoste pentru Franţa şi din respect pentru Academia Goncourt".

Sunt atâţia alţi scriitori ai exilului care au făcut cinste ţării din care veniseră, au militat statornic pentru valorile sale spirituale: rămânând în spaţiul iberic, îl amintesc pe **Al. Busuioceanu,** slătinean de-al meu, intelectual de talie europeană, despre care spre ruşinea mea nu am aflat decât după 1989. A participat ca voluntar în Primul război mondial. Cu recomandarea lui Iorga şi-a continuat studiile universitare ca bursier la Viena, Roma şi Berlin. Unul dintre fondatorii *Gândirii,* 1921. A scos monografiile Luchian, Andreescu, Brâncuşi şi Pârvan. A expertizat pinacoteca regală, depistând un număr de 9 tablouri El Greco, cu care a deschis o expoziţie la Paris. Ataşat cultural la Madrid, a înfiinţat un Institut cultural român, o catedră universitară, apoi altele la încă 7 universităţi spaniole. A scris poezie în limba catalană, *Poemas pateticos*, 1948, considerat ca unul dintre poeţii catalani reprezentativi. A studiat arhivele Spaniei, semnalând faptul că în vechii cronicari nu există nici măcar o singură referire la împăratul Traian, provenit din peninsula Iberică; în schimb a găsit mărturii despre spiritualitatea traco-geţilor, despre Zamolxis şi Deceneu. A afirmat pentru prima dată în estetică metafora ca formă de cunoaştere. A murit în 1961, fără să-şi poată revedea ţara iubită, părinţii, soţia, fiica. Abia după 20 de ani fiica lui a ajuns la mormântul de la Madrid al tatălui. Câteva versuri de Al. Busuioceanu: "Fii tu lumina mea Fii apa / unde să mă cufund eu / şi să aştept şi să tac / adânc / piatră-ntre pietre..."

Al. Ciorănescu (1911-1999) a făcut un doctorat la Sorbona; filolog, romanist, este autorul unei monografii V. Alecsandri şi a alteia Ion Barbu; a fost lector între 1937-1940 la Universitatea Lyon, apoi consilier cultural la ambasada din Paris; revine în ţară între 1942-1946, dar redevine ataşat cultural la Paris până în 1947, după care este prof. univ. în insulele Canare; autor al unei neîntrecute traduceri a *Divinei comedii* de Dante în limba franceză.

George Uscătescu, (1919-1995). Dintr-un sat gorjean, Creţeşti. Şi-a luat bacalaureatul ca premiant pe întreaga Oltenie; din 1940 primind burse în străinătate, a trecut trei doctorate, iar în 1943 a devenit Profesor unversitar la Madrid, succedându-i la catedră lui Ortega y Gasset. Directorul pentru 20 de ani al revistei şi editurii *Destin*, unde şi-a asigurat colaborarea tuturor marilor nume ale exilului românesc, dar şi al unor personalităţi de vârf ale culturii hispanice. Revistă care a publicat în premieră mai toată opera literară a lui Eliade, editată apoi şi la Bucureşti. Autorul lucrării de referinţă *Ontalogia culturii.*

Ştefan Baciu, (1918-1993), se remarcase de foarte tânăr, câştigând la doar 16 ani premiul Rev. Fundaţiilor şi pe al USR cu *Poemele poetului tânăr*; colaborator fervent la revistele literare ale vremii. Este ataşat cultural la Berna, 1946-1949, după care nu se mai întoarce în ţară, peregrinând prin Italia, Spania, vestul Statelor Unite şi stabilindu-se la Honolulu, Hawaii. S-a făcut remarcat şi ca director al revistei *Mele*, ce reunea vreme de două decenii cele mai prestigioase semnături ale exilului românesc. A scris, printre alte multe cărţi de poezie: *Poemele poetului pribeag, Poemele poetului singur,* după ce dăduse volumul de poezii *Analiza cuvântului dor*. Nu se poate ceva mai explicit, când vorbim de spaţiul mioritic.

O temă separată ar fi **reintegrarea scriitorilor din exil în cultura română**, după un hiatus greu imaginabil, păzit cu străşnicie de culturnici, de propaganda comunistă. În privinţa personalităţilor din exil nu au existat decât două abordări: denigrarea la sânge şi, în unele cazuri, manevre stăruitoare spre a le câştiga, fie şi doar la nivel retoric, cum ştim că s-a procedat în cazul lui Eliade: se dorea o declaraţie publică de adeziune la România socialistă sau măcar de susţinere a lui Ceauşescu în visul lui fantasmagoric de a obţine Nobelul pentru Pace. L-au curtat cei ce plecau cu burse în America: Cezar Baltag, Ştefan Bănulescu, perechea Adrian Păunescu-Constanţa Buzea, Adrian Marino. Era încă o manevră sub controlul securităţii, simetrică iniţiativei de la *Pentru patrie*, o revistă adresată în exclusivitate românilor din străinătate, cu intenţia de a-i ademeni să revină în ţară. Nu a căzut nimeni în această capcană penibilă, nu s-a găsit cineva care să dea crezare acelor minciuni deşănţate şi să revină din exil. Ce tapaj s-ar fi făcut! Nu a fost cazul. În schimb, s-a reuşit măcar o jumătate din scopul iniţial: compromiterea unor condeie de prestigiu din Interbelic, după ieşirea din detenţie, constrânse să laude măreţele realizări. Din păcate, victime au fost unele nume strălucite precum Crainic, Gyr (a combătut ca voluntar în luptele de pe valea Jiului, fiind rănit de două ori) şi alţii.

Imediat după 1989 au început să apară în ţară, valuri-valuri, cărţile scriitorilor din exil, cu străşnicie prohibite. (Căci în ţară, oricât ne-am sumeţi, nu se putuse dezvolta decât o literatură sub ocupaţie. Să nu uităm de fratele mai mare din Răsărit, de scandalul cu romanul *Delirul*, cu piesa *Revizorul*, cu... De atâtea initiative ucise în faşă!) Un exemplu: Ion Ioanid, (de două ori închis, s-a exilat în 1969); după 1989 i-au apărut cele 4 volume *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, carte ce a făcut o teribilă impresie. Integrala operelor lui Eliade, Cioran, Ciorănescu, Vintilă Horia, dar şi operele proscrise de Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenţei*, 1991, N. Steinhardt: *Jurnalul fericirii. 1997*; a apărut *Testamentul din Morga*, de Remus Radina, *Fii binecuvântată închisoare*, multe alte cărţi despre anii grei ai detenţiei în communism: *Amintiri despre cei ce nu mai sunt*, de Tudor Duţu, 1999. A început recuperarea istoriei literare şi a istoriei noastre, în general, după jumătate de veac de contrafacere grosolană. V. Dumitrescu: *O istorie a exilului românesc*, 1997; Laurenţiu Ulici: *Scriitori români din afara graniţelor ţării*, 1996; Vlad Georgescu: *Istoria românilor*, 1992; Ion Negoiţescu: *Istoria literaturii române*, 1991; A apărut o lucrare monografică monumentală, *Enciclopedia exilului literar românesc*, prima ediţie în 2003, a doua, mult amplificată în 2009. Alţi istorici literari şi cercetători au scos cărţi despre scriitorii din exil: N. Florescu: *Întoarcerea proscrişilor*, 1998, despre 9 scriitori importanţi din exil; au apărut antologii precum *Poezia românească din exil*, 2006, cu texte edificatoare aparţinând la 31 de poeţi din diaspora; George Astaloş a tradus în franceză 17 poeţi din generaţia războiului, apoi alţi 65 de poeţi contemporani. Radu Cârneci i-a inclus în cele 3 volume ale *Antologiei sonetului românesc* şi pe poeţii din exil. Poetul Ion Miloş a tradus în 4 limbi străine un număr de 200 poeţi români. Am asistat la lansarea cărţii sale *Durerea de a fi român.* Fiu al unor români din Banatul sârbesc, a fost nevoit să se exileze datorită opţiunilor sale politice de stânga. La Paris nu a fost agreat, anume din acest motiv; s-a stabilit în Suedia şi a constatat că la nivel universitar nu se cunoştea nimic despre poetul nostru naţional Eminescu. În 8 ani de zile a asimilat limba suedeză şi a tradus marii nostri clasici, dar şi poezie contemporană. Cât despre recunoştinţa celor pe care i-a făcut cunoscuţi în lume, să nu mai vorbim... Academia Nobel l-a trimis la Paris să tatoneze premierea lui Cioran, pe care Miloş îl frecventase intens în perioada franceză. Cioran nu a marşat, probabil gândindu-se la ce pătimise Vintilă Horia cu premiul Goncourt; în subsidiar se va fi temut să nu-i fie răscolit trecutul de simpatizant legionar.

Revenirea la matcă a literaturii exilului, cum nu se poate mai firească, după ce comunismul pusese un stăvilar de netrecut, ne face să ne gândim la cele două aspecte: la aportul pe care marii creatori rămaşi în exil l-au adus la cultura ţării de adopţiune, inclusiv la cultura universală – este cazul lui Brâncuşi, Enescu, Celibidache, Eliade, Cioran, Ionesco, Palade etc, aşa cum în trecut Nicolaus Olahus, Dimitrie Cantemir şi alţii au îmbogăţit cultura universală. Un aspect nu lipsit de importanţă fiind tocmai faptul că operele acestor minţi excepţionale au ajuns să fie integrate cu atâta întârziere în patrimonial cultural românesc. Tot aici ar trebui să spunem un cuvânt despre marea importanţă pentru cultura ţării noastre a unor exilaţi din ţările vecine. Din Basarabia aflată sub ţarism, Constantin Stere, iniţiatorul popornaismului la noi, rector de universitate, autorul teribilului roman în 8 volume. *În preajma revoluţiei*. Alţi basarabeni şi bucovineni, artizani ai Unirii, prea cunoscuţi - nu-i mai numesc aici. Şi nu e cazul să eludăm marele aport la cultura noastră, începând cu secolele XVII-XVIII al exilaţilor din Balcani, în primul rând greci, dar şi macedoneni sau albanezi. La momentul cuvenit, Academia română le-a încununat activitatea prestigioasă, iar lista academicienilor de la sfârşitul Interbelicului este edificatoare!

Revenirea în ţară a vechilor intelectuali din exil se poate discuta de la caz la caz. Am putea porni de la cazul **Panait Istrati**, autodidactul

(continuare în p. 27)

Imediat după 1989 au început să apară în ţară, valuri-valuri, cărţile scriitorilor din exil, cu străşnicie prohibite. (Căci în ţară, oricât ne-am sumeţi, nu se putuse dezvolta decât o literatură sub ocupaţie. Să nu uităm de fratele mai mare din Răsărit, de scandalul cu romanul Delirul, cu piesa Revizorul, cu... De atâtea initiative ucise în faşă!)

eseu

Din poezia lumii

Nikolai ASEEV (1889 – 1963)

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

Numele la naştere – Ştalbaum. Tatăl era agent de asigurări, mama i-a murit de tânără, a crescut în familia bunicului. În 1909 a absolvit şcoala reală din Krusk, apoi, până în 1912, studiază la Institutul Comercial din Moscova şi la Facultăţile de Filologie ale Universităţilor din Moscova şi Harkov. Debutul în presă şi-l face în 1911. A luptat pe frontul austriac. Trece prin diverse grupări poetice, pe o durată mai lungă stabilindu-se în cercul futurist „Centrifuga”, la editura căruia îi apar primele cărţi „Flaut nocturn” (1913), „Zor”, „Letorei” (1914, împreună cu Gh. Petnikov şi Bojidar), „A patra carte de versuri” şi „Oksana” (ambele – 1916). În timpul războiului civil din Rusia se află în Orientul Îndepărtat, angajat la bursa muncii, apoi în redacţia unui ziar. În 1920 este printre cei invitaţi de A. Lunacearski la Moscova – S. Treteakov, D. Burliuk. Până în 1922, propagă intens creaţia futuriştilor, scriind, susţinând lecţii despre protagoniştii ei, pentru ca, spre sfârşitul anilor ’20, să ajungă un autor de stânga.

* * *

Eu pricep: umerii temerar se culcă
în valuri, se lasă ca-n cearşafuri
iar faţa dumitale cretoasă
arde, risipindu-se stele din ceruri.

Marea vă ţine ca pe palme
luându-vă de pe nisipul fierbinte
şi se pare, iată, a se îneca
al tâmplei aurii contur cuminte...

Atunci buzele parcă s-ar sfâşia
de piperată şi rece-njurătură
şi marea ar începe să scadă
dând îndărăt ca fiara retrasă-n ură.

Şi prinde a trage cu ochiul pieziş spre cer
cu gândul de-a fi ajutată de un al treilea
dar eu voi arunca plesnita conştiinţă
cât mai departe, avântat, pe urma sa.

În faţă le voi scuipa fără de frică
ofrandă tainică şi dar stereotip
pentru că subţirea dumitale cămaşă
a rămas stingheră pe-ncinsul nisip.

(1915)

ANUNŢ

Eu aş interzice „Vânzarea de ovăz şi fân”...
Nu vă pare că asta miroase-a ucidere de Tată şi Fiu?
Iar dacă inima fi-va surdă la neliniştea străzilor
vuiete, sparge-mi tâmpla, taie-mi urechea, lobu-i moläu.
Literele sar, ţopăie ca ploşniţele
întreaga foiţă albă împresurând-o, măşcate.
Mintea obişnuită cu atare privelişte
a mai atras, magnetic, din fărâmituri uscate.

Ciudat de primitoare casă pentru vânt
sau hanul, hotelul acestei primăveri; fireşte –
iată ce ar trebui să răsară cu dărnicie
prin pieţele ţării crescute ca tot ce creşte.

(1915)

ALERGĂRI

Viaţa se desfrunzeşte din pachete
de ruble; în lumina tomnatică-a cerului
ca un prapur peste alergări, peste curse de cai
norul înalbăstreşte răsufletul vântului...

Parcă de Dumnezeu mi-ar fi fost toate date?
Asta e, gonindu-l în secunde-aiurite,
el a îngunoiat văzduhul din jur
cu felurite cadouri şi premii trăsnite!

Dânsul viaţa-ntreagă mi-o devoră –
drept dar oferindu-mi-o pe cea cu boiul înalt
care, ca bătaia de clopot la-nceput de cursă,
cu el dimpreună mă goneşte la start.

Pe toţi, în vagon, cu vagonul îi voi întrece,
mă rup sub acoperiş să mă ascund,
duduitul goanei nebune, chiar
de-mi astup strâns urechile – foarte clar îl aud.
Îl aud ca prin difuzor,
spinarea arcuindu-mi abrupt, în şa, sus,
când rubla o strâng în pumn
sinucigaşii lui Brutus.

(1916)

* * *

Râdeţi
De discuţia despre moarte
Fie ca viaţa să nu treacă precum vreau eu
Sub tâmpul lătrat al tunurilor
Şi ochii cerului umplându-i cu lături
Va prinde-a ploua din burtă de broaşte.
Eu ştiu cât de zgârcit, o,
V-aţi aruncat spre ţara aceasta
Unde timpul e ucis ca o becaţă
Iar zilele-s tot mai straşnice şi mai stranii;
Şi aceste versuri au devenit un teanc de foi volante
Pe care nimeni nu va cuteza să le citească
Unde roşie umezeala se lasă pe nori
„Oksana viaţă şi Oksana – moarte!”
Buzele cărei din ele sunt noi şi-ale cărei mâini nu sunt Tu
Cozile cărei sunt mai late decât Neva
Cum roua căzu din cer până la ierburi
Şi-ale vântului noi oştiri: –
Gloata nefastelor zile
E într-o cercetare în inter-lumi
Unde stă pe-o parte boneta albastră
Şi această rouă blondă
Şi această furtună botezată –
Eu fi-voi primul care stelelor le-oi duce.

(1916)

TRENUL CANIN

1
Frig,
ger,
frig,
ger,
frig,
frig,
frig!
Ziua –
groază,
ziua –
groază,
ziua,
ziua,
piua!
Se-aude daireaua şamanului
sau al vântului neogoit plâns peste gheaţă?
Oricum, el cheamă, ademeneşte
în nesfârşita albeaţă.
A r r o e!
A r r o e!
A r r r r o e!
În urechi se-nfige chiţcăit de vulpe,
ochilor li se-ntunecă de la albastre scântei,
îndârjită e a atelajului cercetare –
zboară, zboară trenul tras de câini!
A r r o e!
A r r o e!
A r r r r o e!
A r r r r o e!

2
În pantă – săniile-s mai sprintene...
Doar obişnuitul pocnet de bici.
Al acestor locuri, al tundrei sur urlător –
lupul în lăcrimoase tânguiri.

Şi printre straturi scârţâitoare,
unde pupilele-s constrânse de soare,
el – unicul condrumeţ,
el – chinuitoarea nopţilor agonie.
Şi de-a-ntregul mai e dânsul
bubuitoarea melodie
a neostoitei disperări,
şi peste dânşii
ard zilele,
secularele tăceri!
„Pe lume eu sunt unul cel ce urlă
precum coarda întinsă-a străvechiului arc!”
„Şi eu unul, prinzătorul tău şi neprieten,
la fel sufăr de arzătoare tângă
şi-o duc în neagră mizerie
printre aceste muţenii ale adâncurilor!”
Frig,
frig,
ger.
Frig,
frig,
frig!
Ziua –
groază,
ziua –
groază,
ziua,
ziua,
piua!

3
Şi aici, printre ţipetele oraşului,
eu tremur cu-nfrigurarea ta, lupule,
şi se vede turmentata mutră
peste întinsuri de Nipruri şi Volgi.
Înţepeneşte pământul dinspre margini,
acoperindu-se cu sloiuri polare,
şi iarba amuţeşte crudă
sub respiraţia-ţi căruntă,
ierni ameninţând cu sânge rece
îşi ţuguie buzele-n viforniţă...
Cum le-am ocoli – să gonim pe-alături
de milenarele năvoade de gheaţă?
Noi am înţepenit
lângă faţa iernilor.
Crâncenă e sala
căptuşită cu promoroacă –
târâşul focilor.
Îngheţat –
mângâi roza,
dezarmat –
mângâi freamăt de petale,
în-fermecat:
„Na, ţine, hoţ de cârlionţi!”
Încătuşat, prins în inele
lângă tâmple-i el.
Acest cântecel – umbra Nordului,
strigoi ce moare-n amurg,
dar care jinduieşte primăvara –
să suprime-n firea ei
vârcolacii muţi ai iernii.
Şi privind aurora boreală,
moarta respiraţie-a luminii,
eu iarăşi sunt fericit
într-un refren gâgâit
să duc la capăt ceea ce încă
nu a fost cântat şi povestit.

4
De la scântei albastre ochii orbesc,
în urechi – şuierul tălpilor de sănii polare,
îndărătnică-i cercetarea atelajelor –
zboară trenul tras de nordici dulăi!
Du-mă, primăvară, pe mine, du-mă
într-acolo unde rebegesc nihvii*,
unde în iarnă poate intra doar cel
înveşmântat în blănuri întoarse pe dos,
unde gheaţa trosneşte asurzitor,
unde nu eşti nici tu, nici eu,
unde întregul trecut a devenit
al cristalului vis înluminat!

(1922)

____
**Nihvi – populaţie din extremul nord oriental al Rusiei.*

Literele sar, ţopăie ca ploşniţele
întreaga foiţă albă împresu-rând-o, măşcate.
Mintea obişnuită cu atare privelişte
a mai atras, magnetic, din fărâmituri uscate.

traduceri

Dumitru Cristănuş

1

(... pot să pască iarba interioarelor străvezii
mânjii albi ai lunii prin coridoarele cuvintelor
susură ca un izvor copilăria realului
şi degetele-mi sonorizate
topesc amintirile mototolite la picioarele tale
şi dacă steaua o închid într-un sertar
noaptea ia forma unei câmpii diafane,
îi spun cerului să vină în locul casei
hai să ne jucăm cu baloanele gravide de memorii
prin lanuri de fluturi
nu vom mai avea nicio stare perfectă
de libertate, izbucneşte pasărea
cu securea soarelui în ghidare.

peste trupul poemului crezut o ninsoare spulberată
de seara aceea a gândului rătăcitor în grădina copilăriei
răsărea luna murmu-rându-şi razele pe care şi alţii ar vrea
să le recitească şi singură pe malul apei gânditoare
a rămas libertatea nopţii privind cuvintele curgând
peste pietrele de râu...

5

şi totuşi este simplu
de aici începe singurătatea nopţii
pentru continentul de amintiri
în care timp privesc noaptea în interior,
am nevoie să mă joc cu singurătatea
deportat în imaginea unui lan de cuvinte,
îmi spăl atât de bine în apa mării murmurate
fructele sălbatice ale copilăriei,
se clatină punctele cardinale
în dimineaţa aceea roşie
cu care învelesc soarele
spânzurat de grinda unei iluzii.

6

oasele ceasornicului îmbătrânite fără vreme
se năruie peste tic-tacul copilăriei,
doar pleoapa singurătăţii deschisă în scara de beton a blocului
ne face semn să culegem fluturii de rouă,
un pensionar şugubăţ înjurând de mama focului
în timp ce mama închide visătoare fereastra
în faţa soarelui.

9

iată fântâna nopţii se duce la culcare
pe umerii pădurii în freamăt liniştea se face albă ca varul
nu-mi mai rămâne decât o nostalgie pierdută
de o doamnă ieri într-un tren
îmi iau pantofii în mână să nu trezesc singurătatea
de forma prunilor care mâine vor înflori
în dimineaţa adormită lângă poem
voi vorbi cuvintelor din acest colţ al camerei
nu pot singur să mă apăr de singurătate
şi aşa fereastra fiind dată la o parte
poemul intră tiptil
aşa pe nepusă masă.

14

(... şi cum se destramă subţire singurătatea
îndoind colţul paginii şi cititorul se alintă
cum aerul rece pe obrazul rumen
privind absent viaţa dintre
literele celuilalt şi cum se va întâmpla
după o îndelungă rostire a tăcerii
dintre cei doi; unul plecând spre celălalt,
unul plecând din celălalt,
învăţând pe de rost viaţa fără cuvinte
şi lătratul câinelui se aude acum
tic-tacul unui ceasornic în care stă
chircit câinele şi din când în când
o mână ar vrea murmurând timpul pe raza cerului
şi tocmai aveam colţul paginii îndoit
câinele nu se mai auzea şi din ceasornicul
azvârlit de o mână absentă
peste grilajul libertăţii
curgeau lacrimi...)

16

şi cum spuneam o minunată clipă în care
mi-am legat ziua de trup ca pe un pui de răchită
deodată orbitor mi se pare soarele fiinţei
peste trupul poemului crezut o ninsoare spulberată
de seara aceea a gândului rătăcitor în grădina copilăriei
răsărea luna murmurându-şi razele pe care şi alţii ar vrea
să le recitească şi singură pe malul apei gânditoare
a rămas libertatea nopţii privind cuvintele curgând
peste pietrele de râu, şi s-au întors imaginile neliniştitoare
din războiul unor amintiri
cumpărându-şi duminica dintotdeauna

17

... şi cum din singurătate se mai aude lătratul câinelui
asemeni unei şoapte înlăuntrul amintirii,
o albă, trandafirie linişte izvorând din clipocitul fiinţei
în apa somnului aşezată
cartea de care de mult ne-am despărţit,
şi era pe vremea când îmi plămădeam verbele de zăpadă
după o lungă călătorie prin ninsoarea gândului,
şi mă despărţeam de singurătatea zilei peste tejgheaua sinelui
decupându-mi de pe foaia de mătase a lunii lacrimile
sticloase cu care s-ar fi scris vreodată posibilul poem
ce nu-l voi mai deschide niciodată
într-o clipă a alinării
nemaiamintindu-mi-o ...

(... şi totuşi să ne închipuim
că în vizuina acestui ochi
amintirile
încep să se joace)

19

(... despre fericire nimic nou în intimitatea râsului...)

(... şi acum visul spulberat de pleoapa singurătăţii
duminica o aud prăbuşindu-se-n muşuroiul furnicii,
la o a treia bătaie a fricii un ceasornic decolorat
de moartea mea
anunţa masca de iarbă
a oglinzii pallide de obrazul amintirii,
cuvântul urca în trupul poemului ca un Sisif pe munte
veşnicia se sprijină în lacrima unei fotografii
contemplând oraşul pe schelele acestor libertăţi
o pasăre îşi face cuibul în timp ce un tânăr
scrie cu razele lunii pe sânii iubitei
şi se mai aud tot mai dens spaimele unei călătorii,
noaptea şi-a înroşit pântecul întorcându-se către cer
la sugestia dumneavoastră
mă apropiu de oglinda poetului
lovit de o maşină
în faţa unui magazin de copilării împăiate
se cunună aceste conversaţii în secţiunea
văzduhului de cerneală
rămânând partener al imaginii în această lume
cu visul devorator
despre fericire nimic în intimitatea râului
şi am impresia că mai întârzia o clipă luna
într-un lan de grâu asasinat
se frământă chipul meu de copil
poem neterminat...)

(... învoit astăzi din singurătate ...)

(... calm,
lăsându-mă în voia memoriei deja civilizate
asist la ceea ce se întâmplă
în lumea presimţit-a ninsorii
acele ceasornicului
suspendat de tristeţi personale
intră în derivă,
iubita văruie cu nori secundele,
în sfârşit;
mă reazem cu privirea de geam
şi văd cum ninsorile încetează deodată
şi se înfiripă singurătatea
care se apropie delirant
de perfecţiunea lăuntrică a zăpezii ...)

poesis

Dumitru Augustin Doman

Spectacolul literaturii

Scrisori către Rebreanu cu şi fără parfum de epocă

Neobositul Niculae Gheran, editor de-o viaţă al lui Liviu Rebreanu, mai începe un proiect editorial de amploare: *Scrisori către Rebreanu*, literele A-B (Editura *Academiei Române* Bucureşti, 2014), primul din cele patru proiectate, de data aceasta ajutat de patru colaboratori: Emese Cîmpean, Rodica Lăzărescu, Andrei Moldovan şi Lorenţa Popescu. Din cuvânt-înainte aflăm că „pentru o consultare facilă, epistolele reproduse în integralitatea lor au fost grupate la începutul lucrării, în ordinea alfabetică a expeditorilor şi, în cadrul fiecărui expeditor, în ordine cronologică, iar cele de interes secundar într-o Addenda". Este vorba de un total de 494 de scrisori din perioada interbelică. Trebuie spus de la început că mai mult de 90 la sută din expeditori (în special scriitori şi actori) îi cer câte ceva autorului *Pădurii spânzuraţilor*, care ocupa anumite funcţii importante în epocă: Director general al Educaţiei Naţionale, director al Teatrului Naţional din Bucureşti, preşedinte al Societăţii Scriitorilor Români etc. I se cer slujbe, felurite intervenţii, punerea în scenă a unor piese, publicarea unor cărţi, cereri de colaborare, măriri de salarii, actriţele reclamă că sunt persecutate de regizorii care nu le distribuie în Julieta şi Ofelia, dar mai ales i se cer ajutoare băneşti, de zici că prozatorul ar fi fost cel mai bogat filantrop din România. Iată cum însuşi Ion Agârbiceanu îi scrie în patru rânduri: „Te rog comunică-mi dacă ai găsit editor; dacă da, mult te-aş ruga să expediezi o anticipaţie; dacă nu, să vin eu până la Bucureşti să văd ce-i de făcut. Am mare nevoie de parale". De Camil Baltazar ce să mai zicem! Bani şi bani: „Stau cu lucrurile grămadă şi nu pot să mă mut fiindcă nu am 1000-2000 lei negreşit necesari. Părinte al meu sufletesc, bun şi mare şi generos, trebuie să mă ajuţi. Pentru disperarea fiului Baltazar se mai poate găsi o mie de lei la S.S.R." Cam acesta e tonul în sute de scrisori şi cam acestea sunt cererile. Expeditorii sunt şi mari personalităţi care au rămas în istoria literaturii şi culturii româneşti, dar şi mulţi care s-au pierdut pe drum. Te-ai aştepta să găseşti în epistolele acestea parfumul micului Paris din perioada interbelică sau al tinerei Românii Mari, parfumul de epocă. Ei bine, nu-l prea poţi găsi printre rândurile de cereri de bani şi servicii.

Chiar şi Episcopul Ioan Bălan al Lugojului intervine la scriitor pentru unul sau altul: „Domnule Rebreanu, Vă rog foarte mult ca să luaţi Domnia Voastră în mână chestia (hm!; n. DAD) pensiei Domnului Mariu Theodorian-Carada (ce nume caragialean!; n. DAD). Acest om, cu cinstea lui, a sărăcit. În scrisul lui e cea mai bună credinţă. Dacă permite statutul Dv. participarea lui la pensie, oricât de modestă, Vă rog să o faceţi, căci omul are lipsă de aceasta..." Poate să găseşti puţin dezinteres material doar la pagina luminoasă 289, unde se află scrisoarea modelului, prototipului lui Ion al Glanetaşului. Altfel zis, personajul scria romancierului. El este printre puţinii expeditori care nu-i cere nici bani, nici slujbă, nici pensie, nici rolul lui Hamlet pe scena Naţionalului, deşi - ca-n roman - este obsedat de pământul prea puţin. Ioan Boldijeri din Prislop nu doreşte decât să-l mai aibă o dată musafir în sat pe marele prozator şi să-l ospăteze cu ce s-o găsi. Reproduc scrisoarea cu ortografia originală:

„Stimate Dle Liviu,

fiind zile de toamnă cu cer senin, îmi aduc aminte de viaţa care o avem în viaţa nostră; îndrăznesc ca săţi scriu şi acum după ce sa strecurat pe rând 23 de ani de viaţă.

Dle Liviu,

sa strecurat aceştea ani plin de durere şi de suferinţă una care am luat parte la Războiul pentru întregirea Neamului Românesc, a doua greutăţile care le întâmpin şi le port ca un lipsit de toate în zilele acestea care atunci găsesc uşurare când aud cetind Romanul Ion, făcut în vremurile de pe atunci chiar de D-voastră...

Dar, D-voastră aţi suit treptele înalte ale culturei şi prin vrednicia D-lor Voastre ştiinţa care azi nu purtaţi greutăţi cum le port eu.

Dle Liviu,

De când mam căsătorit acum sunt 23 de ani, am 5 copii, care unu lam şi căsătorit, dar moşie am puţină poate, cum ştiţi.

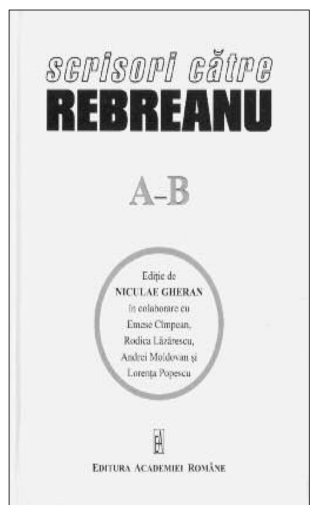
Dle Liviu

Dar toată dorinţa mea este ca să te vedem în mijlocul nostru în comuna care ţi-ai petrecut copilăria cel puţin aş dori să ştiu că vă mai gândiţi la locul unde eraţi odată şi trăiesc şi eu ca tot cel fără nicio speranţă de la nime.

Te îmbrăţişăm ca pe un scump părinte, şiţi trimitem celea mai sincere felicitări din partea mea şi Soţiei şi familiei noastre.

Ioan Boldijeri şi Soţia Rodovica".

Volumul acesta de 500 de pagini reprezintă o lucrare de referinţă pentru istoria literară, cu mare interes fiind aşteptate şi celelalte trei.

Viaţa în 250 de cuvinte

Scriitorul Alexandru Jurcan este un spirit polifonic. El scrie poezie, cronică de film şi teatru, eseu, dar mai ales proză scurtă. În toate genurile, el este lapidar, concentrat, adept vădit al preceptului lui Pitagora *multum in parvo*. Este şi cazul, desigur, al volumului de povestiri *Scorpionul şi fecioara* (*Casa Cărţii de Ştiinţă*, Cluj-Napoca, 2015). Aproximativ 250 de cuvinte îi ajung autorului, un fel de Cehov de Huedin, pentru a spune o poveste de viaţă tumultuoasă, vioaie, antrenantă şi veridică, chiar şi atunci când aceasta ia aspecte suprarealiste sau absurde.

De altfel, la pagina 150, prozatorul creionează o adevărată artă poetică, în sfaturile unui maestru către un învăţăcel: „Copile, fii atent şi bagă-ţi în cap sfaturile mele, n-are rost să descrii realitatea dezlânată. Trebuie să evadezi în ficţiune, să cosmetizezi realul, să-i dai un sens, să îl scoţi din haosul primordial, plictisitor. Crede-mă, am trecut şi eu prin chinurile creaţiei. Vreau să te ajut, să nu devii un grafoman notoriu. Foarte bine că vrei să devii scriitor, nu te lăsa, nu crede că e uşor. Lasă-mă să fiu un guru sever, un povăţuitor încruntat, un profesor perseverent! Nu are rost să scrii două pagini despre spălatul pe dinţi. Ce să înţeleg din asta? Poţi aluneca în ficţiune şi...deodată... pasta de dinţi e otrăvită, să zicem. Nu mă plictisi cu culoarea periuţei, cu tihna gresiei din baie. Fii curajos, visceral, fă să mă doară adrenalina. Spre ficţiune, înainte marş!"

Relaţiile conjugale reprezintă o temă inepuizabilă pentru Jurcan, autenticitatea textelor venind şi dinspre folosirea persoanei întâi a naraţiunii. Nici o nuanţă nu lipseşte din tot ce înseamnă convieţuirea în doi, ba şi în trei... Tonul este când grav, când ostentativ uşor, de la plâns până la râs fiind un pas, pe care naratorul îl face mereu cu nonşalanţă, rezultând desigur atât de românescul râsu'-plânsu'. Naratorul are umor, ironie, autoironie.

În *Bujori şi sânge*, un scriitor de provincie are o idee genială. Pune la cale cu vecina lui Margareta (Maestrul şi Margareta, vezi bine!) scrierea unui roman în care ea va fi făcută personaj negativ cu numele real, după aceea, ea îl va da în judecată, romanul se va vinde într-un tiraj ameţitor, iar ei vor împărţi banii. Târgul fiind făcut, în aceeaşi zi prozatorul scrie primul capitol pe care i-l dă la citit vecinei-personaj. Tocmai atunci soseşte de la muncă din Spania, soţul care în urma lecturii o bate zdravăn pe consoartă, apoi îi bagă pe gât autorului – la propriu – filele scrise, acesta făcându-şi siesta cu un pahar de coniac. E lovit în moalele capului de vecinul neiniţiat în arta ficţiunii şi în grădină „mirosea a bujori, a coniac, a sânge".

Exemplară pentru proza scurtă a lui Jurcan este povestirea *Mama şi grădinarul*. O familie îşi aduce într-o vizită de câteva zile mama de la ţară. Peste puţin timp, cei doi, soţ şi soţie, trebuie să plece în vacanţă în Caraibe. Ajunşi în insulele exotice, îşi dau seama că au uitat s-o ducă pe bătrână înapoi în sat. Reveniţi în oraş din vilegiatură, o găsesc pe mamă cuplată cu grădinarul Feri, un „ungur politicos". Şi-au unit singurătăţile, zic ei, şi pretind două camere din casă pentru noua căsnicie. Fiind în săptămâna de miere, stăpânul casei ţine locul grădinarului. Apoi, bătrânii însurăţei pleacă în lună de miere tot în Caraibe, iar la întoarcere vor mai multe camere din casă. Povestirea îmi aduce aminte de filmul englezesc *Valetul* cu Dirk Bogarde în rolul principal, dar aici în registru umoristico-satiric.

De cele mai multe ori, autorul/naratorul e cinic, chiar sadic, ca-n *Şoarecele dresat*. De observat titlurile de fabule. O modestă pensionară văduvă este oripilată de vederea şoarecilor. Şi totuşi, descoperă un şoarece în baie care-i tot aduce pe gresie în fiecare zi bancnote. La un moment dat, descoperă că răposatul ei soţ ascunsese sub vană moştenirea, o adevărată avere. Dar când strecoară mâna să apuce pachetul cu bani, dă de un şoarece şi face infarct.

Rar e nostalgic, profund uman, ca-n *Privirea câinelui*. Personajul vrea să plece într-un alt oraş, la o agapă prietenească, dar se întoarce din drum alarmat de privirea câinelui său de la despărţire.

În povestirea care dă titlul volumului, Jurcan se joacă întrucâtva cu simboluri, cu linia subţire dintre prejudecăţi şi realităţi domestice aberante, cu psihologia unor personaje la marginea abisalului. Aici, Cehov din Huedin face un pas spre Dostoievski din acelaşi orăşel transilvan.

Alexandru Jurcan este un exemplar prozator al zilelor noastre, când lumea citeşte scurte tablete pe bloguri şi mesaje pe facebook, refuzând superior romanele stufoase ale lui Breban, de pildă. Cărţile lui Jurcan se citesc uşor, dar concluziile nu sunt la fel, el se face că scrie facil, dar te trimite în fundal, la profunzimi.

Ion Nete

PUSTIUL AZURIULUI

Obişnuit să tratez cu nepăsare tot ce ţine de mentalitate, pe care nu ezit s-o consider un blestem care o face mai înjositoare decât un jug, impunând crezare în nimicuri, cum ar fi binefacerile care pot fi aduse de falca, bine îmbălsămată, a unui sfânt, fărâma de frunte a altuia, droaia de vertebre, degete, măsele şi alte cele, puse dinaintea creştinului ca motiv de slăvire a Domnului.

Aducerile aminte se adună în stoluri, umplând zarea. Aidoma păsărilor călătoare, întorcându-se la cuibul părăsit pe timpul îndelungat al anotimpului iernii. Înnegurează bolta azurie, pe măsură ce se apropie, încât, le-aud foşnirea mătăsoasă a aripilor. Lopătează, grăbite, lăsând în urmă şuvoaiele aerului, nerăbdătoare să ajungă la locul popasului odihnitor. Stol după stol, răsar, trăgându-se, unele pe altele, de parcă ar fi înşirate pe un şnur magic.

Foşnetul aripilor, tot mi se prefiră prin auz, până mă pomenesc asemuindu-l răsfirării unor file de carte veche, uitată deschisă în bătaia vântului...

Revărsarea amintirilor spuzeşte, întruna, albastrul zării. Alaiurile se îmbină, în forme unghiulare şi triunghiulare, atât de ascuţite, încât mi-e teamă să nu mi se înfigă în adâncul sufletului, atrase de mirările răvăşitoare, că nu găsesc nimic firesc năvălirea vedeniilor.

Înfricoşat, îmi abat gândul aiurea, căutând dezlegarea enigmei care mă obsedează şi mă întreb cărui mister i s-o fi datorând misterioasele dispariţii, ca după o regulă nescrisă sau, mai degrabă, necunoscută muritorilor de rând, ale celor cărora au ghinionul să surprindă adevărul, clipă căreia nu-i supravieţuiesc ? Şi-atunci, vine o altă întrebare, privitoare la scrisul din Biblie : „ adevărul vă face liberi". Oare, ce ar putea să însemne ? N-o fi, cumva, criptată, cheia menită să deschidă poarta spre râvnita zarişte de Dincolo, pe care doar ne-o închipuim, semn că ochii noştri n-o vor vedea niciodată?

Semne de întrebare asemănătoare ridicând, apoi, minunile ce se petrec, la ceas de taină, când dispare şi cel de pe urmă martor al clipei de vrăjire sau dezvrăjire ... Înghiţit, ca prin farmec, de pământ ori absorbit de învârtejirile văzduhului, iscate, anume, să-l piardă prin norii risipiţi prin tăriile albastre, încât să nu-i mai dea nici naiba de urmă. Uneori, prin preajma locului, devenit, între timp, rău, de ocolit, se mai abate câte o umbră, părând curioasă de ce s-a întâmplat, pentru ca, în clipa următoare, să se facă nevăzută!

Astfel, se scrie cartea înţelepciunii, peste filele căreia, de-a lungul anilor, adunaţi în secole şi milenii, cohorte de scribi işi perindă ochii, fără să dea de capătul înţelesului care să-i ducă înspre adevărul care nu se lasă văzut...

Abandonez obsesia şi în plină fulguire a amintirilor, mă las învăluit de adierile aerului, stârnite de balansoarul încărcat cu norii negurilor înaripate. Bănuieli stranii mă ţin amuţit, în timp ce auzul mi se umple de răpăitul, fără odihnă, al vâslelor, sfâşiind pânza văzduhului.

Ce o să se întâmple, dacă tocmai cu mine vor să se răfuiască, mânioase că le-am trimis în van ?

Mereu înfricoşat, spăimos şi nesigur, simt nevoia sprijinului cuiva, de pildă un bun samaritean sau, de ce nu, a aproapelui din Biblie. Spre exasperarea mea, nici unul, nici celălalt, nu dau semne c-aş exista pentru ei

Nu-mi vine să cred, surprinzându-mă cămi plec, instinctiv, capul, ferindu-l din calea avalanşelor de aer, pe care vâslaşii neobosiţi le povârnesc înspre mine şi, uluit, fac un pas înapoi, în timp ce fulgere stranii îmi spintecă trupul lăsând în urma lor râuri în dantelării de striaţii, făcute anume să revigoreze senzaţia ciudată, pe care am început s-o presimt, încă, de estimp că, hărăzirea mea e să umblu alandala prin lume.

Îmi fac curaj, interogând timpul, măcar, să-mi dau seama când ar fi fost posibil începutul bramburelii. Oare, să se fi întâmplat, pe când, negru de furie şi deznădăjduit, mi-am pierdut cumpătul şi suindu-mă în maşină am pornind motorul, iar în timp ce demaram, imploram, în gând : Doamne, îndură-Te şi arată marea Ta milostivire, dând, în această clipa dezlegare întâmplării prin care să se pună capăt suferinţei mele ... De, nu cumva, o fi fost, în fugara clipă de euforie, când, ameţit de trufie, dezvăluisem, dinaintea lui Petru Ostropetru, o faptă, ce s-ar fi cuvenită tăinuită, petrecută între mine şi dăscăliţa Hermina, trufindu-mă, mai mult dintr-un capriciu, care mă făcea curios să-i văd chipul umbrit de umilinţă, pe simplul motiv că, după cum bănuiam, era, încă, nededulcit la femei ? Sau, poate, n-ar fi trebuit să mă las înfrânt de crunta dezamăgire, provocată de alde Piţulă, (i s-ar fi potrivit mai bine numele de Păsări Lăţi Lungilă), căruia, în alt moment de slăbiciune, îi dădusem mai multă crezare decât lui Dumnezeu, alegându-l de mijlocitor într-una din cele mai cumplite şi dificile situaţii prin care am trecut în viaţă, pentru ca, firoscosul de el să declare, toate câte aflase, drept secrete ale meseriei, ce nu pot fi împărtăşite. Făcânduşi fală doar din isteţimea cu care anchetase şi descususe, ca un adevărat justiţiar, părţile aflate în conflict...

De altfel, mi se mai întâmplase, şi nu o singură dată, să nesocotesc învăţuri străvechi, precum acela care spune că nu trebuie să te certi cu cineva dacă nu eşti sigur că-ţi mai ajunge timpul pentru împăcare ...

Obişnuit să tratez cu nepăsare tot ce ţine de mentalitate, pe care nu ezit s-o consider un blestem care o face mai înjositoare decât un jug, impunând crezare în nimicuri, cum ar fi binefacerile care pot fi aduse de falca, bine îmbălsămată, a unui sfânt, fărâma de frunte a altuia, droaia de vertebre, degete, măsele şi alte cele, puse dinaintea creştinului ca motiv de slăvire a Domnului. Mi se părea că se făcea un abuz în numele credinţei ori se miza, cu anumite interese neortodoxe, prea mult pe starea de înapoiere a oamenilor. Acestea fiind şi resorturile care ambiţionau să stărui numai şi numai asupra răzbunării pe lumea care mă dăduse, ca pe mulţi alţii, la o parte de la masa unde se negocia soarta, pentru a nu intra în lume după ce sunt făcute cărţile... !

Venise vremea scadenţei şi, odată cu ruperea zăgazului, la adăpostul căruia mă grozăveam, mi se întorceau toate împotrivă ?

Prin carnea trupului fulgerat, ca iasca, de spuza scânteilor ivite în urma ciocnirii dintre amnar şi cremene, fiori de spaimă mă înfioară cu sumbre presimţiri. Temerea că, în curând, are să mi se arate, spre zariştea Raiului de sub cupola azurie, doar ca să văd unde nu voi ajunge niciodată. Zădărnicindumi visul care mă înaripase toată viaţa, c-aş fi pus la încercări şi chinuri mai greu de îndurat decât cele suferite de Iov tocmai pentru că era alesul, cel sortit să preschimbe veşnicul nenoroc al lumii care sfârşeşte înfundându-se în moarte !...

Adevărul este că, timp îndelung, mi-am hrănit reminiscenţa obsesivă, cu care m-am pricopsit din povestea despre Dumnezeu, cum făptuise, la vremea venirii sorocului, vopsirea penajului păsărilor.

În locul luminii binecuvântătoare, adusă de o faptă aleasă, starea sufletească îmi e cuprinsă de o greutate şi mai apăsătoare.

Ivirea, continuă, a stolurilor de neguri mă nelinişteşte din ce în ce mai mult, făcândumă să cred că, îngrămădindu-se asupra mea, ca nişte mâini nevăzute, au să mă afunde, ca pe noul născut, nedorit, în cristelniţa îndoielilor...

O fi existând şi aşa ceva ???... Eu întreb şi eu aud...

Oricum şi oricât m-aş iluziona, nu ştiu de are să mai fie posibilă vieţuirea mea în matca firească a firii, de vreme ce amintirile mi se întorc împotrivă.

Mi-o fi dat să mă aleg cu faima de cârtitor şi clevetitor ?

Hărăzirea mi se pare iminentă, ca şi fericirea cu care m-am amăgit până târziu de tot, când mi-am dat seama că, aici unde trăiesc, nu e decât o promisiune, veşnic amânată !

Buimăceala mă face să zăresc, peste coama dealului, trâmbele de praf, stârnite de copitele cailor, repeziţi în buiestru, de călăreţi apocaliptici, porniţi să dea lumii de ştire apropierea sfârşitului. Pomenirea cavalerilor îmi înlesneşte apropierea gândului de turma tuturor zădărniciilor de pe lume, începând cu sacrificiul magilor, strigători în pustiu, a apostolilor nepricepuţi la înţelegerea pildelor lui Iisus, a profeţiilor neluate în seamă şi, chiar, cu însuşi Fiul Domnului, pogorât pe pământ să alunge, prin minuni şi pilde, umbra de pe vederea îngreuiată a oamenilor pentru a descoperi puterea iubirii celei aducătoare de mântuire.

Dezlegarea la harul divin, cum a venit, aşa, s-a şi istovit, fără ca vreuna din urechile ce-l auziseră să fi păstrat din el măcar atâta credinţă, cât un bob de muştar. Zicerile, încărcate de graţie divină, ca albinele de polen, s-au topit în van. Nici o dâră, în urma lor. Felul încrâncenat şi răzbunător din firea oamenilor, rămânând de neclintit, la fel ca şi ispita lui Iuda de a-şi vinde Învăţătorul, după ce îi spusese, înşelătoarea blagoslovealǎ . Bucură-Te...

Obişnuindu-se, mai degrabi cu trădarea, cât e ziulica de mare, oamenii aleargă, ca nişte furnici bezmetice, de o parte şi alta a pragurilor de dealuri iar seara, cum se întunecă, se adună şi cocăie, ciuciţi în jurul vetrelor, gurind grămezile de lemne la gura focurilor, să ardă necontenit în timp ce urechile le stau ciulite ca să nu mişte ceva fără ca să afle .

De ochii lumii, se ţin, scai, de aceleaşi obiceiuri şi datini, dovedind că rămân precum se ştiu, scornind ritualuri după cum îi duce capul şi, mai ales, cum le cântă căpeteniile vremelnice. Altfel, îşi omoară timpul înjunghiindu-se cu vicleşug, spânzurând ori spânzurându-se, pe unde şi de ce apucă, de obicei, vânzând şi trădând, ca samsarii prin târgul de vite, pe oricine le pică ura, oricât de rudă le-ar fi, fură şi batjocoresc, păcătuind, pângărind şi dispreţuind cu cea mai mare poftă, orice cult şi altar, deopotrivă. Nepregetând a se mai şi mândri că, oricât ar fi de crunte încercările la care îi supun vremurile, nu se dau bătuţi, rămânând, şi pe mai departe, în datina străbună. Pe care o cunosc mai mult din vorbe decât din fapte, altfel, n-ar lua-o, de-a

proză

valma, cu bune şi rele...

N-ar fi exclus ca, acest ipocrit dat în petec al trufiei, să-l fi mâniat pe Dumnezeu, făcându-L să le cântărească trăinicia credinţei, pe care şi-o pun în crucea cu care, în zori de sărbătoare, nu mai prididesc s-o desfăşoare, prin gesturi cât mai largi cu putinţă, învăluindu-şi trupurile din cap până în picioare, ca şi cum s-ar înzăua, gata de a porni lupta contra celui rău...

Cu siguranţă că, atâta făţărie, nu putea decât să-L înfurie, peste poate, pe Tatăl ceresc, cum se spune în legendă că s-ar fi mai arătat doar atunci când muierea netrebnică şi leneşă, a scuturat, în dorul lelii, scutecele copilului, murdărise cerul care se afla, pe-atunci, lăsat, de sta să atingă pământul. În felul acesta Cel de Sus putând să-şi mângâie creaturile mult îndrăgite pe creştetul capului şi să colinde, împreună cu Sfântul Petru prin lăcaşurile lor.

Scos din fire de nesăbuinţa muierii, dintr-o smucitură, Dumnezeu înălţase cerul, la locul pe care se află acum, sus, în tăria slăvilor, îndepărtând, odată cu el, singurul reazim, aievea, care le dădea oamenilor speranţa c-ar fi posibilă mântuirea şi odată cu ea întoarcerea în Împărăţia cerurilor de unde au fost alungaţi !

Mai mult ca sigur că, asemenea mânie divină, răvăşise lumea care mă împrejmuia, de simţeam că o lua tot razna, cum face turma la care se dă lupul!

Mi-ascult ultimul gând şi, brusc, strâng din umeri. Ca un copil prins asupra faptului neîngăduit. Îndrăzneala pe care mi-am permis-o simt că e atât de mare încât aş da orice să mă pot pierde undeva în negură sau, de-ar fi posibil, să mă înec chiar în tulbureala adâncului din mine.

Poate că gestul ar avea o urmare neprevăzută...

Odată ivită în gând ispita, fără să-mi dau seama prin a cui vrajă, mă văd petrecut pe alt tărâm care îmi dă senzaţia bucuriei după care tânjeam, apăsat de singurătate, de a mă împreuna cu alt suflet, într-un singur corp, aşa că, fără să-mi pese dacă, acum, în loc de piele, însufleţesc o scoarţă de copac, îmi bucur, în tihnă, ochii şi sufletul cu nemaipomenita privelişte a înfrunzirii propriilor ramuri care mi se înfiripă, din trup, în faţa privirii.

Înverzirea, miraculoasă, se petrece într-un fel, aparte, cum nici nu mi-aş fi putut închipui încât, pur şi simplu, îmi taie respiraţia.

Boarea, vălurită de puzderia frunzelor fragede, desfoindu-se întruna, adie o pulbere pufoasă, abătută, ca dintr-o ninsoare fără istov, atâta doar că, în loc să se aştearnă la pământ, se ridică, înălţându-se înspre cer.

Văd roiuri de frunze, ridicându-se din grohotişuri, părăsindu-şi lăcaşul putrezirii, unde zăcuseră, pătate în ruginiul pierderii, pentru a se prinde, ca vindecate de toate ulceraţiile, pe vechile locuri, prefăcându-se în adevărate podoabe ale încrengăturii ramurilor. Şi, ca mirarea mea să fie deplină, îşi învie clorofilele cu mult mai revigorate decât se întâmplase la înmugurirea dintâi. Probabil că, felul lor de a triumfa, are un tâlc, dar, deocamdată, nu pot face altceva decât să mă minunez că zădărniciseră arsura brumei care le doborâse, pentru o vreme, la pământ. Nu care cumva, vor să-mi fie de pildă ?

Foşnirea mătăsoasă a aducerilor aminte se împreună cu avalanşa frunzişului, iar cerul, îşi deschide ochiul imens, ţintind asupra mea, fără ca măcar să clipească ... Mă ia cu frig, de parcă m-aş afla în preajma unui mort...

Negura aducerilor aminte continuă să mi se cearnă prin minte, înteţindu-mi starea de nelinişte că mi-a mai rămas doar o fărâmă din timpul cu care am fost îngăduit. De-acum, e prea puţin pentru a fi ascultat, spunându-mi povestea vieţii, cu însuşirea învăţului că nu există dram de legătură între ceea ce auzeam şi ceea ce mi se perinda prin faţa ochilor, imaginarul plin de fantasme, ca un loc de refugiu sau o cameră secretă, mă amăgea, ţinându-mă cu sufletul la gură.

Înnodând iluzie cu iluzie, visam să încropesc sfoara aurită, cu ajutorul căreia, odată şi odată, să-mi încerc norocul, căţărându-mă la cer, înainte de a fi chemat, atât eram de curios să văd cu ochii mei tot ce se pune la cale în slăvile lui, încât omenirea e ţinută, în frica Domnului, de atâta amar de timp.

Uneori, visul mi se împlinea, dar nu mai mult decât a mă lăsa dus cu ochii în gol...

***

Era îndeajuns să spun, doar, atâta, „A fost odată ca niciodată...” şi lumea, cu tot ce ţinea de ea, dispărea ca pulberea, risipită în valuri, de vânt...

Odată, ce rosteam formula, făceam şi legământul că am să cred tot ce-am să văd şi aud ! Încredinţându-L, astfel, pe Dumnezeu că merit o mică răsfăţare, nu chiar la fel cu aceea de care a avut parte Fiul cel risipitor...

Precum un prunc, proaspăt înfăşat în aburirea vrăjii, cu sufletul împăcat, senin şi uşurat, mă pomeneam dus, într-o plutire dulce-ameţitoare. Atât şi nimic mai mult. Trăiam doar prin fiorii nerăbdării de a ajunge cât mai repede cu putinţă, deşi nici prin gând nu-mi trecea unde anume şi mai ales dacă avea să mă întâmpine cineva. Cu întregul corp împlătoşat de buclele aerului, în nestăvilită vârtejire, mă tot înălţam, uitând cu totul de mine.

Îmbătat de plăcerea plutirii, visam că, în sfârşit, descopăr zariştea binecuvântării, sub a cărei lumină simţeam că mă adun ca sâmburele în miezul unei noi fiinţe, ca s-o pot lua de la capăt...

Pulsaţiile ameţitoare, iscate din amestecul balsamurilor de arome, se amplifica în volute continui, înteţind zborul care mă purta departe, tot mai departe...

***

Ori de câte ori mă caut, prin aduceri aminte, închipuirea mă arată călărind înspumarea undei alburii, spre niciunde, stârnind vârtej de jerbe care mă absorb, înstrăinându-mă, până mă afundă în depărtările mai adâncitoare decât peşterile pustiului. Vălmăşagul senzaţiilor nu-mi pot da de veste că mă înşel sau că tot ce mi se întâmplă, e aievea.

Zvârcoliri neliniştitoare se pun în mişcare, umflându-mi pielea, de parcă, dintr-o clipă în alta ar urma să-mi crească aripi...

***

Întâmplător sau nu, îndată, ce vârtejul de care mă lăsam înşfăcat, după ce, mai întâi, îngânam, a invocare sau descântec, “A fost odată, ca niciodată”, învia torentul închipuirilor, răsfirându-mi-le pe dinaintea ochilor, spre alegere, ca pe nişte file rupte din cartea ce conţinea propria mea poveste...

Mereu, aşa, ori de câte ori mă lăsam ademenit de vraja aducerilor aminte...

***

Ca şi cum aş veni de peste tot şi de niciunde, bântui ca o stafie dintr-un loc în altul, simţind tot mai mult apăsarea chinului că n-am să ies cu bine la capăt iar amintirile mele vor sfârşi între coperţile unui apocrif, sortit să rămână tăinuit în vecii vecilor.

Acesta ar putea să fie şi motivul care mă înspăimântă la apropierea aducerilor aminte, de care mă feresc, prefirând plăsmuiri de care mi-ar fi plăcut să am parte, în decursul vieţii. Asemeni omului surprins că a ajuns la capătul drumului, care nu arată nici pe departe aşa cum şi-l închipuia, mă las în seama visului, umplând urzeala cu cai verzi pe pereţi, care, abia ce-apar, c-au şi dispăru, anume, să nici nu mai am habar de scurgerea timpului ...

Chiar aşa, de-aş fi fost dăruit, de Dumnezeu, cu o taină, n-aş fi putut s-o

împărtăşesc nimănui? În ziua de azi, nimeni, nu mai e interesat de nimic! Numai Dumnezeu ştiind unde o să ajungă lumea ...

De nu cumva, n-o mai fi nici El, altfel, cum de nu mai dă un semn, nici măcar nu vorbeşte, ca pe vremuri, de bubuiau tăriile cerului? Barem, de-ar clipi, acolo, din ochi ... Cât să încredinţeze lumea că amarnic se înşeală cei ce Îi cântă prohodul, c-ar fi murit, pe cruce, odată cu Iisus ...

Dar, dintr-o tăcere de mormânt, omul ce poate să înţeleagă ?

Magda Grigore

În numele poemului

(ca o îndepărtare)

Ce poezie frumoasă, de dragoste, ţi-aş fi scris
dacă păsările n-ar fi plecat înspre apus.
Timpul uşor, ca o îndepărtare,
ziua şi ceasul şi ora s-au scurs.

Nimic nu prevestea marginea serii,
nimic nu îmi dădea de gândit -
nu-i destul că timpul apasă,
ca o îndepărtare se surpă grăbit.

Ce poveste ciudată a curs peste noi
cu învoirea celui de sus -
care ne strânge precum puţinul
se strânge încet înspre ce-i mult.

Ah, dragostea mea, care iubea adevărul
ai schimbat tu ceva din mersul lumii?
Iată, fragedă noaptea coboară
cu muşchiul răcoros din umărul humii!

Ah, cât de înalt aripa îşi căuta zborul
aproape de nori unde nimeni n-a ajuns,
primăvara a curs în pământ ca un fulger.
astăzi lumina şi pasărea nu-s.

Ah, dragostea mea de credinţă
nu te mai văd în spaţiul cărunt...
ca o indepărtare te pierzi în lume
nu eşti a mea, cum nici eu nu mai sunt.

Ah, ce poezie frumoasă de dragoste ţi-aş fi scris
dacă păsările n-ar fi plecat înspre apus.
Ce poveste adâncă a curs peste noi
cu învoirea celui de sus.

Văd roiuri de frunze, ridicându-se din grohotişuri, părăsindu-şi lăcaşul putrezirii, unde zăcuseră, pătate în ruginiul pierderii, pentru a se prinde, ca vindecate de toate ulceraţiile, pe vechile locuri, prefăcându-se în adevărate podoabe ale încrengăturii ramurilor.

I.N.

litere

Nicolae Turtureanu

Alt jurnal de vacanță (III)

Romanul e bine scris, modern, are o tramă care te face să-l citeşti pe nerăsuflate şi e păcat că nu s-a bucurat de comentarii care să-l facă vizibil, să-l scoată din şirul cărţilor uitate, ignorate... M-a rugat să scriu despre carte, eu am rugat-o pe ea – ca fiind implicată – şi, surprinzător, a acceptat. A trecut de-atunci un an, apoi al doilea – şi tot n-a scris. Acum, mă ia din scurt: De ce n-aţi scris dumnea-voastră?! Îi promit că o voi face, deşi nu cred...

Vineri, 21. În ziua venirii mele aici, doamna Lu fusese în pelerinaj, la mormîntul unui duhovnic, care a făcut şi continuă să facă minuni... şi după moarte. Şi-mi reiterează povestea (pe care mi-a spus-o şi anul trecut) cu *fotografia* sfîntului. Care fotografie s-a *înmulţit* miraculos, în momentul cînd nişte credincioşi şi-au exprimat dorinţa de-a o avea şi ei în casă... *Ai fost de faţă* – întreb – *cînd s-a petrecut minunea?* Îmi dau seama că, punînd această întrebare *îndoielnică,* risc să scad complet, poate definitiv, în ochii ei (căprui, mereu surîzători, învăluitori, plini de iubire *creştină).* Dar Lu are, ca de obicei, răspunsul pregătit: *Nu. Mi-au povestit oamenii. Şi eu cred în oameni. Oamenii nu mint.* Eu mă îndoiesc, şi chiar imaginez un scenariu: fotografiile fiind înrămate, era simplu ca, sub prima, să fie puse altele care, la o simplă distragere a atenţiei doritorului, să apară în faţa lui, *miraculos.* Am citit şi-am văzut trucuri şi mai şi, folosite de escroci notorii, pe care Biserica îi anatemizează. Dar mă abţin să-i spun gîndul vinovat, ar fi prea de tot. *Doar Iisus – zic – a înmulţit pîinea... şi peştii... şi vinul... E o blasfemie să le dăm astfel de puteri* şi *oamenilor.* Lu are o clipă de cumpănă. Apoi contraatacă: *Dar ce ziceţi de asta? Am aprins, la mormîntul lui, o lumînare. Vroiam s-o aprind pe-a doua, însă ceva mi-a distras atenţia şi m-am uitat într-o parte. Cînd m-am întors, cealaltă lumînare ardea. Cine a aprins-o?*

Îmi vine să zic: *poate o palã de vînt.* Dar dacă în ziua aceea nu bătea vîntul?!? Aşa că, îmi înghit cuvintele. Oricum, rostul meu nu e acela de a-i zdruncina, doamnei Lu, credinţa în *miracole* şi *minuni*, ci mai degrabă de a-mi însuşi de la ea această *încredere* extraordinară, acest *modus vivendi*, mereu pozitiv, disponibil, conciliant, dăruit întru Hristos şi, prin consecinţă, întru oameni.

Oh, Doamne, sper să nu fiu pedepsit ca blasfemiatorul ei nepot. *Accidentatul.* Şi Lu îmi expune *desfăşurarea acţiunii.* Pe care o simplific aici, întrucît ea povesteşte arborescent, un episod poate să dureze 5-10-20-30 de minute, timp în care rămîne cu băţul de chibrit în mînă (trebuia să aprindă aragazul); sau cu cuţitul în aer, ca o miniaturală sabie a lui Damocles: tocmai începuse să cureţe un cartof, dar pînă să-l termine, poate să treacă şi-o jumătate de zi... Lu se scufundă în poveste ca într-o apă primordială, lumea imediată se scufundă şi ea, imaginarul, fantasticul devin *real*, pe cînd realul îşi pierde consistenţa, importanţa, urgenţa. - *...trebuia să merg în pelerinaj, la mormîntul duhovnicului, al sfîntului... Cu o zi înainte, l-am rugat pe A. să meargă şi el. A folosit nişte cuvinte aşa de urîte..., doamne, ce cuvinte urîte a folosit! - Ce cuvinte?,* întreb eu, inocent. Şi Lu, după o ezitare: *- Mă... în el de pelerinaj!* Nu îndrăzneşte să pronunţe cuvîntul, mă lasă pe mine să-l aproximez. Nici eu nu îndrăznesc a-l zice, doar îl bănui, cuvîntul. Oribil, într-adevăr. *-...totuşi, s-a hotărît peste noapte, şi-a mers cu mine. Nu ştiu dacă s-a închinat, că, acolo, l-am pierdut din ochi. Dar, peste exact o săptămînă, a avut loc accidentul. L-a pedepsit Măicuţa Domnului. Şi bine i-a făcut! Trebuia să-l pedepsească! Aproape că m-am bucurat...*

Nu-mi vine a crede că spune aşa ceva, ea, misionara, pacifista, binefăcătoarea! Şi izbucnesc: - *Cum?! Să te bucuri de răul nepotului tău?!? Care va sta luni de zile la pat, în corsaj de ghips? Pe care chiar tu îl îngrijeşti? Pe care-l aştepţi să facă pipi-caca, să-l ştergi la fund, să-i duci murdăriile?!*

Indignarea mea e punctată sec: *-M-am obişnuit cu asta. Nu uitaţi că-s soră medicală...*

Ca să nu mă cert cu ea, îi spun, brusc, *noapte bună!* şi mă retrag în camera mea.

A doua zi vine în vizită *Basarabeanca.* Mă bucur s-o revăd, după atîţia ani. Precît îmi dau seama, şi ea de mine. *Basarabeanca* e proba vie, indubitablă, a puterii, a forţei de înrîurire *creştină* a doamnei Lu. (Celălalt berbec, rătăcit, şi adus la turmă, e fostul soţ, un ateu convins care, culmea!, s-a dedicat trup şi suflet celor sfinte, abia după ce cei doi s-au despărţit.) S-ar părea că *ucenica* deja o depăşeşte pe *maestră.* Are cu ea o carte, *Viaţa Sfîntului Vitalie*, parcă. Încep, amîndouă, pe terasă, o dezbatere *profesionistă*, la care asist, fără replică, o vreme. Realizez că discuţia mă depăşeşte şi, spre a mă retrage *convingător*, folosesc pretextul oboselii specifice vîrstei. Ceea ce, de fapt, e chiar adevărat. Le las vreo două ore să *disece*, doar ele, subiectul şi predicatul care, îmi dau seama, le fascinează. Cred că l-ar dezbate nu două, nu nouă, ci nouăzeci şi nouă de ore. Cînd îmi fac, din nou, apariţia, tocmai discută despre *pedeapsa divină.* Presupun că au vorbit şi despre *cazul Accidentatul*, aşa că intru direct în subiect:- *Domnul nu pedepseşte. Nici nu miluieşte / însănătoşeşte / fericeşte pe cineva anume. Domnul n-are o listă de priorităţi. Fiecare trebuie să-şi ducă crucea, să-şi urmeze soarta. Cum i-a fost scris...* La care Lu sare ca arsă, gata să mă contrazică, dar *Basarabeanca* o temperează: *Lasă-l să spună! E interesant...*

- *Dar episodul cu magicianul din Bucureşti?*, întreb, ca şi cum nu l-aş şti, episodul, din anii anteriori. Şi mă întreb dacă ea chiar a uitat că mi l-a mai spus, sau pur şi simplu îi face plăcere să-l repovestească? Oricum, de fiecare dată adaugă elemente noi, pe care le ignorase sau le omisese intenţionat. Şi mai observ că, dincolo de obsesivul ei apel la cele sfinte, cînd evocă anii, zilele, clipele *îndrăgostirii*, peste chipul ei pogoară o lumină *ca o taină mare*, gata a o împărtăşi celui din preajmă. Nu-mi dă amănunte picante, mă lasă să completez eu însumi, în gînd, golurile poveştii... Şi aproape pe nesimţite, povestind, trece din planul real, într-o altă dimensiune, unde lucrurile scapă de sub control. *Făcea lucruri urîte, bărbatul acela. Avea puterea de-a controla oameni, şi vieţi. Mă chema la Bucureşti, şi mă duceam, nu ştiu cum, parcă împotriva propriei mele voinţe. Era limpede, chiar şi pentru mine, o puştoaică de 16 ani: se îndrăgostise de mine. Am o valiză de scrisori de la el.* (Mă-ntreb, în gînd: cum aş putea vedea scrisorile acelea? Să i le cer? Oare mi le-ar da? Nu cred, întrucît ea însăşi vrea să le valorifice în scrierile ei. Ceea ce e puţin probabil că se va întîmpla.) *Am cunoscut-o şi pe soţia lui, cînd mergeam la Bucureşti, stăteam la ei. Doamna îi tolera fanteziile, şi asta întrucît suferise atîtea în prizoneratul din Siberia! Desigur, şi-a dat seama că e îndrăgostit de mine, dar n-a făcut scandal, dimpotrivă, m-a povăţuit să am grijă... Ca pe o soră mai mică, a ei. Apoi, cînd am văzut ce minuni malefice face el, pentru că era omul Diavolului, al Răului, am hotărît s-o rup definitiv, să nu mă mai las ademenită, manipulată...* Nu mă pot abţine: *Dar ce rău făcea?* Ca de obicei, cînd pun la îndoială autenticitatea minunilor, fie ele bune sau rele, pozitive sau negative, Lu eludează răspunsul, dezamăgită de necredinţa mea: *Ei, domnu Nicolae... Mai bine să nu ştiţi...*

Sîmbătă, 22. Revine, ca un laitmotiv, idila cu poetul S., pe care o ştiu pe de rost. În urmă cu doi ani, mi-a dat romanul acestuia, plin de sublinieri şi comentarii de-ale ei. E şi ea personaj, acolo, chiar eu i-am identificat anumite idei, pe care autorul le preia. Din cînd în cînd, Lu îl corectează sau îi reproşează că ea n-a spus aşa, că o anume întîmplare s-a petrecut cu totul altfel... Romanul e bine scris, modern, are o tramă care te face să-l citeşti pe nerăsuflate şi e păcat că nu s-a bucurat de comentarii care să-l facă vizibil, să-l scoată din şirul cărţilor uitate, ignorate... M-a rugat să scriu despre carte, eu am rugat-o pe ea – ca fiind implicată – şi, surprinzător, a acceptat. A trecut de-atunci un an, apoi al doilea – şi tot n-a scris. Acum, mă ia din scurt: *De ce n-aţi scris dumneavoastră?!* Îi promit că o voi face, deşi nu cred...

În mod... firesc, reapare, pe canavaua vorbirilor noastre, şi episodul cu autorul local, doctorul D. Cu cîţiva ani în urmă, ea însăşi mi l-a prezentat în culori *ardente.* Poate c-a fost îndrăgostită de el, sau el de ea? Pe urmă, s-a întîmplat ceva, *o mizerie, o porcărie.* Din aproape-n aproape, aflu ce anume. Într-un tîrg ca acesta, bîrfa e la înălţime, mai ales dacă ieşi din serie, dacă te afirmi cumva.

Într-o zi, doctorul D. îmi zice: se spun nişte lucruri despre tine... Şi mă privea ca pe o inculpată, ca pe o infractoare. Dar nici el n-a continuat, nici eu n-am insistat să aflu ce se zice. Credeam că sînt obişnuitele bîrfe. Treptat, am observat că, oameni pe care îi cunosc, chiar prieteni, mă ocolesc, nu-mi răspund la salut, se fac că nu mă văd. Chiar Basarabeanca, prietena mea cea mai bună. (Pe basarabeancă, stabilită aici încă de la începutul anilor 90, o ştiu, ne găzduise o noapte, pe mine şi pe regretatul Vasile Constantinescu, după lansarea cărţii de poezie a doamnei Lu.) *Tot ea şi-a călcat pe suflet şi mi-a spus: eram pedofilă! Cineva a avut grijă să răspîndească prin tîrg acest zvon. N-a fost greu să-mi dau seama cine:* şefa, *pe care o făcusem praf într-o şedinţă, în faţa unor doctori, a unor şefi mai mari, de la Protecţia Copilului. Cum putea să mă compromită, decît răspîndind această mizerie?... Apoi, după ce bîrfa a prins, i-a fost simplu să mă pună pe lista disponibilizaţilor. Noroc c-au intervenit doi ziarişti de la Suceava, şi m-a reangajat. Probabil c-o aveau cu ceva la mînă...*

Asta era, aşadar...

Devoţiunea doamnei Lu e mai presus de orice. De alaltăieri, se împarte între mine şi *Accidentat* (adus acasă, de la spital). Plus celelalte nenumărate şi presante treburi gospodăreşti. Cît stăm la masă, vine R., frate-su şi, pe un ton în care se simte reproşul, îi aminteşte că n-a strîns/nu strînge perele, căzute pe jos - şi care au început să putrezească. *Ţi-ar trebui*, îi zic, cînd rămînem doar noi, *zeci de braţe şi de picioare, ca să le faci pe toate...* Ieri, aproape că am postit, ceea ce *fiind vineri, chiar e bine*, mă consolează doamna Lu. M-a sunat, pe la ora două după-amiază, m-a tatonat dacă am mîncat ceva şi m-a somat s-o aştept, să nu mănînc fără ea, că vine într-o clipă. Avea tonul unei fiinţe suprem mulţumită. Am întrebat-o (de convenienţă): - *Ce face Convalescentul? –E bine, e foarte bine... A făcut caca... Era constipat...*

Cînd îşi face apariţia, e, deja, chindia... Deşi avusesem inspiraţia (încă de la 12) de a mînca un borş, simt cum mă ronţăie şoricelul prin burtică... *Imediat fac pîrjoalele!* mă asigură (cu adevărat) binefăcătoarea mea. *Doar să iau nişte verdeţuri din grădină...* O urmăresc, din balcon, preţ de o ţigară, apoi, peste altă jumătate de oră, preţ de altă ţigară (nu pot sta mai mult, din cauza frigului pătrunzător. Şi fumez ca să-mi astîmpăr foamea.). Culege ceva, piveşte, cred că şi vorbeşte cu legumele, cu zarzavaturile, cu fructele, cu păsările... E în elementul ei. Pe la şase, se apucă, într-adevăr, de promisele pîrjoale. *Pe la şapte* - îmi zic – *o să fie gata...* La opt, măcinat pe dinlăuntru, o vizitez în bucătărie, şi-mi dau seama că preparativele sînt abia la început. Aş fi putut sta cu ea, să ne ţinem de urît, dar m-am abţinut, întrucît ne-am fi lansat în cine ştie ce dispute, iar procesul de producţie ar fi stagnat. Dar a stagnat şi aşa. *Imediat sînt gata*, vrea a mă linişti, din nou, *scumpa* mea prietenă. Însă tocmai atunci o sună *Convalescentul.* E o urgenţă... *Revin imediat..*, îmi spune, şi zboară spre el... Revin şi eu, în camera mea,

(continuare în p. 31)

ARGEȘ memoria revistei 50

Nr. 7. Decembrie 2015

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VĂ!

ARGEȘ

REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

ANUL I
NUMĂRUL
7
DECEMBRIE 1966
PITEȘTI

20 PAGINI
3 LEI

Urmașii Meșterului Manole și ai făuritorilor Țării Românești, sub voievozii Basarabi, au durat acum în cheile sălbatice ale munților

Noua ctitorie de pe Argeș

Uzina hidroenergetică, mîndrie a întregului popor

Tovarășul Nicolae Ceaușescu tăind panglica inaugurală.

Trîmbițele de argint

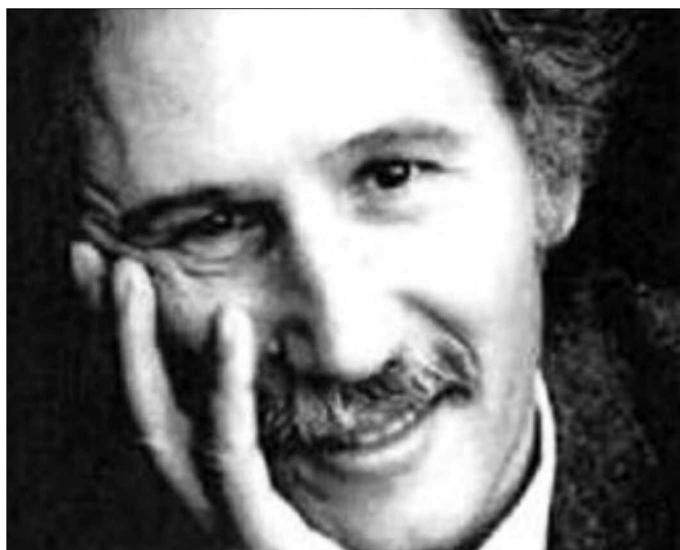
Ies cu noaptea, la colind,
Trîmbițele de argint.
Cîte trîmbiți, cîte stele,
Ingînîndu-se-ntre ele,
Intre granițele lumii,
Trezind viii și postumii
Nou-născuții și strămoșii.
Cîntă-n lume toți cocoșii.

Pare-ntinsă bolta-naltă
Pînă-n lumea cealaltă.

Decembrie 1966

TUDOR ARGHEZI

Din iunie 2015, revista *Argeș* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenței sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preț de 12 numere, momente și... schițe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieșirea în lume a publicației care a pus orașul Pitești pe harta culturală a țării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanți scriitori au fost laureați ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-șefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeș* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărți ai căror autori le-au croit inițial aci în rubricile lor. Cu bune și cu faste, cu mai puțin bune, *Argeș* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecție, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puțin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutați de editor, de finanțator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Pitești așa cum se cuvine și cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

MARIN SORESCU
Vești

Ziarele informează cititorii
Cu oarecare ironie
Despre starea mea penibilă.
Ba c-aș fi sub morfină,
Ba că mi-aș petrece
Ultimele zile la țară.
N-am timp să fac precizari,
Să dau dezmințiri
Și n-am nici putere.
„Știrile despre moartea mea
Sunt exagerate”,
Spunea Mark Twain
Ieșit și el dintr-o boală.
Oricum, de ce ar trebui
Să-ți fie rușine când suferi?
Nici fiarele
Nu se atacă între ele
La adăpătoare.

(*Argeș*, nr. 12(270)/decembrie 2004)

La zece ani
de la moartea poetului

Mitul *Meșterului Manole* în poezia lui *Nicolae Labiș*

Unul dintre poeţii remarcabili ai literaturii noastre noi care a fost atras de tema folclorică a Meșterului Manole, este Nicolae Labiș, — poetul care în pragul celor 21 de ani, acum zece ani, a pus la temelia operei lui neterminate, jertfa dureroasă a vieţii sale fragede.

Intre *Meșterul* lui Nicolae Labiș si prototipul folcloric există multe înrudiri. In legenda populară, după alegerea locului aflat cu ajutorul unui ciobănaș *din fluier doinaș*, meșterul pornește să zidească *mînăstire-naltă/ cum n-a mai fost altă*... Meșterul trebuie să înfrunte însă vicisitudinile naturii, căci : *orice lucra/ Noaptea se surpa*... Poetul anonim participă la zbuciumul meșterului care... *acolo dormia,/ Cu capul pe-o piatră/ Pustia s-o bată !* Frămintarea creatoare a lui Manole își găsește o temporară dezlegare în urma unui vis, în care i se dezvăluie necesitatea jertfirii unei ființe vii pentru a domoli astfel stihiile naturii. Pentru Manole, visul aduce rezolvarea unei grele probleme de creaţie, dar și începutul unei profunde drame omenești. Cind a doua zi își zărește soţia venind, Manole imploră aceleași forțe ale naturii — care fuseseră mai înainte potrivnice muncii sale de creaţie — să-l sprijine de astă dată, împiedicîndu-o pe soţia sa să se apropie de zidul mînăstirii. Nici ploaia și nici vîntul nu pot opri însă iubirea în drumul ei spre împlinire ! In această situaţie, hotărăște să curme zbuciumul sufletesc și pășește conștient de marea jertfă, dar duios (*că vrem să glumim/ și să te zidim)* spre înfăptuirea în forme concrete a idealului său de frumusețe. Deznodămîntul — conţinut numai în legenda românească sub forma zborului în jos, spre moarte, al meșterului — e prezentat în imaginea prăbușirii pe locul unde izvorăște o fîntînă

OCTAVIAN GOGA
Lin picură...

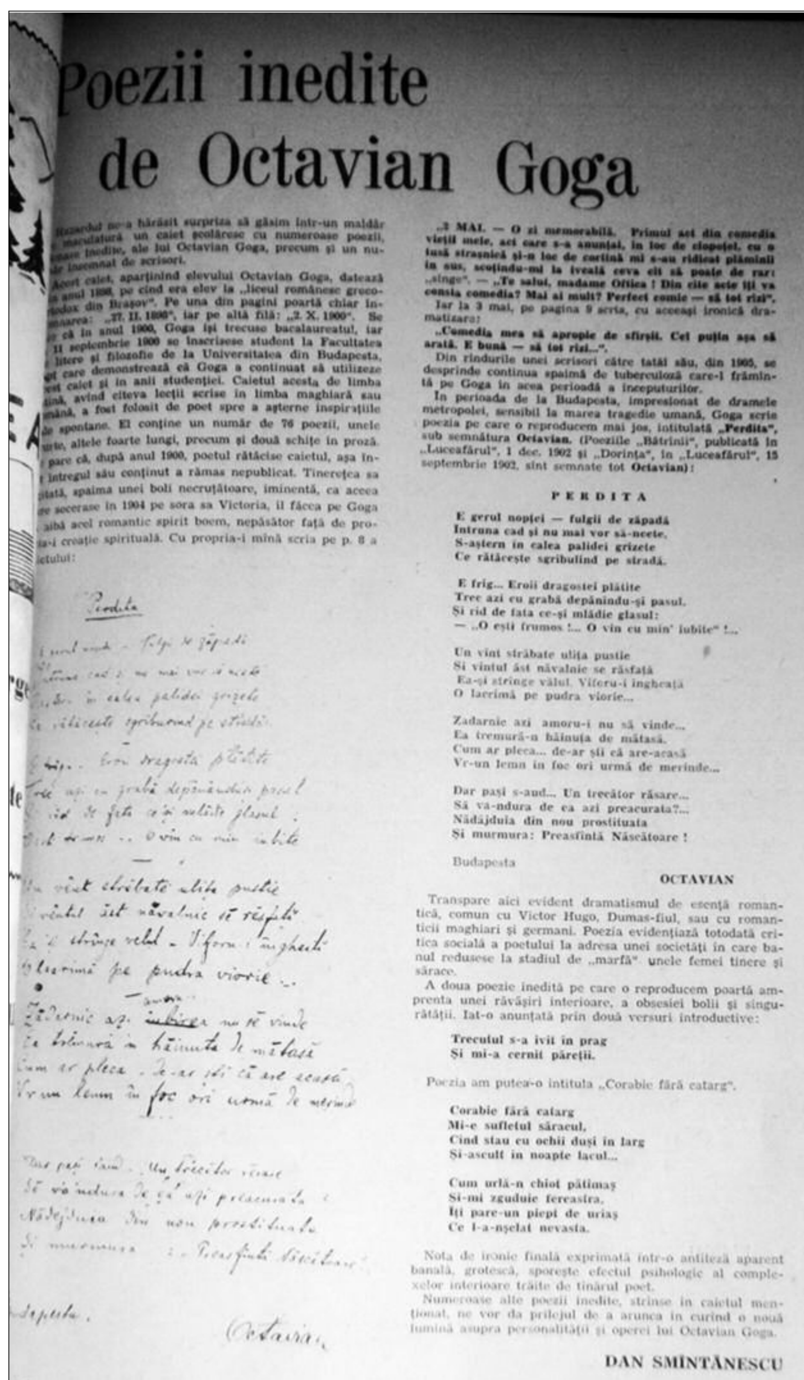
Lin picură azi milostivă pace
Și prin trestii o șoaptă în colindă;
Peste întinsa lacului oglindă
Amurgul umbre moi desface.

Pe cer pornesc făclii să se aprindă,
Începe bolta-n aur să se-mbrace...
Stejarul mut deasupra noastră tace
Și-nfrigurată cade câte-o ghindă...

Noi stăm învinși cu ochii duși în stele
Și-n inimă arzându-ne veninul
Părem doi tainici făcători de rele.

Mă înfioară zările albastre;
Gândește-te ce clar le-ar fi seninul
De n-am fi noi, cu sufletele noastre...

(poezie inedită
transmisă de Dan Smântănescu, *Argeș*,
nr. 12(19)/decembrie 1967)

Poezii inedite de Octavian Goga

Hazardul ne-a hărăzit surpriza să găsim intr-un maldăr [illegible] maculatură un caiet școlăresc cu numeroase poezii, [illegible] inedite, ale lui Octavian Goga, precum și un nu[illegible] insemnat de scrisori.

Acest caiet, aparținînd elevului Octavian Goga, datează [illegible] anul 1898, pe cind era elev la „liceul românesc greco-[illegible]odox din Brașov". Pe una din pagini poartă chiar în[illegible]narea: „27. II. 1899", iar pe altă filă: „2. X. 1900". Se [illegible] că în anul 1900, Goga își trecuse bacalaureatul, iar [illegible] 11 septembrie 1900 se inscrisese student la Facultatea [illegible] litere și filozofie de la Universitatea din Budapesta, [illegible] care demonstrează că Goga a continuat să utilizeze [illegible] caiet și in anii studenției. Caietul acesta de limba [illegible]ină, avind citeva lecții scrise in limba maghiară sau [illegible]mână, a fost folosit de poet spre a așterne inspirațiile [illegible] spontane. El conține un număr de 76 poezii, unele [illegible]urte, altele foarte lungi, precum și două schițe in proză. [illegible] pare că, după anul 1900, poetul rătăcise caietul, așa în[illegible] întregul său conținut a rămas nepublicat. Tinerețea sa [illegible]itată, spaima unei boli necruțătoare, iminentă, ca aceea [illegible] secerase în 1904 pe sora sa Victoria, îl făcea pe Goga [illegible] aibă acel romantic spirit boem, nepăsător față de pro[illegible]-i creație spirituală. Cu propria-i mină scria pe p. 8 a [illegible]ietului:

„3 MAI. — O zi memorabilă. Primul act din comedia vieții mele, act care s-a anunțat, în loc de clopoțel, cu o tusă strașnică și-n loc de cortină mi s-au ridicat plămînii în sus, scoțindu-mi la iveală ceva cît să poată de rar: „singe". — „Te salut, madame Ofilea ! Din cite acte îți va consta comedia? Mai ai mult? Perfect comic — să tot rizi".

Iar la 3 mai, pe pagina 9 scria, cu aceeași ironică dramatizare:

„Comedia mea să apropie de sfirșit. Cel puțin așa să arată. E bună — să tot rizi...".

Din rindurile unei scrisori către tatăl său, din 1905, se desprinde continua spaimă de tuberculoză care-l frămîntă pe Goga in acea perioadă a inceputurilor.

In perioada de la Budapesta, impresionat de dramele metropolei, sensibil la marea tragedie umană, Goga scrie poezia pe care o reproducem mai jos, intitulată **„Perdita"**, sub semnătura **Octavian**. (Poeziile „Bătrînii", publicată în „Luceafărul", 1 dec. 1902 și „Dorința", în „Luceafărul", 15 septembrie 1902, sînt semnate tot **Octavian**):

PERDITA

E gerul nopței — fulgii de zăpadă
Intruna cad și nu mai vor să-ncete,
S-aștern in calea palidei grizete
Ce rătăcește sgribulind pe stradă.

E frig... Eroii dragostei plătite
Trec azi cu grabă depănindu-și pasul,
Și rid de fata ce-și mlădie glasul:
— „O ești frumos !... O vin cu min' iubite" !...

Un vînt străbate ulița pustie
Și vintul ăst năvalnic se răsfață
Ea-și strînge vălul. Viforu-i inghează
O lacrimă pe pudra viorie...

Zadarnic azi amoru-i nu să vinde...
Ea tremură-n hăinuța de mătasă.
Cum ar pleca... de-ar ști că are-acasă
Vr-un lemn in foc ori urmă de merinde...

Dar pași s-aud... Un trecător răsare...
Să va-ndura de ea azi preacurata?...
Nădăjduia din nou prostituata
Și murmura: Preasfintă Născătoare !

Budapesta

OCTAVIAN

Transpare aici evident dramatismul de esență romantică, comun cu Victor Hugo, Dumas-fiul, sau cu romanticii maghiari și germani. Poezia evidențiază totodată critica socială a poetului la adresa unei societăți în care banul redusese la stadiul de „marfă" unele femei tinere și sărace.

A doua poezie inedită pe care o reproducem poartă amprenta unei răvășiri interioare, a obsesiei bolii și singurătății. Iat-o anunțată prin două versuri introductive:

Trecutul s-a ivit în prag
Și mi-a cernit pereții.

Poezia am putea-o intitula „Corabie fără catarg".

Corabie fără catarg
Mi-e sufletul săracul,
Cînd stau cu ochii duși în larg
Și-ascult în noapte lacul...

Cum urlă-n chiot pătimaș
Si-mi zguduie fereastra,
Iți pare-un piept de uriaș
Ce l-a-nșelat nevasta.

Nota de ironie finală exprimată într-o antiteză aparent banală, grotescă, sporește efectul psihologic al complexelor interioare trăite de tînărul poet.

Numeroase alte poezii inedite, strînse în caietul menționat, ne vor da prilejul de a arunca în curînd o nouă lumină asupra personalității și operei lui Octavian Goga.

DAN SMÎNTĂNESCU

Ecouri

Marian Drăghici - MEMORIA REVISTEI/AUGUST 2015

Într-un supliment anume editat, revista Argeş anunţă, prin tastatura redactorului-şef Dumitru Augustin Doman, pregătirea jubileului, la anul urmând să serbeze 50 ani de existenţă, „cu bune şi cu faste, cu mai puţin bune”. Lăudabilă prezenţa de spirit, atenţia continuă la mersul istoriei literaturii şi culturii locale, din partea dedicatului D.A.D., cel ce veghează cu o dăruire exemplară, am putea spune, vecină risipirii de sine, la strângerea rândurilor celor mai valoroşi condeieri argeşeni şi nu numai, lună de lună, în paginile revistei. Deci, ştie cel mai bine ce spune: “Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preţ de 12 numere, momente şi ... schiţe din istoria revistei, texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri. Altfel zis, să ne amintim de cei ce au trudit o jumătate de veac la ieşirea în lume a publicaţiei care a pus oraşul Piteşti pe harta culturală a ţării.” Din cele 12 numere ale suplimentului Memoria revistei, au apărut deja trei, aşa încât am avut destul timp berechet să regăsim în paginile sale extrase din arhivă, cu poze în care se recunosc figurile unor scriitori-fondatori, cei care au imprimat Argeşului gloria de care se bucură încă şi astăzi: Florin Mugur, Cezar Ivănescu, Gheorghe Tomozei, Miron Cordun, până la echipa actuală cu, între alţii, Doman, Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă, Dumitru Ungureanu şi venerabilul Marin Ioniţă, prozator şi memorialist de o prospeţime şi vigoare care mă lasă, de fiecare dată când îl citesc, plăcut surprins. Dar să vedem cum sună un poem al lui Tomozei din Argeş, nr. 8, august 1971: “Când îmi curge pe umeri cămaşa de zale/ se coclesc fluturii rochiei tale/ cu lampa, cu albul din aripi o sting,/ degetele înfrigurate se împiedecă / de puful de piersică.// Rămâi. Fără cuvinte. Totu-i spus,/ rămâi cu ochii într-un blând apus,/ pe roţi de sunet, pacea să-i cutreieri.../ Tăcerea ta e scriere cu greieri”. Acestui lirism pur, volatil, desigur datat, i se contrapune nemilos luciditatea unui text ales din regretatul Constantin Stan, pe o temă fierbinte a realităţii postdecembriste, publicat în august 2006, din care citez: “În măsura în care putem vorbi de funcţia formatoare a artei – şi eu cred că putem vorbi fără a cădea în înţelegerea îngustă a acestei funcţii, o înţelegere mecanicistă: aceeaşi cauză dând mereu acelaşi efect –, atunci mă întreb ce orizonturi pot stârni greşelile de limbă din textele manelelor, improvizaţiile erotico-sexuale din şlagărele de pe post, vulgarităţile din diverse ‘războaie’ ale vedetelor puse la cale de o televiziune care propagă prostul-gust apelând, altfel, la teme şi subiecte majore, dar pe care le aduce la stadiul de mahalagisme. Este vorba de un orizont extrem de limitat care formează un public imens, atâta vreme cât cercetările dovedesc că aproape 90 la sută dintre români se culturalizează prin şi la televizor.” De la poezie la jurnalism, şi de aici la dogmatică-spiritualitate, caleidoscopul cultural argeşean e în linii mari conturat: „Cel ce face răul din plăcere nu-i creştin, el este o unealtă. Că şi diavolul are trimişii lui pe pământ, are şi el o tactică, o strategie. Sfinţii Părinţi spun că uneori diavolul se îmbracă în alb sau în negru, merge desculţ, bate mătănii mari şi vorbeşte despre virtuţile creştinului, ca să atragă şi să smintească mai apoi. Sfântul Ioan Scărarul zice că ‘dracii slavei deşarte şi ai mândriei, pe cei slabi de minte îi face prooroci’, iar Apostolul Pavel ne arată că satana se preface în chip de înger al luminii, iar slujitorii nedreptăţii se prefac în chip de slujitori a dreptăţii.” (părintele Iustin Pârvu intervievat de Adrian Alui Gheorghe). Nu se poate spune că, gândită şi realizată ca magazin cultural, revista Argeş nu oferă cititorilor săi, număr de număr, “de toate pentru toţi”.

(*Viața Românească*, nr. 9/2015)

OVIDIU GENARU
Fie aceasta

Cine numără meteoriţii stinşi
şi ce semne dau pământenilor?
Din ce rouă să bem pentru a nu greşi?

Poeţii, se spune, perturbă
cu augusta lor singurătate
chiar ciclul morţii.

Şi ce să facem, Sihastrule, când din cer
cad lucruri de aur?
O, suflete, intră sub o piele de ţap
şi pentru a şti, linge,
ca pe bulgări de sare, meteoriţii.
Fie aceasta cea mai mare umilinţă a ta.

(*Argeş*, nr.12(31)/decembrie 1968)

desen de VAL. DOBRIN

Amintiri de la „Junimea" din... Piteşti

Nu ştiu în ce an luase fiinţă acest „cenaclu" al elevilor, nici de unde venise iniţiativa. Ştiu numai că în vremea mea „Junimea" din Piteşti avea o tradiţie şi un prestigiu, de care orice „modernist" al liceului de băieţi era mîndru.

Se ţineau şedinţe în fiecare joi după amiază. Laboratorul de fizico-chimie le găzduia în amfiteatrul de la parter.

„Tradiţia" la care m-am referit statornicise anumite reguli. În primul rînd, şedinţele cenaclului să fie prezidate de un elev, oricare dintre cei prezenţi, neexistînd un preşedinte permanent. La şedinţe, era invitat şi cîte-un profesor, indiferent de la care catedră. Locul său era în bancă, alături de membrii participanţi.

Un program prestabilit al şedinţei cenaclului nu exista. Manuşcrisele erau scoase din buzunar de către autor, în momentul cînd se urca pe estrada amfiteatrului şi lua loc la masa enormă, pe care, în celelalte zile, se înşirau retortele, aparatele şi borcanele cu săruri ale profesorilor Ghimpa şi Gavriliu.

Niciodată un autor n-a urcat la tribună fără să transpire. Niciodată n-am văzut file de manuscris care să nu tremure în mîinile celui ce le citea. Şedinţele „Junimii" erau „rampa de lansare" pentru tinerii „literaţi". Aici se crea celebritatea!... Aici erai „sfîrtecat" de criticile nemiloşilor colegi sau ridicat în ochii lor la rangul de „poet" ori „prozator".

...Răsfoiesc anuarele liceului de băieţi din Piteşti pe perioada 1926—1930. Ce omisiune nedreaptă!

Dar dacă lipseşte din anuarele tipărite ale liceului, „Junimea" de la Piteşti există în sufletele noastre, ale celor ce ne aprindeam în focul discuţiilor literare de atunci. Jocul nostru era „de-a oamenii mari", pasiunea depăşea marginile micii noastre existenţe. De altfel, „Junimea" de la Piteşti era animatoarea tuturor manifestărilor culturale ale oraşului. Serbările de tot felul aveau loc la „Teatrul Comunal" (denumirea unei săli, nu a vreunei instituţii teatrale!), erau susţinute de membrii „Junimii", în afară de... coruri şi dansuri.

Datorită lor se organizau şezători literare, la care erau invitaţi scriitori cu renume. Aici i-am văzut şi auzit întîia oară în viaţa mea pe Al. Cazaban, Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sorbul ş.a.

Îmi amintesc o scenă petrecută prin anii 1927—1928: Ion Minulescu începuse a recita una din „romanţele pentru mai tîrziu". Deodată, supărat de gălăgia „galeriei", se opreşte din recitat şi apostrofează întreaga sală: „Dacă nu faceţi linişte, plec cu primul tren. Nu vreau să rămîn corijent la limba română pentru a doua oară în acest oraş!"... Poetul, care fusese într-adevăr elev al liceului piteştean, rămăsese corijent aci, fapt pe care-l răzbuna prin aceste cuvinte. Pe de altă parte făcea, astfel, şi puţină reclamă romanului său „Corijent la limba română".

Printre „capetele de afiş" ale scriitorilor consacraţi, se strecurau şi numele noastre, ale „junimiştilor".

Mă uitam la scriitorii oaspeţi ca la nişte zei. După şezătoare, fugeam la colegul Ilie Ştefănescu, care sta „în gazdă" la avocatul Ioanicescu, pe strada Şerban Vodă (Strada Mare) colţ cu strada Babic. Aci ştiam că-i găsesc pe toţi, în jurul mesei aşezate la umbră în curtea plină de iarbă şi flori. Ioanicescu era „cartierul lor general", în primul rînd fiindcă era cumnat cu Liviu Rebreanu şi Mihai Sorbul, apoi pentru că avea casă largă şi vin bun — pentru ceilalţi scriitori, cu care nu se înrudea. La masa aceea de sub umbrar, Rebreanu a scris cîteva pagini din „Răscoala", ale cărei focuri au ars prin partea de sud a Argeşului.

Nu-mi pot uita pîndele vinovate, din odaia lui Ilie Ştefănescu, cînd mi se oprea respiraţia, privind pe autorul lui „Ion", aplecat pe filele albe, singur în grădină, scriind fără odihnă...

MARIN RADU VOINEA

NICHITA STĂNESCU

Cine-l cunoaște pe Fănuș Neagu nu poate rămâne indiferent față de personalitatea scânteitoare a scriitorului, de o fermecătoare agresivitate, vorbitor neîntrerupt în colori și dodii, în metafore și sictiruri, în glume și mohoreli, în urzici și în crini. Și asta deodată, suprapunându-și aproape cuvintele și înconjurându-ți inima torențial cu o vrajă a Dunării în amurg cu lamele peștilor în sticlire.

Dialogul lui este mai mult un monolog repezit și discontinuu, în care replica interlocutorului abia dacă-și mai poate plasa o silabă stâlcită sub valtrapurile epicii imaginare, prezentă aevea în fiecare vorbire a prozatorului.

Cred că până acum, în oralitatea lui gigantică, dacă și-ar fi imprimat pe bandă magnetică miile de povești evaporate în aer, Fănuș ar fi fost autorul unei biblioteci ale cărei cataloage numai ar fi umplut până la olane un prepeleac de vânătoare...”

(*Argeș*, nr. 12(67)/decembrie 1971

plastică

Tradiția și modernitatea la Ion Țuculescu

La reapariţia „Biletelor de papagal“

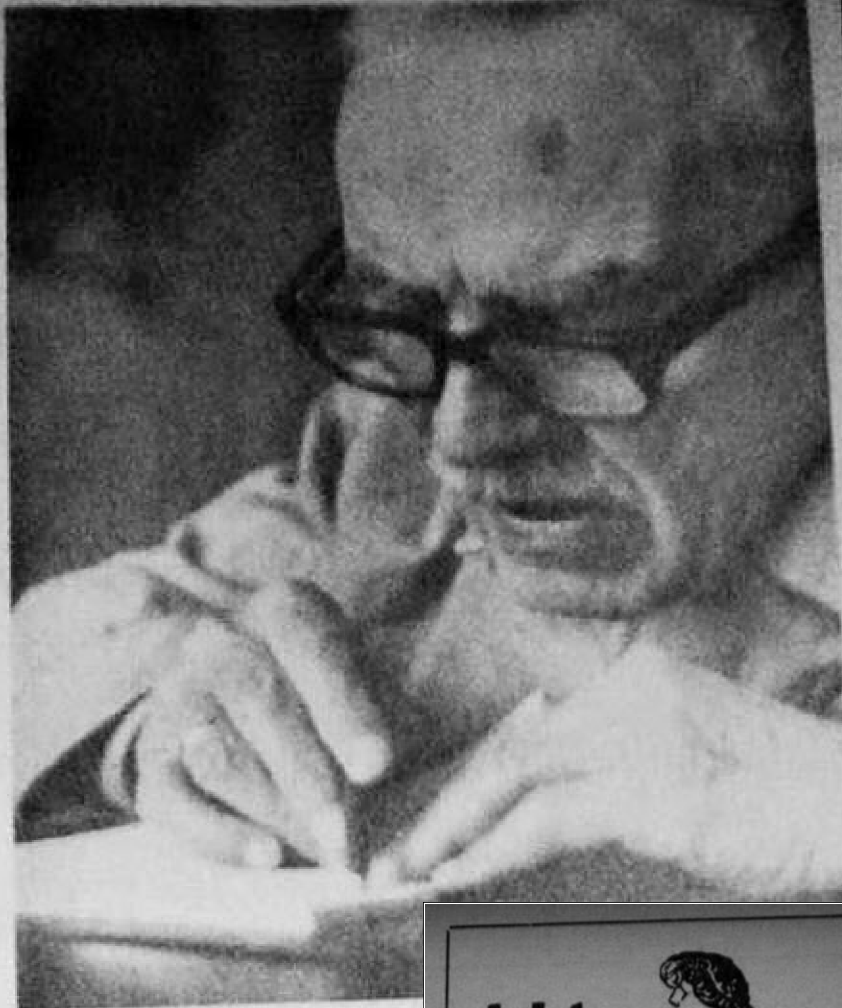
Bilete de papagal, scoase de Tudor Arghezi, între 1928—1930, 1937—1938, 1942—1943 şi 1944—1946, conţin, pe lîngă articolele cu caracter politic şi social, o serie de note şi îndrumări cu privire la arta literară, care n-au fost valorificate în suficientă măsură de către exegeţii operei argheziene. Dar pentru a ne apropia mai bine de sensul acestor îndrumări este nevoie să ne oprim în prealabil asupra poziţiei speciale pe care **Biletele de papagal** o aveau în contextul publicaţiilor româneşti din acea perioadă.

Spre deosebire de majoritatea gazetelor şi revistelor vremii, **Biletele** nu erau expresia unui grup politic, financiar sau literar. Directorul publicaţiei ţine să sublinieze cu orice prilej această detaşare. **„E adevărat** — scria Tudor Arghezi în numărul 464 — **că ziarul meu mi l-am inventat şi făcut singur, fără partid, fără amici politici, fără sprijinul cultural şi estetic nici al guvernelor, nici al domnului Aristide Blank...“** Precizarea exprimă detaşarea de clanurile politice ale vremii sale, cărora era îndreptăţit să le reproşeze absenţa onestităţii şi a unor aspiraţii comune cu ale poporului român.

În ce priveşte creaţia literară, directorul „Biletelor de papagal“ avea să fixeze dintru început drept criteriu de selecţionare a lucrărilor ce urmau să apară, talentul scriitorului, originalitatea. Tudor Arghezi nu cerea colaboratorilor tineri să scrie despre anumite teme, sau să scrie într-un anumit fel, după reţetă. Principiul care stătea la baza selecţionării materialelor era acela al diferenţierii artistice.

Obiectivitatea şi combativitatea gazetei, dar mai ales personalitatea directorului, care selecta el însuşi lucrările literare destinate apariţiei, au atras încă de la primele numere foarte mulţi tineri în jurul **Biletelor**. Eugen Ionescu, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Cicerone Teodorescu, N. Crevedia, Maria Banuş, Gherghinescu Vania sînt doar cîţiva din scriitorii care îşi datorează primele îndrumări de zbor poetic **Biletelor de papagal**.

Din acest contact cu viitorii colaboratori au ieşit o serie de note redac-

T. ARGHEZI — la apariţia se

şi cînd vei fi ajuns în mînile-ţi active o unealtă, singura unealtă potrivită pe mînile d-tale.

Lucrul tău nu poate să iasă prost, dacă ai încremenit cu totul pe el şi te-ai stabilit în el. Lumea începe de oriunde, pretutindeni logică şi egală şi în toate moleculele ei autentică şi plină. În sinceritatea nesovăitoare faţă de sine, stă tot secretul şi culoarea operei de artă. Acum, dacă olăriile pe care le scoţi din întuneric şi le rînduieşti pe raftul luminii, vor plăcea sau nu, e altă socoteală. În general succesul e un fapt mai uşor decît împlinirea şi artistul care se caută şi se realizează nu se mai poate gîndi la efect...“

Caracteristică pentru poziţia argheziană ni se pare afirmaţia că „lume începe de oriunde, pretutindeni logic şi egală şi în toate moleculele ei autentică şi plină“. Aceasta înseamnă că scriitorul nu trebuie să aibă prejudecata subiectelor mari. „Lumea“ e sinteză de particule, de „molecule“ care au în ele autenticitatea şi esenţ întregului. Dacă ai reuşit să surprin ceva din esenţa moleculei, te-ai apropiat şi de întreg. Mult mai explic este prezentat acest punct de vede în articolul „Ars poetica“ din seria

bilete de papagal

Pâinea minţii noastre

Cuvîntul şi vorba încep să aibă un înţeles precis din primele slove tipărite.

Se presupune, nu mai ştiu pe ce dovezi, că primele litere scrise aparţin fenicienilor... Dar există un scris înainte de manuscrise, în arhitectură şi sculptură. Artiştii, dacă se poate spune, SCRIAU cu dalta în marmură şi piatră. Vechile morminte de împăraţi şi demnitari poartă inscripţii care orientează studiul şi realităţile istoriei. Avem din timpurile marelui nostru trecut slove şi imagini moştenite de la romani. De multe ori un singur semn mărturiseşte că oamenii au gîndit şi au aplicat.

Scrisul însă ajunge literatură, povestire şi amintire de abia, aş putea crede, în timpurile medievale. De atunci toată lumea scrie, în sensul necesităţilor imediate, şi astăzi se poate distinge ceeace se numeşte un stil.

Să ne punem o întrebare gravă: ce este stilul?

Buffon i-a dat o definiţie peste care nu se poate trece : *le style c'est l'homme!* Cu alte cuvinte în scrisul mai mult sau mai puţin literar e un fel de a scri al fiecărui om în parte. Aceeaş întîmplare sau idee, fie scrisă cu mîna, fie publicată, se prezintă de fiecare martor al unui eveniment într-un fel deosebit. Dovadă cronicarii. Se poate scri şi lung şi scurt, volumul şi valoarea unui manuscris nefiind condiţionată de lungimile lui. Dimpotrivă.

O piedică în scris, atît la cărturari, cît şi la mai puţin cărturari, exprimată continuu, consistă în două verbe: ESTE şi AM.

Stilul ar începe prin felul de a te folosi de aceste verbe, uneori chiar prin evitarea sau înlocuirea lor.

Desigur că AM este egal şi cu nimic, şi omul îşi închipuie că e bogat în plină sărăcie. Iluz a e de obicei a celor care SCRIU.

SINT e în raport simplificator atît vorbind de tine însuţi, cît şi de alte lucruri, dar care nu are nimic comun cu caricaturizarea recentă a lui SUNT.

Cu bunul lui simţ obişnuit, poporul are şi forma SINTARA care lipseşte din limbajul cultivat. Am auzit la olteni şi forma colectivă la persoana întîia plurală SINTARAM, cu totul antigramaticală. Dar poporul are dreptul să-şi aleagă singur formele lui de exprimare, fie ele chiar trecătoare, nesupărînd însă deloc fondul limbii.

Primul cărturar care a preferat pe SINT scris cu i circumflex, a fost Nicolae Iorga. Ce frumuseţe ciudată a putut găsi el în forma luată nu ştiu de unde, n-am înţeles nici o dată! Fapt este că Iorga fiind un mare savant cu o autoritate indiscutabilă şi tabù, atît în Universitate cît şi în Academie, felul lui de a înstrăina sunetul curat cu un altul străin, a fost reluat ceva mai recent de oameni mai puţin valoroşi decît el...

Dar mai e vorba, evident, de discutat cu acest prilej şi despre alte forme rid cole introduse în limbă ca PIINE (Pâine) MINA (pentru mână) CIINE (în loc de câine) MIINE (pentru mâine), forme care trebuiesc neapărat şi de urgenţă excluse din scris şi redată scrierii româneşti claritatea ei adevărată.

Stilul e şi căutarea de-a lungul şi de-a latul limbii a sunetului cel mai curat şi mai apropiat de origini, deci debarasat de zgura adaosurilor contrarii geniului românesc. Stilul mai e şi o continuă primenire a vorbirii în scris şi a celor care nu scriu în sens literar, prin încrucişarea şi învecinarea sensurilor.

Fiecare ins ESTE ca fiinţă şi ARE ca valoare, avuţia lui mai

Premiile revistei *Argeş pe* 2012

HORIA BĂDESCU -
Premiul Opera Omnia
MIHAI BARBU -
Premiul pentru reportaj literar
NICOLAE COANDE -
Premiul pentru eseu
CRISTIAN MELEŞTEU -
Premiul pentru proză

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru, Nicolae Oprea.

Viorel Nica

Pardonarzii incurabili

Cea mai recentă carte a lui Milan Kundera se numește *Sărbătoarea neînsemnătății*, a fost scrisă în limba franceză (tradusă în românește de Ioana Pârvulescu și publicată de *Humanitas* în 2014). Realizată într-o formă romanesc-degajată, ea ne îmbie să privim totul dintr-o perspectivă lejeră, să ne îndoim de seriozitatea exacerbată a celor ce nu-și permit să glumească niciodată, să nu credem în marile, umflatele adevăruri pe care își închipuie că le dețin unii dintre contemporanii noștri, să râdem din plin atunci când se ivește în fața noastră ceva de ordin rizibil, să ne desolemnizăm cu orice ocazie. Procedând astfel, începem să ne facem suportabilă „insuportabila ușurătate a ființei", îi putem veni de hac absurdului care bântuie încă prin vreun colț sau altul al existenței dereglate, ne putem asigura că nu trăim în zadar, că nu ne mai este teamă de trecutul pe tărâmul căruia s-au zămislit atâtea lucruri monstruoase, devenim apți de a ființa sub semnul uimirii, primenirii și al nedumeririi insolitante și, mai cu seamă, ajungem să credem că orice aspect aparent neînsemnat merită să fie prețuit, ba chiar celebrat pentru buna dispoziție pe care ne-o procură tocmai atunci când ne-am aștepta poate cel mai puțin.

În timp ce se plimba pe o stradă din Paris, Alain se uita nedumerit „la tinerele care, toate, își arătau buricul gol" și încerca să descopere semnificația unei atari atitudini seducătoare, după care „se cufunda în meditația despre diversele izvoare ale seducției feminine".

Hoinărind printre statuile marilor artiști din Grădina Luxembourg, Ramon „inspira nepăsarea asta ca pe o liniște care face bine". După ce-și vizitase doctorul ce-i făcuse analizele, D'Ardelo se gândea să-l mintă, spunându-i acestuia că doctorul îi depistase o formă de cancer. Culmea e că „nu-i era rușine c-a mințit", din moment ce contribuise la sporirea bunei dispoziții a celuilalt. Ceea ce-l intriga totuși pe el unul era „neputința lui de a înțelege motivul acestei minciuni". Trecând peste asta, „cancerul lui închipuit îl distra" enorm. Grație lui „râdea și se bucura de buna-i dispoziție".

În fața lui Charles, Ramon afirma și avertiza totodată: „Cu D'Ardelo n-o să ai de-a face cu un tip neînsemnat, ci cu un Narcis" care îi supraestimează pe ceilalți „pentru că își caută în ochii lor propria imagine și vrea s-o înfrumusețeze". La un moment dat, Charles, cel pasionat de istorie i-a povestit amicului său Caliban „istoria celor douăzeci și patru de potârnichi", inclusă de Hrușciov în *Amintirile* sale. Din pomenita „istorie" al cărei protagonist vanitos, opresiv, diabolic e Stalin, reiese că în vremurile acelea „nimeni din jurul lui nu mai știa ce înseamnă o glumă", că samavolnicul regim totalitar stalinist nu permitea nici o formă de relaxare, că viața ajunsese de nesuportat din cauza lipsei voioșiei și libertății. Discutând despre trecutul rușinos cu Ramon, Charles îi reproșează acestuia faptul că bunicul său „a semnat alături de alți intelectuali o petiție care să-l susțină pe Stalin, marele erou al progresului". Lucru pe care nu-l mai făcuse însă tatăl lui, înzestrat cu un scepticism temerar, prin a cărui prismă stalinismul aberant se vădise a fi ceva de ordin luciferico-criminal. Fascinat de „istoria hrușcioviană", Charles intenționează să-i încredințeze teatrului de păpuși episodul vânătoresc al celor de douăzeci și patru de potârnichi. La următoarea întâlnire cu prietenii săi, el le-a vorbit acestora, în termeni grotești, despre mai puțin cunoscutul Kalinin, docilul, fricosul, prea cumintele și prea seriosul subaltern al lui Stalin, un individ tern, bolnav de prostată, ridiculizat copios. Descoperind „tandrețea neștiută" a dictatorului sovietic, Alain își dă seama că luciferícul personaj politic nu era lipsit cu totul de sensibilitate (din care pricină multora le era imposibil să-l identifice cu ușurință ca ființă atroce, abominabilă). Insultat de o fată care îl ucisese tocmai pe tânărul ce voise s-o salveze atunci când decisese să se înece, el recunoaște cu amărăciune în viață „o luptă a tuturor contra tuturor", așezând celebrul filosofem hoblesian la baza sumbrei sale viziuni despre lume. Raportându-și personajele când trecutului apăsător, purtător de suferințe individuale și colective, condamnat la servitute și umilință, când prezentului exonerat, liber, aducător de prosperitate și speranță, autorul își stratifică apreciabil discursul romanesc, oferindu-i cititorului posibilitatea de a pătrunde într-o lume ficțională deosebit de complexă, de dinamică, de suplă.

Cu accentuata-i „pasiune pentru caraghioslâcuri" (de care nu sunt străine nici celelalte personaje ale cărții de față), Charles își continuă mental (căci n-are chef s-o aștearnă pe hârte) piesa destinată teatrului de păpuși, în care intenționează să introducă și un înger (menit să contracareze grozăvia stalinistă), simbolul bunătății atât de prețioase, din ce în ce mai puțin prezente în spațiul cotidian dislocat, neînchipuit de violent câteodată. Actor aflat „în căutarea vocației pierdute", Caliban „socotea că isprava unui actor era cu atât mai grozavă cu cât personajul pe care-l juca era mai îndepărtat de viața lui reală. Grație convingerii sale brechtiene, cu timpul devenise un actor fără public", căruia îi plăcea să facă pe pakistanezul spre a-și înveseli prietenii aflați „în căutarea bunei dispoziții", dornici să se bucure de nimicurile curente, să se degreveze de orice răspundere emfatică, plină de morgă, să renunțe la tentativa de a servi cine știe ce mare cauză cu miză ideologizantă. Privind „fotografia agățată pe perete" ce o reprezenta chiar pe mama lui, Alain nu înțelegea de ce aceasta se opusese ivirii lui pe lume, se autoanaliza nemenajant, spunându-și că, de fiecare dată, „cel ce este în același timp un intrus și un blajin e condamnat, după o logică implacabilă, să spună pardon toată viața", să fie un pardonard incurabil (așa cum sunt, de fapt, atât el cât și amicii săi, cărora li-i aminte să se poarte tot timpul cu mănuși, să se abțină cu tot dinadinsul de la a jigni pe cineva, de la a îmbrânci pe te-ai mira cine, de la a da dovadă de intoleranță ori de mojicie față de celălalt).

În timp ce se întâlnesc la un coktail, personajele pardonarde, gata să se binedispună reciproc, se tratează prietenește, simt nevoia să se facă prezente într-un mod carnavalesc, se bucură de convivialitatea pe care o produc fără nici o sforțare, într-un mod atât de lejer, au ocazia să-și împărtășească pe larg cele mai năstrușnice idei, să se proiecteze ad libitum într-un generos spațiu al posibilelor pașnice și complementare, își etalează bunele maniere (în prezența puținelor femei prezente mai degrabă ca elemente de decor decât ca niște înverșunați catalizatori), „își arătară unul altuia chipurile care exprimaseră mai întâi o mare concentrare, apoi o admirație uimită și sfârșiră prin a-și declara cu glas tare încântarea" de a se revedea, de a se recunoaște într-o formă neschimbată, își stimulează reciproc buna dispoziție, bând vin bun, mâncând bucate alese, tachinându-se, vădindu-și din plin așa de delicatul, de pardondardul fel de a fi. Pe parcursul petrecerii reușite, Ramon le atrage atenția prietenilor săi asupra faptului că le înțelege dorința de a face o farsă, din moment ce „nu mai e posibil să răsturnăm lumea asta, nici s-o remodelăm, nici să-i oprim nenorocita goană înainte", constată că „glumele (...) și-au pierdut puterea", își dă seama că nu mai e „decât un singur mod posibil de a-i rezista" lumii actuale: „să n-o iei în serios", vorbește despre „amurgul glumelor", se consideră ținând de „epoca post-glumelor", își exprimă convingerea că „doar de pe înălțimile nesfârșitei bune dispoziții poți să urmărești sub tine eterna prostie a oamenilor". Cunoscând-o pe Mariana, Caliban devine „nostalgic după castitate". Prin vocea mamei sale, Alain află că „drepturile pe care le poate avea un om nu privesc decât fleacurile". Plimbându-se cu Ramon, același Alain observă că „uniformitatea domnește peste tot, că epocii actuale îi este specifică „iluzia individualității", că „moda buricului" dezvelit „a inaugurat noul mileniu", chemând la repetiție. Într-unul din ultimele paragrafe ale cărții, Ramon îi spune lui D'Ardelo că „neînsemnătatea e (...) esența existenței".

Ca și în celelalte romane ale sale, în *La fete de l'insignifiance* (2013), Milan Kundera (născut în 1929) plăsmuiește o seamă de personaje libere de prejudecăți și automatisme, înclinate să se despovăreze, să-și experimenteze din plin condiția umană, dornice să descindă pe tărâmul posibilului, să intre în dialog unele cu altele, puse pe șotii (spre a-și afirma dreptul la o existență liberă, cât mai emancipată cu putință), bonome, galante, pardonarde, mulțumite cu puținul pe care-l au în momentul de față, dispuse să-și petreacă viața mai degrabă într-un chip relaxat decât crispat, fără a plăti vreodată tribut seriozității, morozității, solemnității și, nu în ultimul rând, însemnătății alienante.

Ca și în celelalte romane ale sale, în *La fete de l'insignifiance* (2013), Milan Kundera (născut în 1929) plăsmuiește o seamă de personaje libere de prejudecăți și automatisme, înclinate să se despovăreze, să-și experimenteze din plin condiția umană...

eseu

Marin Ioniţă

În lume totul se plăteşte: ospătarul, bucătarul, lăutarul, preotul, şoferul, hamalul, portarul, vameşul, amanta, ghicitoarea, căruţaşul, clopotarul, vestitorul, groparul, cămătarul... ÎN VIAŢĂ SE STĂ CU CHIRIE!

NORDUL DEFINITIV

Ce vezi?

Credeam că mă pui să închid ochii şi să mă săruţi...

Deschide-i mari şi priveşte de jur împrejur!

Lume... Lume... Bărbaţi, femei, copii, bătrâni...

Călători de tot felul... Hamali, ceferişti, militari, invalizi, măturători, cerşetori, vânători de mucuri de ţigări, ospătari, mesele restaurantului, peronul, casele de bilete, casele de bagaje, coşurile de gunoi, chioşcurile de ziare, liniile de fier, peroanele înguste dintre ele, traversele... Accelerate, personale, trenuri militare. Româneşti şi ruseşti. Se masează trupe la graniţa cu Iugoslavia. Bate războiul la uşă.

„Bastion al păcii e URSS”.

Ai grijă de tine!

Sunt un trăgător de elită! Dacă vine moartea, descarc puşca în ea!

Nu se ştie de unde...

Chiar de-ar fi să fie vârâtă în mine, tot apăs pe trăgaci!

N-am venit să dezleg cuvinte-ncrucişate...

Pe un schelet de metal, Generalissimul Stalin. Senin. Uniformă militară. Mustaţă răsucită. Privire mijită. Aură de zeu tutelar.

Dar cine stă să caşte gura la el? O linie moartă, cu locomotive vechi de muzeu, unele găurite de gloanţe din vremea războiului. Două gropi de bombe, cu apă pe fund, şi năpădite de buruieni... Dincolo, cele patru statui... Pe un panou mare, cât o casă, caricatura sadică a lui Tito, cu o grămadă de cadavre la picioare, ciopârţite, decapitate, plutind pe o baltă de sânge. Fiară sălbatică, turbată, declanşată. Rânjet de jivină, colţi cât secerile, rânjet de nebun... Pe strada cealaltă, nişte clădiri uzate, cu tencuiala căzută. Şi o curte pustie...

Acolo a fost un circ!

Da, face fata, care dă semne de indiferenţă.

Un circ, Lucia!

Şi ce dacă?

Toată lumea e un circ. Cu bufoni şi clovni, cu fiare dresate cu cercuri de foc!...

Dar de ce tot acest inventar?

Ca să ţinem minte decorul în care se joacă epilogul comediei înainte de lăsarea cortinei...

Se ridică să plece...

Asta a fost totul pentru tine?

Ca să vezi...

Nenorocitule!

Stai jos!

Anii mei cei mai frumoşi...

Un bărbat tânăr, îmbrăcat în negru, cu potcap de călugăr, pune în tăcere obiecte pe mese. Iconiţe, cruciuliţe, broşe, brăţări, tinichele ieftine. El e surdo-mut. După un timp, vine şi le adună. Plătesc o brăţară. Cu cei doisprezece apostoli ai „Cinei celei de Taină”.

Scrijeliţi pe plăcuţele de tablă galvanizată. I-o agăţ la încheietura mâinii. Ştiu că n-ai să porţi aşa ceva. Dar poţi s-o arunci la primul coş de gunoi...

Şi o sărut în căuşul palmei. Acolo unde se întâlnesc toate liniile vieţii. Ale sorţii şi ale norocului.

Întotdeauna există un ultim sărut. Pe zidul mânăstirii de la răspântie de drumuri, pe cruci, pe catapeteasmă, pe fruntea mortului.

O masă pe peron în faţa restaurantului Gării de Nord. Un soldat şi o fată. Soldatul, eu, elev la şcoala de ofiţeri. Ea, Lucia, studentă în primul an de Filosofie. Parcă ar fi trecut un secol de când nu ne-am văzut. Aerul acela al elevelor ieşite din uniformă. Al fetelor din provincie pornite să ia în stăpânire Capitala. Eu, soldatul, în prima lună de cazarmă. Amândoi cu viitorul în braţe. Cu trecutul legat de picioare. Nedumeriţi. Rătăciţi. Zăpăciţi. Ca într-un aeroport în care nu am mai călcat. Ca pe un hotar între două lumi...

Pauză. Doi străini întâlniţi din întâmplare. Care încearcă să-şi facă, uite-aşa, nişte confidenţe în trecere.

M-am hotărât să mă specializez în psihologie şi în pedagogie. Să lucrez cu nişte copii autişti.

Ca răsărit din pavaj, chiar la masa noastră, un ţigan bătrân cu ţambalul agăţat de gât. Cocârjat, cu gâtul frânt, cu bărbia în piept, cu un ochi înlăcrimat, cu barba nerasă, bate cu mâinile negre şi uscate ca nişte găteje, cu beţele lustruite, în sârmele ruginite. Şi cu vocea hârâită, îngaimă o melodie destrămată:

„Gherghino, cozile tele, of, Gherghino, of, au ouat broaştele în ele, of, Gherghino, of!”

E-o poveste tristă şi veche de pe vremea lui Anton Pann, cu o fată care s-a înecat. Şi ţiganul o ia de la început: „Of, Gherghino, of, cozile tele!”

Lucia şi-a tăiat cozile. Cozile ei din copilărie. De elevă. De fată inocentă. De fecioară imaculată. Dar îi stă bine şi aşa...

Nu mai ştii şi altceva?

Ţambalagiul o ascultă: „Are mama două gheme, Chiriac Boboc, să-i coasă lui Chiriac izmene, Chiriac Boboc!”

Ăsta e scăpat din muzeu, din muzeul de etnografie şi folclor, o completez.

Poate dintr-un cimitir...

Ar însemna că a ieşit din mormânt ca să fie martor la ultima noastră despărţire. Stafia mută a unei mari iubiri...

„Of, of, of, Gherghino!” Ţiganul cu ţambalul...

Nu mă tratezi şi pe mine de autism?

Tu nu te mai vindeci, ai îmbătrânit surd şi mut.

Îi ating mâna şi rămân cu palma peste ea. Parcă tot îmi mai bat în timpane şoapte din trecut...

Erai tu? Eram noi? Unde am dispărut?

Să lăsăm pe altă dată aceste întrebări!

Altă dată?

Rupsese logodna cu prietenul ei de atâţia ani. Cunoscuse un coleg care lucra în Ministerul de Interne şi era obligat să-şi completeze studiile... Eu fusesem înhăţat în armată după o lună de studii la Facultatea de Literatură, unde, bineînţeles, îmi făceam de cap...

Lucia, ce se va alege şi de noi?

Curioasă sunt şi eu! Vom vedea! Ce va da Dumnezeu!...

În rest, o să ne descurcăm noi. Ca fiecare. Viaţa va avea grijă de noi... Sistemul...

– Sistemul? Ce e cu el? Ce are cu noi? Ce ne pasă? Există?

– Nu-l auzim. Nu-l vedem. Dar este peste tot. Ne priveşte. Ne ascultă. Îi simţim răsuflarea. Îi simţim colţii. Îi simţim ghearele. Stă la pândă. Ne înşfacă. Ne mestecă. Ne mistuie. Ne elimină digeraţi. Încolţim în fecalele lui. Ne înfigem rădăcinile în ele. Ne sugem seva. Creştem. Înflorim. Rodim. Mirosim. Mirosul lui. Fiara apocaliptică...

Nu avem nici scăpare...

– Te plângi ca o babă...

Chem ospătarul. Îmi ridic raniţa de jos.

– Dar cu noi cum rămâne?, întreabă Lucia.

– Fiecare pe drumul lui!

– Soldăţelule!...

– Soldatul fanfaron?

– Tu ştii mai bine... Dar fiecare soldat poartă în raniţă bastonul de mareşal...

Chem ospătarul. Fac plata...

În lume totul se plăteşte: ospătarul, bucătarul, lăutarul, preotul, şoferul, hamalul, portarul, vameşul, amanta, ghicitoarea, căruţaşul, clopotarul, vestitorul, groparul, cămătarul... **ÎN VIAŢĂ SE STĂ CU CHIRIE!**

GHEORGHE PĂUN - 65

(urmare din p. 3)

ce face pierdută scadenţa / şi viaţa de moarte prin dans o desparte”. Culminează această lirică de dragoste cu patetica „Mărturisire: ”De-ai şti, frumoaso, cât mă dori!/ Când pierd conturul desenat/ când plec – şi plec de-atâtea ori”.

Paradisul în destrămare blagian, căzut din mitologie, revine revigorat cu accente de virilitate pentru că oraşul s-a închis în baruri: „E-un sfârşit de veac lunatic / Când lumea prinsă în beţie / Cu glas împleticit, molatic,/ înjură veacul ce-o să vie”

Amărăciunea trecerii prin timp, ca şi dragostea, este o temă comună ambelor volume, deşi tratată diferit, acum eul liric s-a înseninat, teama este parţial stăpânită: „Mi-e glasul ruginit de-atât tăcut / oricum nu mă aud în gălăgie / frec în măsele-un gând necunoscut/ bine-ai venit, mizantropie!” Noutatea imaginilor conferă autenticitate scrisului lui Gheorghe Păun, ferindu-l de manierism şi astfel nostalgia nu duce la desuet, este frânată raţional de o minte puternică.

Trebuie să remarcăm varietatea lexicală a acestui volum, neologismul, mărturie a vieţii moderne şi pe coordonate europene pe care-o duce autorul, îşi face loc frecvent în text: lexodrom, entropie foşnitoare alături de cuvinte cu aromă ancestrală (viitoare vetre, amuşinând, uiumul, pospaiul).

Volumul ***Guadalquiviria***, Editura *Vergiliu*, Bucureşti, 2009 ne transportă într-o lume paralelă, în ţara cu nisipuri galbene şi cer însingurat, ca în acest sfâşietor *Cântec andaluz*: ”Ay,ay,ay, floare nomadă/sâni otravă sub zorzoane”. Intrarea în acest paradis al fructului oprit se întâmplă *la ceas de candelă şi-nmiresmată tămâie* când călătorul cere ”semn asupra-mi/atnge-mi fruntea palmele umerii cu mir”. Volumul se vrea altfel, inovaţiile prozodice te surprind, chiar şi elementele de ortografie atât de riguros utilizate de savant sunt acum alungate din text. Dar în cercuri tot mai largi universul ştiut din copilărie se pătrunde de acest nou Eden şi totul se supune legii Timpului: ”aud de pe acum/castagnete imitând greieri/greieri imitând timpul/timpul făcând cercuri.” Când *veacul se strecoară printre pietre curgând* poetul n-a uitat încă vara ”în curţi basarabe/cu pietre blânde şi calde”, chiar dacă *prin ochiul stelei* ”ne scrutează /şi ne ceartă timpul” .

Un autoportret, nu al fiinţei fizice a poetului, ci a fiinţei sale astrale desenează poemul *Ceas:* ”Cămaşa-giulgiu, flori pe dinafară/şi ghimpi pe dinăuntru, nevăzuţi/pe descărnatul suflet se-nfăşoară,/cămaşă pentru îngerii căzuţi.”

Aş vrea să închei aceste observaţii cu glasul poetului, discret şi lucid în acelaşi timp, om al spaţiilor moderne şi al gândirii matematice trăind în dublu plan, cel al prezentului şi cel al trecutului care se intersectează pe planuri numite nebănuitele taine. Mă voi referi la poemul Haifa[1], a cărui perfecţiune mă duce cu gândul la psalmul arghezian „Am fost să văd pe Domnul bătut de viu pe Cruce”, poem pe care, pentru frumuseţea sa îl voi cita în întregime: „Pe muntele Carmel, lumină lină / prin chiparoşi se scurge desuet,/Măslinii stau proptiţi în rădăcină/fixând în sol falange de profet,/Dinspre Meghiddo nori subţiri de tină/arată calea înspre Egipet. Prin pietre străluceşte lemn de cruce/îmbălsămat în mirt uscat din veac/tămâie vântul din Iordan aduce/şi pietrele în temple se prefac/în timp ce caravanele caduce/tot caută izvoarele de leac./ Prin cedrii cât un turn de catedrală/Se-aude descântat de porumbel,/Haifa se retrage, minerală,/în straturile muntelui Carmel,/o stea tot aşteptând-o, cardinală/de pază turmelor lui Israel”.

Are dreptate *Corneliu Ostahie* în postfaţa antologiei, intitulată bine *Intim-singularitatea valorii: Indiscutabil, Gheorghe Păun este un poet care, după ce te încântă cu sonorităţile suave ale versurilor sale, nu ezită să te pună serios pe gânduri.*

[1] Haifa, pag. 29

proză

Ioan Lascu

Cărţi ale generaţieie ´80

O LUME CU ÎNCHIDERE PSIHIATRICĂ

Al doilea volum semnat de Sorin Preda apare în 1985, la Editura „Cartea Românească”, generoasă, aşa cum am spus şi altădată, faţă de prozatorii optzecişti. Era una dintre cele foarte puţine, ei alăturându-i-se, către finele deceniului 9, Editura „Militară”, odată cu angajarea ca redactor a lui Petre Răileanu. *Parţial color*, aşa cum se intitulează romanul lui Sorin Preda, se vrea un text psihanalitic, scris într-o manieră intertextuală subtilă, astfel încât glisarea de la un plan narativ la altul să se facă pe nesimţite, punându-l realmente în încurcătură pe cititorul mai puţin atent. Prozatorul pune la lucru un spirit analitic obstinat, uneori exasperant, împins până la infinitezimal, ce expune la grea încercare răbdarea celui care vrea să parcurgă cartea până la capăt. Sorin Preda întoarce pe toate feţele relaţiile dintre personaje, multe din ele cu apariţii episodice, relaţii care, în cele din urmă, nu ne rămân în minte clar precizate. Metoda psihanalitică preferată de autor este anunţată şi ilustrată prin scurte inserturi extrase din *Introducere în psihanaliză* de Sigmund Freud, ale cărui lucrări şi metode de investigare ajunseseră la modă şi la noi în anii ´70. Pe acest plan, cel puţin la câteva facultăţi cu profil literar şi socio-uman din Universitatea Bucureşti, anumiţi profesori citau realtiv frecvent metodele analitice freudiene aplicabile în critica literară, psihologie, psihiatrie etc. Acestea fuseseră deja utilizate în alte părţi atât în cercetarea ştiinţifică şi literară, cât şi în terapeutică. Iată un insert strecurat în toiul unei investigaţii psihiatrice, insert ce are implicit un rol de argumentare, de devoalare a metodei:

„În terapeutică noi utilizăm aceeaşi tehnică. Îl invităm pe bolnav să adopte o stare de autoobservare, fără nici o reticenţă, împărtăşindu-ne toate peripeţiile sale interne, în ordinea ivirii lor: sentimente, idei, amintiri. Îi prescriem în mod răspicat să nu cedeze nici unui motiv care i-ar putea dicta vreo selecţie sau excludere a unor percepţii.

S. Freud (*Introducere în psihanaliză* – Ed. Didactică şi pedagogică, Buc. 1980, pag. 251).”

Tehnica obscurizată a lui Sorin Preda, ce apelează adesea inclusiv la introspecţie, pune în mişcare unul din motoarele textuale ce funcţionează după principiul anamnezei.

Traian Daia, personajul-narator al romanului, are un profil incert, ezitant, variabil, în funcţie de situaţiile şi stările, de altfel confuze, prin care trece. Labilitatea lui se explică prin boala psihică de care este afectat, condiţie ce îi permite naratorului să amestece evenimentele, să alterneze planurile, să facă loc indeciziei, să intersecteze momentele de luciditate cu visul, delirul sau fantazările. Însăşi starea civilă a lui Traian este neclară: este divorţat de Mara, locuieşte ba separat, ba împreună cu soţia şi cu un fiu recalcitrant, Andrei, are o amantă (Mărioara), este curtat de alte femei, cele mai multe dubioase, sau este îndemnat să-şi refacă viaţa, să se întoarcă în mijlocul familiei. Andrei însuşi este un copil problemă, iar Mara o femeie nehotărâtă, vicleană, cinică uneori, care simulează boala. Traian este mereu pe picior de plecare din fostul domiciliu conjugal, unde revine des doar pentru a-l recupera pe Andrei din rătăcirile de copil privat de educaţia paternă. Ceea ce este nesigur sub raport narativ se referă la condiţia şi locul rememorării: ea pare a căpăta curs în stare de luciditate şi în locuri diverse dintr-un umil oraş provincial, însă anamneza se poate derula în stări induse precum hipnoza sau chiar coma, ori în stări onirice sau de reverie accentuată. Alte modalităţi de conduită, recomandate unui personaj cu tulburări mintale, sunt autoanaliza, stăpânirea de sine şi sfaturile practice, prelevate dintr-o lucrare ciudată, *Calea fericirii* (*Le Chemin du bonheur*) de Victor Pauchet, Monitorul oficial imprimeriile statului, Buc., 1934. Un reţetar desprins parcă din domesticul cotidian este inserat la pagina 33:

„Să te obişnuieşti să fii calm

Evitaţi excitantele alimentare: cafea, alcool, cocktail, ciocolată, exces de dulciuri, carne, gustări, supeuri etc.

Fizice: dancing, petreceri de noapte, viaţă mondenă, abuzuri sexuale.

Morale: spectacol şi lecturi impresionante, relaţii cu prieteni nervoşi şi agitaţi, suprimaţi gesturi de nerăbdare, imputări, mers pripit, mestecare repede, înfăţişare de om preocupat – nu bateţi cu degetele pe masă, nu încrucişaţi picioarele când şedeţi jos, nu vă muşcaţi buzele, nu fluieraţi, nu fredonaţi. Aceste acte fără scop enervează.”

Victor Pauchet a fost un medic francez din prima jumătate a secolului XX, care a lucrat la Amiens şi Paris, autor al mai unor lucrări de medicină (anatomie, anestezie, terapeutică etc.). *Parţial color* este o ficţiune cu iz de realitate spitalicească psihiatrică, Sorin Preda avansând astfel sugestia că lumea, viaţa socială, sunt un ospiciu neoficializat ca atare. Acesta este şi substratul politic al cărţii, mediile descrise fiind asemănătoare cu cele din România ultimelor decenii comuniste. Păstrând însă direcţia psihanalitică, Sorin Preda aduce vorba şi de funcţia terapeutică a scrisului, a literaturii şi artei ca sublimare a energiei sexuale. Pentru medicul psihiatru Vasile literatura este „o muncă grea, epuizantă [...], o experienţă limită, din care ieşi ori mai deştept, ori nebun de-a binelea...”.

Scrierea unui roman, „lupta cu personajul, cu stilul, cu acţiunea [...], totul va fi de un real folos. Scrisul te va linişti, îţi va ridica tonusul, sublimându-ţi pulsiunile conflictuale.” Însă literatura mai este privită şi ca o dedublare sau, mai grav, ca o scindare a personalităţii. Desigur, după ce i-am dat crezare lui Arthur Rimbaud: „Je est un autre”.

Scriitura lui Sorin Preda este sensibil diferită de a confraţilor lui optzecişti. Nu este atât de vizibil fragmentarismul, cu atât mai puţin biografismul, iar intruziunile (inter)textuale nu au acea frecvenţă aproape agasantă: sunt admise doar citate din Sygmund Freud şi Victor Pauchet. Textul are fluenţa lui specifică, este scris meticulos, presărat cu amănunte şi cu juxtapuneri graţie cărora se trece neaşteptat de la o persoană la alta, de la un narator la altul. Ceea ce mai agreează autorul este naraţiunea multiplu focalizată. În exclusivitate în subsolul unor pagini sunt inserate variante ale pasajelor scrise anterior, sau, dacă suntem de acord cu o simultaneitate perfect posibilă în realitate, întâmplate concomitent şi scrise imediat după aceea, ca o continuare cu faţete deosebite. Exemplele de acest fel sunt numeroase, dar apar numai în a doua jumătate a cărţii:

„Pe Aglae aveam s-o revăd mult mai târziu. Stătea în dreptul uşii, nu spunea nimic, aşteptând până să-i fac un semn să intre. N-am înţeles prea bine ce voia. Unei scurte crize de singurătate sau unei banale stări de lene trebuie neapărat să-i dai un sens, o mişcare, nepropunându-ţi nimic precis, doar acceptând-o pur şi simplu [...]. Trecuse prin faţa blocului meu şi-şi amintise brusc că exist, că eu, la rândul meu, sunt singur, probabil lucrez, o pauză era binevenită pentru amândoi. Nu e nimic rău sau umilitor în faptul că o femeie urcă două etaje şi sună la uşa unui bărbat pe care abia l-a cunoscut.” Chiar în acest punct naratorul trimite lectorul la o notă de subsol foarte lungă, ca mai toate cele ce vor urma, şi îl expediază în alt loc, alături de alt(e) personaj(e), având cu totul alte preocupări:

„După toate aparenţele, Nelu plecase în cursă. Mi-l imaginam stând pe puntea şlepului, gâfâind de căldură, cumva în ritmul bătrânului motor diesel, acelaşi motor cârpit din mers şi reparat capital de nenumărate ori. Nelu rezista eroic pe covertă. Undeva, în stânga, printre pădurile de curând inundate ale grindurilor, albuşul soarelui se micşora, sporind căldura şi anunţând o furtună de scurtă durată. [...].

Seara se aşeza în patul său de comandant şi somnul îl prindea întotdeauna în aceeaşi poziţie fetală, chircit, cu genunchii strânşi să atingă bărbia proeminentă de marinar. Burta ţuguiată a vasului nu i se părea niciodată prea mică şi neîncăpătoare. Era gogoaşa lui, haina lui subţire de calcar în care trebuia să doarmă legănat şi fără vise. O haină pe măsura lui.” (*Parţial color*, 1985, pp. 129-130).

Nelu este chiar soţul Aglaei, cel pe care naratorul îl urmăreşte cu un ochi imaginar, în timp ce o are în faţă pe însăşi Aglae aşteptând în pragul uşii. În afară de cele două relatări, împănate cu o mulţime de detalii, este demnă de apreciat, limpiditatea frazelor, altfel spus acurateţea stilistică a lui Sorin Preda.

Elemente, caracteristici ale prozei optzeciste de sorginte neojunimistă bucureşteană se ghicesc şi în tehnica alternării discrete a planurilor, ceea ce conferă cărţii o intertextualitate abia sesizabilă. Personajul principal – e vorba de Traian Daia – este o fire de artist, un actor marginal şi, precum soţia lui, Mara, este plasat fie nemijlocit în planul real, fie în plan lăuntric, prin disimulare, fie în plan ficţional, prin imaginaţie personală, fie – şi aceasta este o evidenţă – în plan maladiv, psihiatric. În ce-l priveşte mai ales pe Traian nu putem pretinde că înţelegem fără dubii dacă relatările şi trăirile lui au loc exact, direct, în realitate, ori imaginar, ori în stare hipnotică sau onirică, ori în stare de comă indusă.

„Stătea la biroul său masiv, încărcat cu nelipsitele tratate medicale, obiecte de scris, fişe de observaţie clinică, îndosariate meticulos, şi mă privea [...]. Aştepta probabil să spun ceva, recunoscându-mă învins, ca într-un joc, un test, un simulacru de experienţă, dacă nu cumva adormise precum peştii, lăsându-se câteva clipe dus de curent [...] şi brusc să-şi dilate nările, speriindu-mă de parcă m-aş fi trezit din nou în camera aceea mică şi zăbrelită, el continuând cu o voce incredibil de calmă, protectoare cumva, hai să dăm cărţile pe faţă, sper să n-ai nimic împotrivă, şi eu n-am mai ştiut ce să-i răspund...” (*op. cit.*, pp. 267-268).

„Sentimente, idei, amintiri”, după cum am citit într-un citat din S. Freud, aceasta este materia romanului *Parţial color*, structurată însă după metoda analitică marca Sorin Preda.

Tehnica obscurizată a lui Sorin Preda, ce apelează adesea inclusiv la introspecţie, pune în mişcare unul din motoarele textuale ce funcţionează după principiul anamnezei.

Petruț Pârvescu

Ieana bădălana

prima dată am văzut o puţă de femeie
pe valea vezii la deal dincoace de piteşti
eram mic
abia ajungeam la gaura cheii

ţin minte
toţi copiii din sat ieşeam buluc la poartă
de câteva ori pe an
mai ales iarna
când Ieana umplea goală toată uliţa

linie şi punct deopotrivă
cerc de abanos cu marginile ruginite
sălta între buric şi cărare o stea neagră umedă mică
sub un pântec lăptos pe un cer fără soare

mergea aşa

oarecum

în zigzag alergând prin zăpadă

de o parte şi de alta a drumului troienit

ca o pasăre de foc deasupra vederii

era iarnă
Ieana bădălana frumoasa nebună din capu' satului
cânta şi juca în pielea goală pe uliţă

mergea aşa
oarecum
în zigzag alergând prin zăpadă
de o parte şi de alta a drumului troienit
ca o pasăre de foc deasupra vederii
iar în urmă agale
cu un cojoc în mână venea biata florica săraca

ştia
Ieana nu trecea niciodată de troiţă
acolo
se aşeza un timp în genunchi după care se ridica liniştită
şi pornea la pas cu cojocul pe umeri spre casă

când au venit
să iscălească pentru livadă şi păduricea de plopi
era după Crăciun spre Anul Nou
mărin şi florica tocmai tăiaseră porcul
au scos pe masă creştineşte
murăturile ţuica vinul şi carne prăjită
dar nu au semnat

acela a fost începutul
pe mărin şi florica i-au bătut măr toată noaptea
i-au legat fedeleş jos la talpa casei în beci
şi pe rând
toţi
beţi turtă
au prins-o pe Ieana

florica
i-a îngrijit cum a ştiut ea mai bine
nea mărin a zăcut o vreme la pat şi a murit repede
în primăvară
Ieana bădălana nu a mai vorbit de-atunci cu nimeni
a început uşor-uşor
să cânte!..

Din vol., în pregătire, „Păcala Făgeţelului"

Victor Rusu

Un trubadur fantezist şi (auto)ironic

După volumele „Cu ochiul liber" (2002), „Alonso şi Concertul" (2006) şi „Frizeria din turn" (2011), poetul severinean **Mihai Octavian Ioana** a publicat recent un nou volum de versuri, „**Pluralul majestăţii**", la prestigioasa editură craioveană „Ramuri".

Remarcăm dintru început schimbarea evidentă de formulă poetică şi, implicit, de registru de expresie, trecerea lentă, dar definitivă, de la poezia imagistică, de tip esenian, a începuturilor, la o poezie manieristă, fantezistă, (auto)ironică, parodică şi marcată de candide, cuceritoare accente ludice.

Eul liric (de o funciară structură neoromantică) stresat, agasat, dezabuzat de universul citadin, exasperant de anost, sufocant şi de grav poluat în chip şi fel, dar, mai ales, moral, simte irepresibil nevoia de a evada din cotidian, în fantezii şi vise de o fermecătoare candoare adolescentină, în care optează la modul romantic, „glorios", bine, subtil temperat de o fină autoironie, pentru ipostaza de brav şi îndrăgostit „până la moarte", în poeme în care parodiază cu rafinament şi vervă spiritul medievalist, galant al unor cunoscute balade de epocă: *„Eu sunt purtător de sabie în cetate,/ De platoşă şi scut./ Tu ai giuvaiere şi nestemate/ În ochii pe care nu-ndrăznesc să-i sărut.// Tu mergi pe jos, zveltă în iarbă/ Eu doar călare pe mulţii mei ani./ Mă acopăr cu scutul până la barbă/ Ascunzându-mi semnele de la duşmani.// Să urcăm în vârful turnului împreună/ Şi de-acolo să-ţi arăt munţii în depărtare/ Ca din joacă să te iau o clipă de mână/ Ţinându-mă drept, deşi aş vrea să-ţi cad la picioare// Şi să-ţi jur până la moarte credinţă/ Pe tăişul albastru al sabiei mele/ Când tu eşti numai flacără şi dorinţă/ Cu ochii închişi, ridicându-ţi fruntea spre stele"*.

Inteligent, inspirat transcris momentul inevitabil al reîntoarcerii la realitatea banală, cenuşie, de fiecare zi, după un exerciţiu liric de febrilă, dezlănţuită fantezie, cu funcţionalitate terapeutică, profund, miraculos purificatoare şi tonifiantă: *„Vom coborî după aceea în lume/ Eu mă voi căli pentru bătăliile ce or să vină./ Tu te vei striga în faţa fluviului pe nume:/ Parte femeie. Parte lumină"*.(„Purtătorul de sabie", p. 7).

Tot în registru parodic şi (auto)ironic, eroul liric propune/ impune, cu adresă la „slăvita" şi „luminata" sa personalitate, folosirea „pluralului majestăţii", într-un tulburător, antologic poem, în care evadarea poetului din realitatea ce îi repugnă şi îl mâhneşte adânc, se petrece tot într-o vârstă istorică revolută, cu o „caravelă imperială", pe imaginare întinderi infinite de ape: *„Pe această insulă/ locuim noi, poetul,/ într-un nebinecuvântat/ naufragiu.// Caravela imperială/ de-abia, de-abia/ şi-adună echipajul/ de prin tavernele şi locantele portului./ E nevoie pentru asta/ de bani sunători/ de butoaie de rom/ şi de vorbele mieroase/ Ale femeilor cele viclene.// Sub loviturile tunurilor/* ***Santa Esmeralda*** *îşi va înălţa/ marele pavoaz/ înainte de prima noapte cu lună plină/ şi-ntreg oraşul/ va saluta cu urale/ îndepărtarea în larg"*.

Itinerariu marin fantezist, pe care poetul intenţionează să-l traverseze, ca pe o posibilă modalitate spirituală de exorcizare a stresului şi dezabuzării ce îl marchează dezolant, după care să regăsească universul paradisiac al copilăriei şi al universului ancestral, tradiţional, al satului natal, veritabilă oază a purităţii primare şi a unor cosmice comuniuni şi armonii: *„Mai nădăjduiesc/ să mă întorc/ cu sufletul încă în mine/ la casa bătrânească de pe colină/ şi la pădurea de fag/ pe care nu mi-o pot scoate/ din minte/ după cum se află/ în marginea drumului"*. („Pluralul majestăţii", p. 13).

De altfel, poetul cultivă cu rară sinceritate şi autentice, vibrante trăiri, un superb cult al purităţii şi candorii primare, de o nerepetabilă frumuseţe şi o hipnotică forţă de seducţie: *„Mi-e milă să calc pe zăpada cernută/ Mai bine-mi pun aripi şi zbor/ Cu un gând străveziu pe spinare/ Foarte, foarte uşor.// Cu câtă poftă m-aş ridica/ Dintre faldurile imaculate/ Şi aş pluti fie şi-un ceas/ Pe deasupra lumilor toate"*. („Nesăbuinţă", p. 9).

Împrumutând, parcă, atitudini lirice şi o gestică de o indicibilă delicateţe şi galanterie din poezia renascentistului Francesco Petrarca, a trubadurilor şi truverilor medievali sau a poeţilor goliardici, Mihai Octavian Ioana, cel mereu suav, candid bolnav de iubire, mai „zice", cu accente de autentic lirism, tot în gamă minoră, manieristă, parodică, ludică, romanţe întârziate, de o fermecătoare, voită vetusteţe, sub balcoanele imaginare, din visul său fără sfârşit de iubire: *„Când tu te-arăţi, se-arată-n ceruri luna,/ Apele cad netrebnice în râpe/ Dacă le-atingi oglinzile cu mâna/ Şi pânza lor ca un nimic se rupe.// Să mă faci rob, aş vrea, pe totdeauna/ Supus fiind la Frumuseţea ta/ Alt rost să n-am decât să-ţi ţin cununa/ Acum, aici – sau pururi, undeva"*. („Noimă", p. 8).

Întrebarea inevitabilă pe care şi-o pune orice recenzent onest, în asemenea cazuri, este aceea dacă se mai poate sau nu scrie poezie de această factură, în anul 2015. Noi credem sincer că sufletele noastre mai au încă nevoie de farmecul indicibil, al unor asemenea versuri cantabile, de un sentimentalism afişat şi asumat, de romanţă târzie şi tangou demodat, dar care, totuşi, vorba poetului Vasile Cârlova, au ... „un ce plăcut". Adică o anume notă de inefabil. Ceea ce nu este deloc puţin.

litere

Viorica Stăvaru

Viaţa la baracă

Apărut în 2014, la Editura Eubeea din Timişoara, **Viaţa între zero şi unu** este cel de-al zecelea roman al scriitoarei Nina Ceranu, dacă nu adăugăm şi **Libertăţile bufniţei**, roman epistolar scris în corespondenţă pe internet, cu Ana Chelariu, trăitoare la New Jersey, după cum ne informează ***Dicţionarul scriitorilor din Banat***.

Tribulaţiile vieţii sub regimul comunist este o temă des abordată în spaţiul Europei de Est, după cum bine se cunoaşte. Scriitorii, în special romancierii, s-au străduit să ofere o imagine adesea premeditat **veristă** a unei umanităţi privată de nevoile şi speranţele elementare ale vieţii în ansamblul ei. Multe dintre aceste cărţi au fost traduse în Europa Occidentală, interesată de „exotismul" social politic al unor astfel de scrieri. Destule dintre ele au fost premiate. Dincolo de existenţa unor calităţi estetice intrinsece, tema „a vândut" cartea ca pe un veritabil brand de ţară.

La 25 de ani de la prăbuşirea regimului de tristă amintire, Nina Ceranu scrie şi publică un roman despre ghetourile comuniste, nu în varianta închisorilor politice, evident, ci în aceea a barăcilor muncitoreşti din anii 50-60, locuite până la refuz de tot soiul de „vinituri": ţărani strămutaţi din sate moldoveneşti sau olteneşti, refugiaţi, delincvenţi, reeducabili, studenţi etc. Potrivit propriilor spuse, din cadrul unei lansări la Drobeta Turnu Severin, miza acestei cărţi nu este nici noutatea în domeniu, nici notorietatea vreunui eventual premiu, ci „o datorie" faţă de un mediu social şi cultural de adopţie: originară din Mehedinţi, Nina Ceranu s-a transplantat în Banat, la Timişoara, spaţiu în care viaţa i-a oferit aşezarea pe o dimensiune cultural-artistică benefică de-a lungul timpului.

Într-o vreme în care, adaptate la viteză şi consumerism, cărţile de la noi sau de aiurea nu depăşesc 200 de pagini, romanul de faţă are dimensiuni ample, de largă respiraţie epică. Construcţia simetrică este înşelător tradiţională: romanul se deschide cu săvârşirea şi anchetarea unei crime pasionale abrutizante (un soţ beţiv şi gelos îşi ucide nevasta) şi se încheie cu o nuntă de pomină şi cu pregătirile oamenilor pentru Sărbătorile pascale. Ambele momente sunt gândite ca un pretext pentru cunoaşterea globală a personajelor, deloc puţine, de altfel, dar gestionate cu succes în roman.

Ghetoul (căminele de nefamilişti din urbea vestică) resimţit treptat ca un **suprapersonaj**, este un grup de patru construcţii de mărimea unor hambare de avioane, cu dormitoare în care trăiesc burlacii veniţi pe şantierele comuniste pentru calificare la locul de muncă. Nişte barăci supraaglomerate, mărginite de *„bălţile-gropi de gunoi"*, de abatorul de peste drum şi de *„haitele de câini"* pripăşite acolo stau mărturie despre modul în care viaţa reuşeşte să se strecoare şi să imite normalitatea: oamenii aceştia amestecaţi, veniţi din toate colţurile ţării, iubesc, trădează, sunt trădaţi, au aspiraţii şi doruri pe măsura croiului fiecăruia dintre ei. Această reţea densă este analizată prin prisma unui **personaj - martor**, studenta **Nadia Duţămare**. Ocupând provizoriu o cameră în ghetou, tânăra studiază viaţa baraciştilor prin comparaţie cu aceea a suricatelor la nivelul deprinderilor, intenţionând să-şi transforme observaţiile într-o teză de licenţă.

Dintr-un incipit care fixează acţiunea şi personajele, cartea se desface lent într-o anchetă întreruptă, din loc în loc (prin pasaje scrise cu alt corp de literă) de inserţii ale unor istorii personale sau colective, aparţinând, pe rând, naratorului sau personajelor. Industrializarea economiei în timpul comunismului, creşterea urbană ca număr de locuitori şi nevoia de noi locuinţe justifică apariţia cartierului muncitoresc, *„o plombă consistentă nu ca suprafaţă, în aria oraşului, ci mai mult ca supraaglomerare umană – un cuprins mai mic, tangent cu alte cercuri, concentric cu inelul mare ale Cetăţii"* (pag. 22). Aflăm astfel că, după război, municipalitatea scosese la vânzare parcele de 600 metri pătraţi, iar „veneticii" veniseră, cumpăraseră şi-şi ridicaseră case „pricopsite" (familia **Ene**, refugiată din Ardeal; familia **Cornea** – căruţaşi; **Dumitru Popa** – ceferist din Oltenia, inginerul **Rusu**, **Vasile Isai**, **Neculai** şi **Nataliţa Catargiu** – el, fost contabil la ICIL, **Stoina** şi **Toader Oanchiş**). Asistăm la naşterea unui „oraş" la marginea Oraşului, ca în „Groapa" lui Eugen Barbu. Cele două cărţi au mai multe lucruri în comun: tema, abordarea, „cârligele epice" care leagă capitolele, limbajul presărat cu elemente regionalice şi argotice, scenele colective etc. Barăcile ridicate în apropierea acestor case de oameni gospodari ajung să deranjeze: sunt mizere, supraaglomerate, lipsite de toalete şi de apă curentă (au doar o cişmea în câmp, comună); viaţa baraciştilor stă mereu sub semnul violenţei. Bătăi, certuri, beţivăneală. Deseori, moartea îşi face loc, arătându-şi chipul hâd. **Vasile Isai**, printre primii stabiliţi în cartier (din 1954), familia **Neculai** şi **Nataliţa Catargiu** (din 1955, când cumpăraseră casa de pe strada Albac), familia **Oanchiş** sunt doar câteva dintre personajele care apar ritmic în carte, prin legăturile lor cu ghetoiştii.

Într-o astfel de lume pestriţă, relaţiile se fac şi se desfac la fel de uşor. Astfel, Nataliţa Catargiu, provenită dintr-o familie instruită, acceptă de nevoie să mediteze copiii vecinilor la limba franceză în schimbul unor produse alimentare suplimentare. Bolnavă, femeia suferă din cauza lui Victor, băiatul lor care fugise din ţară, trecuse Dunărea „dincolo", şubrezindu-le astfel poziţia socială. Toader Oanchiş, liber-profesionist după desfacerea contractului de muncă de la UTM, este căsătorit cu **Stoina**, fata unui fost legionar, primar comunist din satul Răchiţele, care-i umileşte permanent deoarece nu este de acord cu căsătoria celor doi. Soţii trăiesc, la rândul lor, o nemulţumire adâncă vis a vis de alegerea fetei lor, îndrăgostită de un tânăr african.

Un alt personaj, **Dumitru Popa**, zis Popică, este fost miliţian de la Dunăre, din Severin, strămutat disciplinar în cartierul muncitoresc, unde-şi face o mândreţe de casă din materialele cărate cu căruciorul din fortificaţia unei cazărmi. Interesantă este viziunea lui despre viaţa în ghetou: *„Noi, ăştia, veniţii, viniticii, trebuie să fim uniţi!... Oraşul ăsta, fiţi atenţi la mine, ne ucide! Ştiţi ce-i aia selecţie naturală?! Păi dar, de unde să ştiţi?! De asta au parte indivizi ca noi. Cetatea n-are nevoie de venituri! Şi nici milă! Eşti bun cât îi cânţi în strună! Îşi e suficientă sie însăşi"* (pag. 111)

Dintre femei, **Linde Andor** văzuse cum, treptat, ghetoul se naşte sub ochii ei. Cârccotaşă şi intransigentă iniţial, se umanizează şi empatizează cu amărâtele care vin la ea să cumpere haine vechi recondiţionate. Şvăboiacă din Nichişoara, fostă creatoare de modă în tricotaje pentru copii, Linde îşi foloseşte experienţa pentru a supravieţui, ajutată de **Chapi**, soţul ei, care vinde aur. **Vibela Cosmovici**, un alt personaj feminin, este simbolul libertinei: divorţată, îşi alege bărbaţii fără discernământ, pentru aventuri scurte, deşi doreşte să-şi găsească perechea; **Vida Stana**, căsătorită iniţial cu un colonel, la vârsta a treia se încurcă într-o aventură cu un şofer de camion cu retard mintal. Operată de tiroidă, medicamentele îi stârnesc un nepotolit apetit sexual. Se luptă intens să mascheze ravagiile vârstei.

Căsătoriţi sau în concubinaj, oamenii se străduiesc să-şi ordoneze viaţa după priorităţi: **Luca Petru**, de pildă, fost brigadier pe un şantier de muncă patriotică, lucrează ca pontator la TRUST, dar s-a înscris şi la Facultatea de Arhitectură, unde este student în anul III; concubina sa, **Paula**, este *„femeie cu ştaif, cultivată, elegantă"*, a făcut o şcoală de meserii după liceu, ceea ce îi permite să transforme, la maşina de cusut, hainele luate de la Linde, pe care le accesorizează şi le revinde. Intră, de asemenea, educatoare la o şcoală de minori.

Familia **Măgaru** face troc cu diverse produse sustrase de la fabricile din oraş: săpunuri „Azur", „Pigmalion" sau „Mugurel", lacuri şi vopsele, detergent Deval, muşama, alcool de la „Solventul" etc.

Deasupra tuturor acestor personaje a căror viaţă măruntă, dar extrem de vie, de mobilă, este reconstituită verosimil de către scriitoare, stăruie premonitoriu imaginea ghetoului care ucide din umbră: *„În amplasarea lui singulară, aici în zonă şi chiar în întreaga cetate, părea un tablou dintr-o scenă suprarealistă. De dădeai la o parte cortina, apărea perspectiva grotescă a acelei mici aglomerări umane, ce afişa un soi de calm aparent, bine ţinut în frâu, bine temperat, o linişte mimată, când, de fapt, îndărătul sufletelor, mişcarea era sinuoasă, în vârtej şi-n violenţă..."* (pag. 135). Omorârea **Aglăiţei** de către **Ivan Nucevski** îi face pe baracişti să reflecteze la propria soartă. Moartea deschide o breşă în visul oricărui baracist. Care este acest vis românesc al anilor 50? ***Să rămâi în oraş, să ai un loc de muncă, să primeşti o locuinţă la bloc şi să-ţi cumperi maşină.*** Strămutaţi din zonele şi satele de baştină, veneticii cred cu tărie în acest vis comunist, mai cu seamă cei tineri precum Nadia Duţămare. Vârstnicii bombănesc printre dinţi, intuind şubrezenia, bine ascunsă încă, a noii lumi, a noii ordini sociale. Nunta lui **Marin Panduru** (unul dintre personajele emblematice ale cărţii, care ar merita o analiză mai amplă decât o permite spaţiul tipografic de faţă) cu **Mina Paiu** este, ca şi scena omorului de la începutul cărţii, un nou prilej pentru autoare de a-i aduna laolaltă pe baracişti, dar şi un moment antologic pentru ritualul unui eveniment din viaţa acestor oameni, realizat cu fineţe psihologică. Sâmburele satiric nu lipseşte: o familie întemeiată pe minciună şi nu pe iubire reciprocă nu are fundament, nu rezistă, la fel cum, în timp, societatea comunistă va traversa un lent, ireversibil proces de disoluţie...

Poveştile din viaţa ghetoului, aşa cum sunt ele consemnate în jurnalul studentei Nadia Duţămare, stau mărturie despre o lume aproape marginală, cu pulsiuni adânci, o lume cu rădăcini transplantate, care se străduieşte din răsputeri să nu-şi piardă bruma de umanitate. O lume care îşi aminteşte încă de vremea în care fiecare individ era liber, pe fâşia lui de pământ, aşa cum mărturiseşte tatăl Nadiei, **Ion Duţămare**: *„Eu acuma sunt colectivist, dar voi fi din nou, negreşit, proprietarul curelei mele de moşie, al altei perechi de cai şi-al uneltelor pe care mi le-au ridicat cu forţa din bătătură"* (pag. 214)

În cele aproape 450 de pagini, romanul Ninei Ceranu mărturiseşte, peste timp, despre visul unor oameni trăitori sub cupola, aparent inexpugnabilă, a unui regim uniformizant şi mutilant.

Dintr-un incipit care fixează acţiunea şi personajele, cartea se desface lent într-o anchetă întreruptă, din loc în loc (prin pasaje scrise cu alt corp de literă) de inserţii ale unor istorii personale sau colective, aparţinând, pe rând, naratorului sau personajelor.

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Dan Ciachir: bucuria de a călători (II)

(urmare din numărul trecut)

Că, fără s-o spună, Dan Ciachir concepe sau gândeşte călătoria ca proces de cunoaştere neîngrădită, practic nelimitată, dar, implicit şi manifest, şi de formă de revelaţie secretă, şi nicidecum, restrictiv, de simplu periplu delectabil (*Vergnügungsreise*), dacă vrem o dovadă, putem cita, la rigoare, în continuarea pasajului reprodus ceva mai înainte, observaţia conclusivă din incipitul paragrafului imediat următor care, deşi de natură a ne abate atenţia înspre alt câmp de gravitaţie a ideii *("Cărţile oferă, la drum, revelaţiile lor")*, consacră mai curând un gând al scriitorului născut efectiv în siajul trăirii marii bucurii a adevărului revelat...

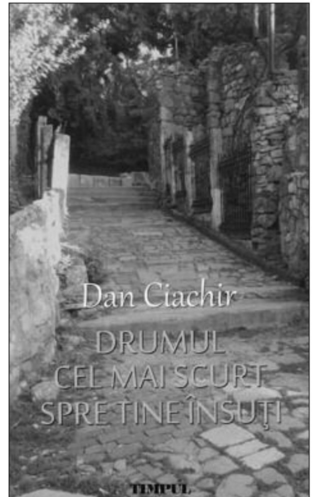
Sigur, revenind la conţinutul panseului eludat pentru moment (care mie cel puţin îmi aminteşte de celebrul gând al lui Montaigne, eseistul ce nu concepea să plece nici la vreme de pace dar nici pe timp de război în călătorie fără aceşti minunaţi însoţitori), reconsiderând şi repunându-le în drepturi, cărţile sunt pentru preţuitorii şi iubitorii lor adevăraţi, precum cerebralul şi cultivatul Dan Ciachir, beneficiar al unei importante biblioteci, nu numai un ideal companion în orice tip de călătorie ("La Verona l-am înţeles pe Palladio, implicit legătura lui cu Vitruviu, datorită lecturilor de tinereţe din G. M. Cantacuzino (autor, într-adevăr, în 1928, al unui studiu despre fascianta arhitectură a unor vile realizate de celebrul arhitect italian în regiunea Veneto, *n.n.*)", dar şi principala referinţă pe care i-o inspiră şi la care raportează mai întâi ambianţa generală a unui nou spaţiu cu care eventual intră în contact. "Nu era prima oară, scrie easeistul, când atmosfera sau clima unui loc îmi trezeau sugestii livreşti. În 1982, an cu iarnă nespus de blândă, în ajunul Crăciunului, treceam cu un prieten prin Cişmigiu, el în talie, eu îmbrăcat într-un trenci subţire. Vremea blândă şi umedă m-a făcut să exclam: «Parcă ar fi la Roma!». Nu fusesem niciodată acolo, însă mi-a venit în minte o frază din romanul lui Pier Pasolo Pasolini, *Una vita violenta*: «Roma tutta era gocciolante». Spre deosebire de deoctoralul Adrian Marino care concepea călătoria, vai! ca singura eliberare din chingile unor activităţi, "liber consimţite", mult prea, sibilinic, «erudite», în vederea pregătirii cărora, ştim astăzi prea bine, risipea multă energie, pentru Dan Ciachir călătoria nu are nici o ordine de priorităţi şi nici o formulă... Cea mai frumoasă, probabil, călătorie din viaţa sa, întreprinsă în aprilie 1990, de Paştele ortodox şi catolic, în Malta, a fost, după cum singur o consideră, "rodul unei întâmplări sau mai degrabă un dar de la Dumnezeu". Prima ieşire în străinătate făcută din proprie iniţiativă la începutul anilor '90 la Constantinopol îi rămâne în minte mai curând datorită neajunsurilor neprevăzute ale unei călătorii pline de peripeţii întinsă pe mai bine de circa 60 de ore, decât datorită admiraţiei pentru catedrala Sfânta Sofia, ce dezamăgeşte de-a dreptul, privită din apropiere... Cu toate acestea, călătorul înţelege prea bine de ce N. Iorga alesese în 1906 să înceapă vizitarea metropolei cu această biserică; mai mult, contemplată de pe mare sau de pe ţărmul Calcedonului, ea i se înfăţişază privitorului, datorită perspectivei, ca "o capodoperă a proporţiilor, fără să violenteze câmpul vizual,, întrucât emană o magnificenţă calmă şi relaxată *care te înseninează şi odihneşte* (s.n.)". În Orient sau Occident (de pildă, la Bruxelles cu temperaturile lui extrem de tonice, de 22-23 de grade, în august, sau la Londra, "întins în şezlongul unui vast parc cu iaz şi faună adorabilă"), Dan Ciachir *gustă* nu mai puţin voluptatea şederii, în care regăseşte tipul ideal de repaos; de reculegere şi reflecţie. Până la o anumită limită, cum mă străduiam şi mai înainte să acreditez ideea, Dan Ciachir cultivă în scris, dar şi în viaţa trăită, *aici şi acum*, un soi de hedonism solar şi galant, pe cât de nobil pe atât de bine strunit (partea *cea mai frumoasă a culturii*, apreciază el după Baltasar Gracian, *e politeţea*); un gen de filozofie a unui indiscutabil *spectator angajat* care străbate lumea admirând deopotrivă creaţia lui Dumnezeu, dar şi înfăptuirile oamenilor.

Ataşate la acest trunchi, capitolele *O formă de samizdat* şi *Amintiri răzleţe* dezvoltă şi ramifică în fond subiecte adiacente, cum ar fi de pildă, în cazul celui dintâi, circulaţia (sau călătoria clandestină, dacă vrem) cărţii de samizdat bisericesc în lumea mânăstirilor noastre. "Se copiau şi se multiplicau, iniţial la maşina de scris, apoi şi la copiatoare «xerox», ne încredinţează, bine pus în temă, Dan Ciachir, atât texte din Sfinţii Părinţi, cât şi texte din teologi contemporani: în 1986 am văzut la Mânăstirea Sinaia o versiune românească a lucrării lui Pavel Evdokimov *Femeia şi mântuirea lumii*. Mai am în casă, tras la xerox şi legat, *L'Ortodoxie*, tratatul aceluiaşi teolog, împrimat în Elveţia la Neuchâtel". În privinţa *Amintirilor răzleţe* aş putea spune că ele sunt rodul întâlnirilor providenţiale şi al legăturilor înrâuritoare, de mare profunzime, cu oamenii şi cărţi, adjuvanţi şi agenţi de când lumea ai autoformării spirituale şi călătoriei spre Ithaca interioară. Aş putea alcătui la repezeală o listă a lor, fără să intru în amănunte... Numai că nu este chiar aşa de simplu. Cum aş putea lista, de pildă, numele profesorului Dumitru D. Panaitescu, ignorând *grosso modo* fermecătoarea evocare făcută de domnul Ciachir acestui unic fiu al lui Perpessicius, cel care, alături de Taşcu Gheorghiu îi trezeşte interesul pentru elitistul *Club Mateu I. Caragiale* prezidat de Ion Barbu, societate în ale cărei reuniuni se încerca explicarea unor expresii din proza lui Mateiu sau identificarea unor persoane reale aflate în spatele numelor unor personaje. "Identificasem şi eu câteva locuri din *Craii*... (notează fără orgoliu, dar ca să se ştie, Dan Ciachir), începând cu acela în care povestitorul intra şi ieşea de la Arnoteni «prin fundul drept fără de uluci al curţii ce răspundea pe cheiul drept al Damboviţei, ceva mai sus de Mihai Vodă». Pe podul de la Mihai Vodă întorcea tramvaiul 25, iar la vreo sută de metri mai jos, spre fosta Operetă, în dreapta râului, exista o clădire în formă de potcoavă, cu etaj, unde funcţiona o policlinică sau un dispensar, părând construită în anii '20, astfel încât putea fi ridicată peste ograda Arnotenilor după Prtimul Război Mondial. Atât Podul Mihai Vodă, cât şi clădirea aceea au fost demolate în 1984 împreună cu un întreg cartier conţinând şi alte repere mateine, precum străzile Sfinţii Apostoli şi Apolodor, pe care locuiau două personaje din *Sub pecetea tainei*, Gogu Nicolau şi Lică Ştefănescu".

Spirit subtil şi rafinat, dedulcit doar cât trebuie lecturilor de "plăcere" *(delectando pariterque monendo)* Dan Ciachir face din scris un generos instrument de comunicare şi împărtăşire¸în primul rând, a unei bogate şi fascinante culturi de sorginte orală (*din văzute şi auzite*, ar fi spus Alexandru George) şi abia

apoi, pentru cine e în stare să recunoscă şi să se bucure dezinteresat, de scriitor iniţiat şi super-familiarizat al labirintului comorilor adăpostite în biblioteci, cabinete, colecţii particulare sau anticariate. De altfel, turnura confesivă vădită, atât de naturală a scrisului său, alături de calitatea imaginilor şi puritatea timbrului evocator ce constituie indenegabil grifa unei scriituri fericite, oricând recognoscibile şi pline de magnetism, în niciun caz nu puteau fi atinse fără parcurgerea acestor elemnente de propedeutică formativă.

Pentru Dan Ciachir, simplitatea naturală, graţia şi puritatea scrisului au constituit dintotdeauna exigenţele stilului firesc al omului şi scriitorului de bun gust. În mod apăsat, acest scriitor creştin luminat de Dumnezeu atât între ale Biserici, cât şi între ale lumii, deţine ca nimeni altul ştiinţa secretă de a spune exact cât trebuie şi ce trebuie: *ne quid nimis*, în versiunea latină pusă în circulaţie de Terenţiu şi comentată de Horaţiu. Însă ceea ce impresionează la el în cel mai înalt grad, mai mult chiar şi decât favoarea distinsă a stilului epurat de orice scorii, este strălucita elocinţă a spunerii, arta, cum nota undeva Pascal, de a-l interesa în cel mai înalt grad pe celălalt; omologia perfectă, până la urmă, între ceea ce el cugetă şi expresia de care se foloseşte pentru a comunica. Sunt daruri nepreţuite pe care le regăsesc cu mare plăcere şi în *Drumul cel mai scurt spre tine însuţi*, o carte de aşezat pe cel mai preţios raft în orice bibliotecă.

Carte nouă

Olga Neagu – *Cuvintele trec strada hârtiei*

(Editura *Timpul,* Reşiţa)

În urmă cu vreo 40 de ani, Olga Neagu debuta cu o poezie de-o prospeţime impresionantă. De la Ana Blandiana nu mai apăruse o poetă atât de spectaculoasă. Între timp, a publicat câteva volume, la intervale mari între ele, pe nedrept trecute cu vederea. Acest volum, cu multe poeme programatice, adevărate arte poetice, mai păstrează câte ceva din prospeţimea liricii de odinioară a poetei, ca-n această *Noapte a nopţilor*: „Calcă noaptea desculţă pe iarbă de april/lasă urme mărunte de-argint şi de rouă/calcă pe sufletul meu întristat de copil/şi îl sfarmă în două.//Numai noaptea se-mplinesc cu-adevărat,/se desăvârşesc lucrurile începute peste zi/ca nişte mere de aur în livezi de-mpărat/părinţii se mută în fii.//Numai noaptea hârtia mai albă ca luna/se lasă mâncată de vârcolacii cuvintelor reci/eşti scribul de azi, cel dintotdeauna/în noaptea nopţilor prin care treci". Cartea cuprinde poeme în vers clasic, dar şi în vers alb, liber, poeme profunde, dar şi unele ludice, plus – cum spuneam – poeme despre poeme: „Ce simplu: întorci fila cu faţa în jos/fila pe care ţi-ai scris gândurile,/şi-o altă întindere albă/ţi se-ntinde în faţă/ca şi cum ai putea lua/viaţa de la capăt" (*Ars poetica*). **(DAD)**

Radu Oprea

Din hrisoave, cronici şi izvoade

Între identitate culturală şi ideologie politică sau despre schimbarea abuzivă a denumirii unor vechi sate din Argeş (II)

Lucrurile aveau să se repete, peste numai câţiva ani, şi cu alte localităţi rurale din zonă, de data aceasta din fostul judeţ istoric Muşcel. Astfel, prin Decretul de tristă amintire, nr. 799 din 18 decembrie 1964[8], se schimba denumirea a zeci de localităţi din fosta regiune Argeş şi din întreaga ţară, între care se numărau comunităţi cu o mare vechime istorică şi un bogat patrimoniu cultural. Din cele 68 de sate şi trei comune de pe cuprinsul fostei regiuni administrative Argeş a căror denumire a fost schimbată, printr-o simplă trăsătură de condei, ne-am oprit la discutarea a încă a trei cazuri din rândul satelor muşcelene: *Ciumeşti, Bogăteşti şi Vieroş*.

Satul Ciumeşti, atestat în vremea voievodului Vlad Înecatul, într-un document păstrat fragmentar şi datat în intervalul <1532 – 1533> august 10, emis la Piteşti[9], a fost „botezat" – prin Decretul amintit – drept „Argeşelul", nume care nu are absolut nicio legătură cu vechea aşezare. Autorii unei recente monografii a localităţii remarcau: „În nici un caz vechiul oiconim Ciumeşti nu poate fi încadrat între toponimele vulgare, mai degrabă „argumentele" pentru înlocuirea acestui nume fiind de ordin politic. Satul care avea, printre băştinaşi, familiile Micescu şi Greculescu, considerate de noul regim „exploatatoare ale poporului", precum şi un număr mare de „chiaburi", trebuia pedepsit"[10].

Ideologii de serviciu nu s-au gândit nici un moment că printr-o simplă schimbare a denumirii localităţii sunt puse în umbră şi valorile culturale ce dăinuiau aici de ani, între care s-ar cuveni amintit splendidul conac în stil neoromânesc, construit de marele om politic şi jurist Istrate Micescu, în 1928, după planurile arhitectului olandez Edmond van Algi-Saanen, locul în care a fost concepută Constituţia României din 1938 şi unde veneau în vizită, în mod frecvent, marile personalităţi ale vremii: Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Lucian Blaga, Octavian Goga, Eustaţiu Stoenescu, Oscar Han, Pamfil Şeicaru, Dinu Brătianu ş.a.[11]

Cazul satului Bogăteşti, denumit după noua lege, complet aiurea, *Fântânea*, este cel mai tipic pentru modul cum guvernanţii vremii puteau să calce în picioare trecutul istoric al unei aşezări pomenită în documente cu peste şase veacuri în urmă. Căci plecând de la textul unui hrisov din 13 noiembrie 1618, prin care i se confirmă Bisericii Domneşti din Câmpulung toate stăpânirile sale anterioare, în pricina pe care o avea cu boierii Bădeşti, de pe Valea Râului Doamnei, s-a putut reconstitui, cu minuţiozitate, o întreagă secvenţă din evoluţia istorică a satului Bogăteşti, care s-a dovedit a fi menţionat mai întâi într-un transumpt mai nou (de sec. XVII) al hrisovului din 1351/1352, emis de Nicolae Alexandru voievod, prin care acesta făcea o danie sfântului lăcaş pentru sufletul de curând – răposatului său tată, Basarab I, care-şi aflase odihna veşnică aici, danie constând în închinarea a trei sate muşcelene: Bădeşti, Groşani şi ½ din Bogăteşti[12]. Aşa se face că soarta unui sat modest (aninat azi pe o geană de deal, nu departe de Câmpulung, şi care nu numără mai mult de 108 suflete, după datele ultimului recensământ) să fie legată de istoria primilor voievozi din dinastia Basarabilor şi de rosturile primelor închegări statale din Evul Mediu românesc.

Faptul că numai o jumătate de sat (din Bogăteşti) a fost închinată Bisericii Domneşti, l-a făcut pe istoricul Ion Donat să sugereze, cu titlu de ipoteză, că aceasta ar fi provenit din confiscarea de către domn (Nicolae Alexandru Basarab), pentru vina gravă de hiclenie (înaltă trădare), a averii unuia din cei doi boieri ce stăpâneau iniţial aşezarea, probabil rude între ei (poate chiar fraţi)[13], situaţie posibilă şi chiar întâlnită în alte documente ale vremii.

Culmea ironiei şi a stupidităţii ideologilor reformatori e că aceştia nu au găsit nicio asemănare între denumirea satului *Bogăteşti* şi cea a comunei *Bogaţi*, care făcea şi ea parte din cuprinsul regiunii administrative Argeş. Să fi fost vorba, oare, numai de incisivitatea acţiunii unor ideologi locali şi de consecinţele directe ale acesteia? E greu de spus.

8 *Decretul nr. 799 privind schimbarea denumirii unor localităţi* şi *Anexă la decretul privind schimbarea denumirii unor localităţi,* în vol. *Colecţie de legi, decrete, hotărâri şi dispoziţii: 1964: 1 noiembrie – 31 decembrie,* (se va cita: *Decretul 799),* Bucureşti, 1965, p. 54 – 58.

9 *DRH*, B, vol. III, doc. 131, p. 206.

10 Nicolae Dumitrache, Marin Pufu, *Din istoria comunei Mărăcineni – Judeţul Argeş: satele Ciumeşti (Argeşelul) şi Mărăcineni*, Piteşti, 2009, p. 58.

11 Narcis Dorin Ion, *Castele, palate şi conace din România*, vol. I, Bucureşti, 2001, p. 330, 335.

12 Reconstituirea şi evoluţia întregului proces, cu menţionarea izvoarelor şi a personajelor implicate, la Pavel Chihaia, *Din cetăţile de scaun ale Ţării Româneşti*, Bucureşti, 1974, p. 278, n. 22; 302 şi n. 127; 304, 305.

13 *Ibidem*, p. 302, n. 127.

Ideologii de serviciu nu s-au gândit nici un moment că printr-o simplă schimbare a denumirii localităţii sunt puse în umbră şi valorile culturale ce dăinuiau aici de ani ...

R.O.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Ortodoxia ca mod de a fi

Andrew Louth s-a convertit la Ortodoxie acum 25 de ani iar de 10 ani este preot. Într-un scurt *Cuvânt înainte* la ediţia română a cărţii sale *Introducere în teologia ortodoxă* (trad. de Dragoş Mîrşanu, Ed. Doxologia, Iaşi, 2014) se întreabă el însuşi cu privire la legitimitatea demersului său de a vorbi despre Ortodoxie unor oameni care sunt ortodocşi din moşi strămoşi. Totuşi, argumentează el, - şi toată cartea susţine acest argument – este necesară perspectiva celor care cunosc Biserica ortodoxă atât din interior – cufundarea în trăirea ortodoxă fiind condiţia ... dar şi din exterior, căci cineva din afară poate să vadă anmite aspecte ce rămân invizibile celor dinăuntru fiind ca să zicem aşa de la sine înţeles. Într-adevăr această *Introducere* la baza căreia au stat mai multe conferinţe ţinute la Amsterdam oferă multe explicaţii ale implicitului trăit în Ortodoxie în primul rând datorită capacităţii autorului de a-şi pune întrebări relevante. Prima şi cea mai important întrebare a teologiei, consideră el, trebuie să fie: cine este Dumnezeu? De aici se desprind ca dintr-un centru întrebări mai specifice precum: cine sunt ortodocşii răsăriteni?, ce dă titlul primului capitol. Răspunsul încearcă să surprindă diferenţele faţă de Bisericile numite orientale care nu acceptă unele dintre cele şapte sinoade ecumenice recunoscute de Ortodoxie: Biserica armeană, sirică, etiopiană, coptă ş.a. Credinţa ortodoxă implică acceptarea dogmelor, adevăruri de credinţă stabilite de Sinoadele numite ecumenice, de la care nu se poate face abatere pentru că nu se referă doar "la o înţelegere corectă dar relativă a lucrurilor, ci la o întâlnire vie cu Persoana lui Hristos, cuprinsă în Scripturi, păstrată în definiţiile Sinoadelor Bisericii şi experiată în Sfintele Taine şi în Biserică". Este vorb de un Adevăr inclusiv, nu exclusiv, care îi uneşte pe toţi creştinii, dar care este exprimat diferit în Ortodoxie comparativ cu celelalte Biserici şi confesiuni creştine. Cartea doreşte să ofere o mai bună cunoaştere a bogăţiilor Bisericii Ortodoxe, ce ar putea facilita un dialog de la egal la egal şi nu de pe poziţii defensive, cum se practică adesea, ... teologia apuseană.

Pr. Andrew Louth ne propune nu un ... tratat de dogmatică, deşi se discută anumite concepte, evenimente, terminologii ci, o introducere a unui mod de viaţă". Astfel înţeleasă, teologia ortodoxă are menirea de a ne ghida, sprijinită fiind pe tradiţie, în lupta cu marile întrebări care depăşesc orizontul lumesc despre cum să trăim?, care este sensul vieţii şi al morţii? cum să construim o relaţie cu ceea ce transcede lumea? În Ortodoxie, susţine autorul, totul începe şi se termină cu cu faptul de a sta în faţa lui Dumnezeu, ceva ce ştim că depăşeşte în totalitate capacităţile noastre de cunoaştere. Or, această stare nu se poate... decât în Biserică, în comuniunea cu ceilalţi învăluiţi într-o taină pe care n-o putem înţelege decât parţial dar ceea ce poate fi înţeles se numeşte teologie. Lectura Scripturilor, cunoaşterea scrierilor sfinţilor părinţi, a dogmelor, rugăciunea liturgică, toate sunt modalităţi de a-L întâlni pe Hristos în prezent. Numai întâlnirea reală al cărei criteriu este transformarea lăuntrică totală, pocăinţa, poate oferi răspunsuri la întrebări legate de persoana lui Iisus Hristos, Sfânta Treime, Tainele, raţiunile creaţiei, natura omului, păcatul morţii, judecata universală şi particulară, simţirea, ciclul liturgic, simbolismul creştin sau rolul icoanelor. Despre toate acestea şi altele tratează părintele Andrew Louth, expunerile sale fiind de fiecare dată proaspete, nuanţate, argumentate. El nu se sfieşte să discute punctele neclare din scrierile sfinţilor părinţi ai Bisericii, nu evită anumite probleme precum relaţia creştinismului ortodox cu darwinismul sau confruntarea cu rezultatele cecetărilor biblice protestante. Referitor la ultimele scrieri: "Mi se pare că teologia biblică modernă a reuşit numai să ne arate purul adevăr că creştinismul îşi află începutul în credinţa în Înviere: credinţă, nu în sensul unui angajament paradoxal, care nu se bazează pe nimic, ci în sensul încrederii în comunitatea de credinţă care este Biserica". Nu există o sursă a Adevărului calificată ca autoritate supremă, nici chiar Scripturile. Desigur, adevărul doctrinei ortodoxe se evaluează după criteriile riguroase ale conformităţii cu Sfintele scripturi, mărturisirile sfinţilor, cu crezul şi dogmele. Dar există şi un text mai evident, ca rezultat din răspunsul la întrebarea: Îşi au învăţăturie nastre corespondenţa în felul în care ne rugăm în dumnezeiasca Liturghie? Faptul că dogmele şi practicile Bisericii sunt toate prezente aici , prezente nu numai ca doctrine, ci ca adevăruri care exprimă taina la care participăm prin rugăciunea Bisericii în inima căreia se află dumnezeiasca liturghie, este o mărturie a depărtării revelaţiei păstrate neschimbate în Ortodoxie. Şi, rezultă din fermitatea convingerii, principalele raţiuni a convertirii Părintelui Andrew la dreapta slăvire.

litere

Mioara Bahna

Porţi de...vreme închise

Încă din *Prolog*, Codruţ Radi, autorul volumului *Porţi de...vreme închise* – Editura Premier, Ploieşti, 2013 – se dezvăluie ca un spirit a cărui luciditate îl face conştient de limitele fiinţei, dar şi resemnat: *Cad durerii amorţind rănile*; *Rătăcesc nopţile care m-ar duce / în altă viaţă*; *Adorm în minele ce nu-şi găseşte / adăpost sub cerul împovărat de sfinţi* etc. Se remarcă, mai întâi, în versurile lui, inovaţiile masive de la nivelul lexicului şi al sintaxei, care creează impresia de criptic, încât demersul liric ar putea fi pus în legătură cu o propensiune ludică a poetului, asociată, la rându-i, cu nevoia şi de alte vocabulele decât cele existente. În felul acesta, *neveşnicie*, *dinnoul*, *fiindă*, *se-nslugă*, *nemers* etc. sunt doar câţiva dintre termenii prin care vocea lirică încearcă să-şi dezvăluie sinele (devenit şi acesta *minele*). Nu este însă vorba de o poezie ermetică, ci, mai degrabă, de o tentativă de redefinire a realităţii, cu tot ce presupune acest act, ca o posibilă renaştere după gândul poetului, unde, fireşte, cuvântul e „materialul" de construcţie, cu toate resursele lui, structurale şi semantice.

Noutatea lexicală, coroborată cu îmbinări sintactice diferite de cele normative generează decodări aleatorii ale mesajului transmis, iar poetul, mai mult decât în alte situaţii, mizează pe complicitatea cititorului, impulsionându-l să fie activ, să ataşeze sensuri textului, să-şi asume, astfel, el însuşi parte din actul creaţiei, acesta căpătând caracter interactiv.

Dincolo de amintita latură ludică, însă, conţinutul se bănuieşte, atât cât poate fi descifrat – fiindcă, de pildă, o poezie cu titlul *Însecat*, continuă la fel de enigmatic: *Pribegesc deochi morfii...* –, grav, iar aspectul acesta se relevă încă din titlurile poeziilor, la fel de absconse ca şi conţinuturile (*Prefugiu*; *Ne-alternanţe*; *În doielnicii*; *Destinelui*; *Aritic*; *Deshume*; *Strâmtar*; *Previdenţe*; *Eterstiţii*; *Oblicee*; *Caderost* etc., etc.), pentru că, în plan ideatic, poezia reflexivă a lui Codruţ Radi trădează o minte cotropită de problemele lumii sau, mai bine-zis, de ideea existenţei unor probleme ale lumii, pe care le sugerează, şi le asumă, încercând, apoi, să se apropie de concreteţea lor, iar între o realitate care se deduce ca dezabuzantă şi posibilităţile de manifestare a eului, acesta e tentat să aleagă orice altceva decât imediatul: visul, trecutul, universuri imaginare: *Culori resorb din vise / funingine ce-adastă / în nopţi altei promise / că nu mi-e leac de-această*. Este însă o nemulţumire împotriva cauzelor căreia nu luptă, doar le exprimă, le denunţă, dintr-un, posibil, sentiment al împăcării în faţa implacabilului, un *alt nimic ce vine*, simţind *că moartea timpului ne minte*. Totuşi, propune o altă ordine / logică a lumii, o altă configurare, extrăgându-i din ea şi reconstituind-o cu factori care îi rescriu sensurile: *Cad spre unde n-am să ştiu / care vârstelor mi-e viaţă / asmuţind din tată-n fiu / ochiul încrestat pe faţă*.

Trecând de suprafaţă, ambiguitatea perspectivei spre care eul s-ar putea extrage-salva din imediat se exprimă, în poezia lui Codruţ Radi, printr-un imaginar contorsionat – de pildă, *Corbi când se-nfrăţesc a cruce / sub cerul cu zarea-ntoarsă / c-au uitat înspre s-apuce / cătrănind de ceaţa arsă* –, dar, explicit sau nu, poezia lui e traversată de aceeaşi tristeţe, regăsită, în grade şi cu intensităţi diferite la toate spiritele sensibile, care aleg să şi-o exprime în artă, pornind din incompatibilitatea definitivă dintre aspiraţiile lor şi o realitate programată parcă să le ucidă, unde *nu-i pasă nimănui / timpul de-l cobori sau sui / ziua dac-o să mai vină*. Ori, poate, cum din gând rămâne mereu ceva de nespus, de vreme ce vorba nu-l poate cuprinde, poetul mărturiseşte efortul prin care *Îmi trag cuvintele spre gând / c-atâta trudă-i în vorbire*.

Este, totodată, o poezie a căutărilor şi a împărtăşirii celor descoperite, dar absenţa punctuaţiei, în cea mai mare parte a textelor, accentuează dificultatea decodării optime a sensurilor, gest deliberat al poetului, coroborat cu o topică neobişnuită şi cu deplasarea unor morfeme, specifice unor categorii gramaticale, spre altele: *De-ajuns tăcerilor c-astup / în mine totul fost ecou / mă doare marginii pe trup / doar umbra trenmurând din nou*.

Încifrarea e, prin urmare, mai ales la nivelul expresiei: *Sinele se trece crud / timpului că-i nefiind*; *Adevărul nu mi-e faţă / altuia ce-a fost târziu / nici nelinişti dezvaţă / să le-alătur câte ştiu*. E, poate, răspunsul poetului la reaua alcătuire a lumii, pe care doar o constată: *mă-nstrăinez lumii de mine*; *M-adun durerilor pe drum*, însă mai mult îşi asumă suferinţa altora: *să fiu eu singurul de-acum / ce crucea altuia o poartă*.

O coabitare oximoronică între prozodia tradiţională şi un limbaj insolit – creat, cu un termen folosit de poet, prin *permutări* –, generator al unui imaginar artistic pe măsură, formează profilul poeziei lui Codruţ Radi, care-i revelează cititorului un spirit hipersensibil, de o deosebită discreţie, părând a avea ca arenă a manifestărilor doar poezia. Poetul experimentează, se poate observa, prin urmare, printr-o lirică subiectivă, a eului, ori obiectivă, o altă viziune asupra expresiei: *Cred aurelor primeni / dintâiul sol deochi /- delimitând un nimeni / nedezlegat la ochi* sau: *-ncearcănă deochi a tern / printre răstorni amestecate /şi n-am ce umbrei să aştern /din mine alta făr-a scoate*. Uneori, textele, prin metamorfozele suferite de cuvinte, amintesc de limba spargă a Ninei Cassian!...

Indiferent însă cum ar proceda, raliindu-se poeziei tradiţionale ori încercând să spargă tiparele, poezia lui Codruţ Radi transmite aceeaşi dezamăgire indusă de o lume care merge mereu împotriva aspiraţiilor poetului, a felului cum percepe el firescul, şi orice încercare de a o deturna de la calea ei i se pare irevocabil compromisă, din proiect: *Desnegur nopţile spre zori / s-alătur rariştilor punţi / când cazi mai mult decât cobori / un alt Sisif pe-aceiaşi munţi* sau: *Se reazemă de ce n-a fost / uitării să-şi petreacă nod / într-o pereche nărui rost / c-un nimene tot mai slobod*.

Punând în balanţă, de exemplu, cele două „intenţii" ale limbii, pe care le identifica Tudor Vianu, în studiul său despre *Dubla intenţie a limbajului şi problema stilului*, în versurile lui Codruţ Radi se poate remarca tendinţa spre anularea funcţiei / *intenţiei* tranzitive sau referenţiale, încât se obţine ambiguizarea maximă a textelor, cu toate consecinţele care derivă de aici, legate de decodarea mesajului, latura – să-i spunem, abstractă – a acestei poezii fiind excedentară şi, de aceea, debusolantă pentru cititor.

Un posibil „traseu" al apropierii de această poezia ar cuprinde nişte etape, spre exemplu, ar putea, mai întâi, ca versurile să fie apreciate drept consecinţă a valorificării erudiţiei poetului, apoi să se bănuiască o intenţie ludică, pentru ca, în cele din urmă, să se pună aspectul lingvistic al textelor pe seama unei insuficiente posibilităţi a cuvintelor existente de a-l cuprinde pe poet în frământările lui, determinându-l să creeze altele după chipul şi asemănarea sa. Cert este că lectorul, oricât de avizat ar fi, încercând o abordare obişnuită a textelor, se află în dificultate, chiar dacă îşi propune doar o luare în stăpânire a mediei ramificaţiilor pe care le poate dezvolta un fragment sau altul sau volumul în ansamblu.

Ca urmare, Codruţ Radi, se poate afirma, îi propune cititorului, prin această carte, să-şi asume participarea la o competiţie, ştiind însă, din start, că majoritatea „premiilor" vor rămâne la „organizator", însă participantul benevol va putea avea satisfacţia, clamată în sport – de perdanţi, mai ales –, că important e să participi, nu să câştigi neapărat. De aceea, un „premiu pentru participare" îi poate fi lectorului orice text din volum. Iată, de pildă, *Locos*, cât de bine poate demonstra cele de mai sus: *În harp necânt dimprejură a jale / rumorile-n acorde ce s-ar frânge /ecoul verve semeni când prăvale / să-mpurpure a trezie oache stânge. // Caduc astâmpăr timpului de ani / mai cern trecuţii veşniciei unul / deznod tăcerii graiul cel-l virani / sub porţile aceluiaşi – stăpânul*.

Trecând de „condiţiunea materială", ca să ne întoarcem, mereu, la clasici, la Maiorescu, şi ajungând la „condiţiunea ideală", versurile lui Codruţ Radi sunt traversate de tristeţe, melancolie, regret, sursa dintotdeauna fiind timpul prea puţin pentru om, secondată de imposibilitatea părăsirii benevole a destinului, pentru un altul, iar resemnarea poetului se converteşte în vers – cathartic pentru sine, provocare pentru potenţialul lector: *Pentru ce să mai trăiesc / ceasurile bat pe loc / alt prezent nepământesc / cu însemne de soroc...*

...Codruţ Radi, se poate afirma, îi propune cititorului, prin această carte, să-şi asume participarea la o competiţie, ştiind însă, din start, că majoritatea „premiilor" vor rămâne la „organizator", însă participantul benevol va putea avea satisfacţia, clamată în sport – de perdanţi, mai ales –, că important e să participi, nu să câştigi neapărat.

cronici

Iuvenalie Ion Ionaşcu

Lepra lui Constantin cel Mare

Cei ce au făcut pelerinaj la Ierusalim vor fi avut ocazia să viziteze, în interiorul Bisericii Sfântului Mormânt, şi cisterna în care a fost descoperită Sfânta Cruce. La nivelul intermediar între Sf. Mormânt şi cisterna Crucii se află două altare aparţinând Bisericii Armene (unul, închiant Tâlharului celui bun, celălalt, Sfântului Grigorie Luminătorul), iar pe peretele lateral (în stânga altarelor) sunt două fresce impunătoare: una din ele reprezintă Botezul Împăratului Constantin de către Papa Silvestru. (Cealaltă reprezintă recuperarea Sfintei Cruci din mâna perşilor, de către Împăratul Heraclie.) Nu ştiu de când datează aceste fresce, dar aceea a încreştinării lui Constantin nu poate să nu intrige.

Imaginea nu-i singulară, de altfel. În Baptisterul din dreapta Bisericii Sfântul Ioan în Lateran din Roma, reapare, deşi aici parcă ar fi "la ea acasă". Nu departe de baptister se află antica biserică închinată Sfinţilor Patru Încoronaţi ("Santi Quattro Coronati"): în interiorul său poţi admira un întreg ciclu pictural dedicat Sfinţilor Silvestru papa şi Constantin împăratul. Aceste fresce sunt de o veritabilă valoare artistică, fiind realizate în secolul al XIII-lea. Imaginile reprezentate aici sunt rodul unor vechi legende, constituite încă din veacul al V-lea în jurul acestor două impunătoare personalităţi ale Bisericii vechi, Împăratul Constantin cel Mare şi Papa Silvestru, amândoi cinstiţi ca sfinţi de către Biserică.

E evident că multe astfel de legende au fost create ad hoc din motive ideologice, având ca scop justificarea unor raporturi între Biserică şi Stat, în Occident, dar şi între Bisericile Catolică şi Ortodoxă.

Istoric, ultima persecuţie de mare anvergură împotriva creştinilor s-a consumat în timpul lui Diocleţian (prin anul 303). Aceste fresce însă povestesc despre o persecuţie – neverificată istoric – dezlănţuită de împăratul Constantin (probabil, între 313 şi 320). Silvestru, care era atunci episcopul Romei (conform legendei), a fost constrâns să se refugieze, împreună cu alţi creştini, cei mai mulţi preoţi şi diaconi, pe Muntele Soratte. Din cauza comportamentului său, împăratul a fost pedepsit de Dumnezeu cu o boală îngrozitoare, căci întreg trupul i s-a umplut de lepră. Acest lucru apare evident în reprezentările iconice de care aminteam.

Au fost îndată chemaţi medici şi vrăjitori, care i-au spus că singurul remediu împotriva acestei boli ar fi o baie în sângele a trei mii de copii. Aşadar, împăratul a poruncit să se facă pregătirile cuvenite pentru baia regenerativă. Însă, de-a lungul străzii care ducea spre locul pregătit, i-au ieşit în cale mamele acelor copii care urmau să fie sacrificaţi, plângând cu disperare şi implorându-l să renunţe la gândul său. Atunci împăratul s-a lăsat impresionat, preferând să moară de o boală incurabilă precum lepra, decât să sacrifice atâţia copii nevinovaţi. I-a încredinţat aşadar pe copii părinţilor lor şi, cerându-şi iertare, i-a încărcat cu multe daruri. Pentru gestul său, în noaptea ce a urmat i s-au arătat în vis Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel – pe care împăratul nu-i cunoştea – şi care i-au poruncit să-l aducă din nou pe Sfântul Silvestru la Roma, căci numai el l-ar fi putut salva de boală cu un alt fel de "baie". În dimineaţa următoare, au fost trimişi soldaţi care să-l ridice pe Silvestru din ascunzătoarea sa şi să-l aducă la palat. Silvestru se va fi temut că i-a sosit ceasul muceniciei. Ajuns însă dinaintea împăratului, acesta l-a primit cu cinste şi i-a povestit vedenia din noaptea precedentă. Când Sfântul Silvestru i-a arătat icoana Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, îndată împăratul i-a recunoscut. Atunci a înţeles episcopul că doar Sfântul Botez îl va elibera pe împărat de boala sa.

Aceste legende se găsesc povestite în "Viaţa Sfântului Silvestru Papă al Romei" (în sinaxarele ortodoxe, la 2 ianuarie: a se vedea "Vieţile Sfinţilor pe luna ianuarie"; în cele catolice, la 1 ianuarie). Însă originea lor se află într-un document vechi, "Donatio Constantini" ("Donaţia lui Constantin"), prin care primul împărat creştin, drept mulţumire pentru darul Botezului care l-a izbăvit de lepră, i-a dăruit Papei Silvestru, şi prin el Bisericii Romei, stăpânire absolută asupra întregului Occident, păstrând pentru sine Constantinopolul şi Orientul. Documentul a fost considerat autentic pe toată perioada Evului Mediu. Abia în anul 1440, umanistul Lorenzo Valla a demascat falsul, pornind de la incongruenţele istorice pe care documentul însuşi le conţinea. El a constatat, de exmplu, că latina în care era redactat documentul nu era aceea a primei jumătăţi a secolului al IV-lea, ci o limbă deja deteriorată şi în schimbare, aşa cum va fi cunoscută abia câteva secole mai târziu. Apoi, în acei ani ai domniei lui Constantin, nu era papă Sfântul Silvestru, ci Miltiade; iar Constantinopolul nu se numea astfel – a primit numele lui Constantin în anul 330 – ci se numea încă Bizantium.

După mărturia istoriei, împăratul Constantin nu s-a făcut vinovat de nici o persecuţie împotriva creştinilor. În plus, s-a botezat abia pe patul de moarte (în 337), de către episcopul Eusebiu de Nicomidia. Astăzi, e unanim acceptat că "Donatio Constantini" a fost redactată nu înainte de secolul al VIII-lea şi a fost folosită sistematic de către pontifii romani pentru a justifica puterea temporală derivând direct din aceea a împăratului. Biserica îi cinsteşte ca sfinţi atât pe Constantin, primul împărat creştin, cât şi pe Silvestru, papă al Romei: iar acest lucru nu este un fals, ci corespunde adevărului Bisericii.

După mărturia istoriei, împăratul Constantin nu s-a făcut vinovat de nici o persecuţie împotriva creştinilor.

Scriitorii români din exil...

(urmare din p. 8)

vagant şi mustind de talent, care s-a afirmat scriind în franceză, repurtând un succes fulminant; în 1930, bolnav, după experienţe dure, a revenit în ţară, rău primit şi de stânga culturală, pentru a fi scris *Spovedania unui învins*, cu dezvăluiri alarmante despre realităţile sovietice pe care le cunoscuse îndeaproape, dar şi de dreapta, din cauza militantismului său socialist din anii tinereţii. A murit de ftizie, după 5 ani de nou exil, de data asta printer ai săi... Istoriile literare franceze îl ignoră complet, chit că şi-a câştigat celebritatea în toată lumea; G. Călinescu în *Istoria* sa monumentală din 1941 nu-i dă importanţa meritată, afirmînd: "Gestul (exilului şi scrierea în altă limbă) nu se recomandă"; recent, *Istoria critică* îl exilează încă o dată, la Scriitori de dicţionar. Opera lui e publicată în 30 de limbi, s-au făcut filme după cărţile sale, există în lume nenumărate Asociaţii ale Prietenilor lui Panait Istrati. Însă reintegrarea sa canonică întârzie.

Imediat după Decembrie a existat o revenire entuziastă în spatial literar-cultural a tuturor condeielor din străinătate. Colaborări la reviste şi publicaţii, editarea a numeroase cărţi scrise în aceste ultime decenii de exil, inclusiv reeditarea cărţilor care îi făcuseră cunoscuţi pe vremuri. Nu se poate spune că vreunul dintre scriitorii exilului a ratat şansa nemaisperată de a se reintegra în literatura română, inclusiv în dicţionarele şi istoriile literare apărute între timp. Editurile le-au acordat prioritate absolută, lucru de înţeles, fiind vorba de nume interzise la noi vreme de decenii. Companiile aeriene au avut mult de cîştigat cu asalturile scriitorilor din străinătate la editurile autohtone, care se înmulţiseră precum ciupercile. Că lucrurile nu au continuat tot aşa până în stricta actualitate, e doar un aspect legat de mersul general al preferinţelor cititorilor. Un caz special este Paul Goma, exilat încă în 1977, nesusţinut de colegii din Uniunea scriitorilor. A refuzat cetăţenia franceză şi îşi câştigă existenţa din munci necalificate. Cărţile lui, de o virulenţă ieşită din comun au apărut în ţară, repurtînd un semnificativ success de public, însă statul român, care îi retrăsese cetăţenia nu se grăbeşte să i-o redea, cum nici Uniunea scriitorilor nu l-a reprimit în rândurile sale. Nu i s-a făcut nicio invitaţie oficială, nicio ofertă reparatorie. Goma rămâne glasul unui adevăr netrucat şi care nu este bine văzut de oficialităţi, primit cu circumspecţie de cobreslaşii care se resemnaseră să suporte comunismul.

În schimb, vom spune că, propriu-zis, mai niciunul dintre scriitorii plecaţi în exil nu s-a mai întors definitiv în ţară, ca persoane fizice; o excepţie: Ilie Constantin, după pensionare (îl înţelegem: cu o pensie din Franţa trăieşti ca un boier în România); o alta fiind George Astaloş, cu sejururi alternative la Paris şi Bucureşti, cu piese jucate mai ales în Republica Moldova... Au venit şi au revenit, de multe ori pe cheltuiala USR, care le-a organizat numeroase întîlniri şi conferinţe. Au văzut, au privit cu un ochi critic, (cum altfel?!), după ce scăpaseră o lacrimă emoţionată, dar nu s-au mutat înapoi, la baştină. Este şi cazul lui Petru Popescu, autor al cărţii *Întoarcerea*. Al unui Nedelcovici, a lui N. Balotă, I. Negoiţescu, Paul Miron etc. De înţeles, omeneşte: după două-trei decenii, oamenii şi-au făcut un alt rost, mai ales că trebuia exclusă din calcul eventualitatea revenirii în ţara care îi repudiase. Este, repet, prea de înţeles şi în afară de orice reproş. Un alt paradox al vieţii din exil fiind chiar acesta: nu ne putem smulge din suflet şi din amintire lumea edenică a începuturilor, însă pe de altă parte întoarcerea fizică în timp precum şi întoarcerea în casa copilăriei sunt imposibile. Casa părintească e în ruinare, vecinii au îmbătrânit, deveniţi de nerecunoscut sau nu mai sunt defel. A exclamat Gabriela Melinescu, la una dintre vizitele făcute în ţară, unde a mâhnit-o absenţa prietenilor: Niciunul dintre prietenii şi cunoscuţii mei nu mai este în viaţă! Totul ar fi să nu pleci niciodată de la baştină, să rămâi până la capăt în spaţiul mioritic, protector, securizant. Însă dacă ai plecat, întoarcerea cu arme şi bagaje nu mai poate avea loc. De unde drama de nevindecat a exilatului, care nu este, psihologic vorbind, decât o ridicare la putere a durerii resimţite în general de cel care s-a desprins de edenul copilăriei.

Imediat după Decembrie a existat o revenire entuziastă în spatial literar-cultural a tuturor condeielor din străinătate.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Vandra* prin lumea largă

Ce anume simţi când ţi se vâră în nas o mitralieră, aveam să aflu în vara lui 1991. Invitată concomitent la Paris şi Lyon, nu mă puteam hotărî pe unde s-o apuc: prin Nord, via Ungaria, Austria, Germania. Sau prin Sud, prin Jugoslavia şi Italia?

L-am citit întotdeauna cu imensă plăcere pe Karel Capek. Mi-au plăcut cu deosebire notele lui de călătorie scrise sprinţar, fără mofturi stilistice, în care, dintr-o întorsătură de condei, surprinde esenţialul. Însă sub aparenţa uşurinţei şi a zâmbetului cu care sunt scrise notele de voiaj se ascund şi destule lucruri grave sau de-a dreptul dramatice. În volumul *Impresii de călătorie* lămureşte ce înseamnă să umbli prin lume: „(...) să călătoreşti, oameni buni înseamnă eforturi, necazuri şi griji nu glumă”. Dacă notele de călătorie din Spania şi Italia au o notă şăgalnică, încărcată de umor, ea se schimbă în *Drumuri prin Europa*: *„După cum se prezintă astăzi lucrurile în Europa, călătorul ar trebui în prealabil să se informeze dacă în oraşul în care îl poartă drumul său nu are loc cumva un război civil, vreo lovitură de stat sau vreun congres”*. Sub aparenţa unei fraze oarecare, referirile scriitorului ceh sunt cât se poate de concrete: e vorba despre războiul civil din Spania, despre loviturile de stat date de Hitler, Mussolini, Salazar şi Franco; e vorba mai ales despre cel mai tragic eveniment pentru autor de Congresul Studenţilor Germani Sudeţi, din aprilie 1938, când s-a lansat ideea alipirii regiunii sudete a Cehoslovaciei la Germania hitleristă, lucru care s-a şi petrecut în septembrie 1938, după semnarea tratatului de la Munchen. Cu această imagine hidoasă în suflet a închis ochii Karel Capek în decembrie a aceluiaşi an fatidic. Avea doar 48 de ani.

O călătorie nu înseamnă „distracţie” cum consideră unii. O călătorie înseamnă costuri mari şi tot pe atâta osteneală, griji, necazuri şi riscuri pe care le înfrunţi de dragul cunoaşterii. Cum în ultima vreme Planeta are din ce în ce mai dese şi violente puseuri de febră cu erupţii imprevizibile a crescut şi riscul călătoriilor. După atentatele teroriste de la Londra, Madrid şi Paris, Europa, până mai ieri deschisă turismului, a devenit un câmp minat. Oribilele atentate de la Paris din 13 noiembrie a.c. mi-au amintit de Capek şi de tragicul substrat al frazei cu pricina, care dintr-o amară constatare a devenit peste noapte o sumbră premoniţie. Graniţele riscă să se reînchidă, iar a călători în Orientul Apropiat este de-a dreptul imposibil. Pericolul de a umbla prin lume a existat dintotdeauna, doar că el n-avea potenţialul letal de azi. Eu însămi, în călătoriile mele, am avut parte de păţanii nu tocmai „distractive”. Cu gândul la cei care visează încă să străbată lumea în lung şi în lat, mi-am propus să povestesc câteva dintre ele.

Paris, octombrie 1988

Argumentul pentru obţinerea unei vize de călătorie în Franţa a fost un diagnostic medical prăpăstios. Până la scara avionului n-am suflat nimănui o vorbuliţă unde plec, lesne de înţeles de ce. În ce mă priveşte, mi-am zis că chiar de-ar fi să-mi cânte popa din scriptură, barem mi-am îndeplinit arzătoarea dorinţă de a hălădui prin Paris şi muzeele sale, aşa că am luat în tălpile pantofilor capitala franceză şi bogatele sale muzee.

Cu ocazia unui congres internaţional de ornithologie ţinut la Lille, în 1977, soţul meu a vizitat şi Parisul. Din banii plătiţi pentru participarea la congres mi-a cumpărat o serie de albume de artă şi un pix *Gibert* care scria minunat. Pixul îşi dăduse de mult duhul, dar mie mi se înşurubase în cap să-mi cumpăr la Paris alte câteva pixuri Gibert. Librăria Gibert, pe lângă albumele de artă impecabil editate pe care le vinde, are şi o papetărie. Trebuie spus că cele două corpuri de clădire se află pe Boulevardul Saint-Michel. Unul din ele era lipit de un cinematograf.

După o zi de plimbare prin Cartierul Latin, pe înserate m-am oprit la librăria Gibert de unde mi-am cumpărat pixurile dorite şi am întârziat la standul cu albume de artă. Furată de splendoarea albumelor, însă foarte obosită, mi-am propus să revin la librărie a doua zi dimineaţa. În ziua următoare, mai să nu recunosc locul: zona era împrejmuită de poliţie, faţada cinemtografului neagră de funingine, iar pe jos, sticlă spartă şi resturi de mobilier ars. Am întrebat un poliţist ce anume s-a întâmplat. „A ars”, mi-a răspuns el plictisit. La jurnalul de seară m-am aşezat în faţa televizorului curioasă să aflu ce se petrecuse. Lucrurile au stat aşa: prin mass-media se anunţase că la Paris va avea loc premiera filmului lui Scorsese, *Ultima ispită a lui Iisus*. Catolicii habotnici considerau filmul o blasfemie şi ameninţau oricare cinematograf care ar fi îndrăznit să proiecteze pelicula cu incendierea. Dispute aprinse între catolici şi cei care doreau să vadă filmul, încăierări în stradă, hărmălaie mediatică şi inflamare peste măsură. Degeaba a încercat episcopul Parisului, monseniorul Lustiger să aplaneze conflictul, catolicii fanatici o ţineau pe a lor: Dăm foc! Rezultatul a fost că, exceptând cinematograful de lângă librăria Gibert, niciun altul n-a îndrăznit să proiecteze filmul. Seara, după plecarea mea, în timp ce rula filmul lui Scorsese, câţiva inşi au pătruns în sală cu canistre din care au vărsat benzină peste câteva rânduri de scaune, după care au dat foc. Unsprezece persoane intoxicate grav cu fum au fost transportate în mare grabă la spital, iar sala de cinema s-a făcut scrum. În urma acestui incident, pentru a se pune capăt stării tensionate dintre catolicii fanatizaţi şi cei care doreau să vadă filmul, la jurnalul de seară s-a anunţat că *„s-a luat decizia”* (sic!) ca pelicula să fie proiectată de postul oficial de televiziune. „Dacă nu vă place, a conchis prezentatorul, n-aveţi decât să vă aruncaţi televizorul pe fereastră”. În a treia seară am avut ocazia să văd filmul la televiziune. În timpul proiecţiei, nu-mi amintesc să fi auzit zgomot de televizoare azvârlite în stradă şi nici să fi văzut în zori gunoierii măturând tuburi catodice şi carcase de televizor distruse. Cât despre catolicii habotnici, cred că au văzut totuşi filmul printre degetele răsfirate ale mâinilor cu care îşi acopereau feţele...

Jugoslavia, iulie 1991

Ce anume simţi când ţi se vâră în nas o mitralieră, aveam să aflu în vara lui 1991. Invitată concomitent la Paris şi Lyon, nu mă puteam hotărî pe unde s-o apuc: prin Nord, via Ungaria, Austria, Germania. Sau prin Sud, prin Jugoslavia şi Italia? Până la urmă o revelaţie noctură m-a făcut să aleg ruta prin Sud. Ştiam că Jugoslavia era în plin război, însă în condamnabila mea inconştienţă luasem vremelnicul armistiţiu încheiat între părţile beligerante în iulie ca un semn premergător încheierii paşnice a conflictului. Drept care mi-am cumpărat bilet dus-întors prin Belgrad. A fost o hotărâre pe care aveam s-o plătesc cu destule necazuri şi o straşnică spaimă.

Întreaga călătorie a fost cu bucluc de la un capăt la celălalt. La dus, din cauza întârzierii acceleratului Bucureşti - Belgrad, am pierdut de luat toate trenurile pe care urma să le iau. La înapoiere, altă halima: după ce a întârziat trenul de Veneţia, la Trieste am aflat că graniţa cu Jugoslavia se închisese şi doar un miracol a făcut să prind ultimul tren care ducea la Zagreb. Cum biletul meu nu mai era valabil, mi-am cumpărat un alt bilet, doar până la Budapesta, şi de acolo, Dumnezeu cu mila. În gara Kelety am prins în ultimul minut un tren ce mergea la Bucureşti. Când a venit controlorul ungur, i-am arătat biletul prin... Belgrad. Om de treabă, înţelegător, controlorul ungur mi-a spus că, dacă am noroc să nu fie supracontrol până la graniţă, să-mi fie de bine. N-a venit niciun supracontrol. Am răsuflat uşurată când am ajuns la Curtici. Întâia zisă de mamă auzită mi s-a părut o suavă figură de stil poetică. După trei zile infernale ajunsesem acasă.

Trecând peste povestea neplăcerii de a călători cu trenul prin Europa la începutul deceniului nouă al secolului trecut, revin la momentul când mi s-a pus în nas ţeava unei mitraliere. După o zi petrecută fără prea mare folos prin Belgrad, pe înserate m-am dus la gară de unde urma să iau trenul de Veneţia. Peronul era aproape pustiu, doar câţiva localnici care ne priveau cu mirare pe mine şi pe doamna care mă însoţea şi care mergea la un congres în Italia. Trenul era aproape gol, nu cred că să se fi urcat în el mai mult de douăzeci de persoane. În vagonul în care am urcat, exceptând noi două, ţipenie de om. Am înghiţit ceva frugal, după care ne-am întins fiecare pe câte o banchetă şi după atâta oboseală am adormit tun. Ne-au trezit vocile a doi vlăjgani sârbi proţăpiţi în uşa compartimentului care ne tot ziceau ceva pe limba lor şi rânjeau batjocoritor. Singurele lucruri care i-au împiedicat să intre, mai mult de natură psihică decât fizică, erau bagajele lăsate chiar la intrare şi vocile noastre de harpii înfuriate. Până la urmă s-au dat duşi, iar noi am adormit la loc. M-a trezit brusc lumina puternică a unei lanterne vârâte în ochi şi ţeava unei mitraliere îndreptate spre faţa mea. Mi-a îngheţat sângele în vine. Năucă de oboseală, cu mintea vraişte de somn şi lumina lanternei vârâte în ochi, nu înţelegeam ce se petrece. Aţinteam îngrozită ţeava mitralierei, iar prin cap îmi treceau cele mai înfiorătoare gânduri. Până aici mi-a fost. „Pasport!”, a tunat vocea insului ce mă aţintea cu mitraliera. Încă tremurând din cauza şocului, i-am întins paşaportul. În timp ce el şi insul care îl însoţea ne controlau paşapoartele, comparând mutrele noastre de bufniţe speriate cu fotografiile din paşaport, i-am putut vedea o clipă. Erau doi militari înalţi şi solizi, cu feţe dure, iar vocea le era autoritară, aspră şi repezită ca a oricărui ins care vrea să pară mai mult decât e în realitate. Numai văzându-i te simţeai deja vinovat de ceva, fie şi doar că te-a pus naiba să le traversezi teritoriul. După controlul amănunţat - cred că au studiat şi cotorul paşaportului în timp ce noi bâţâiam de o teamă respectuoasă -, cei doi inşi din poliţia militară a transporturilor ne-au întors spatele şi, fără cea mai mică dâră de politeţe au plecat mai departe să controleze trenul gol.

Lesne de înţeles că ni s-a speriat somnul, că n-am mai putut aţipi deloc până la destinaţie. La cel mai mic zgomot ne ciuceam ca nişte animale speriate în fundul compartimentului. După acea noapte de spaimă, lungă şi neagră, a dat Dumnezeu de a răsărit soarele. Minunatul peisaj al coastei adriatice scăldat în lumina dimineţii ne-a mai risipit din tulburare. Totuşi, când am coborât în gară la Veneţia, aveam gura uscată iască şi nu-mi doream decât un singur lucru: apă!

Paris, august 1991

În vara lui ‘91 puteau fi văzute în capitala franceză, prin staţii de autobuz şi metrou, pe

stâlpii de afişaj, prin vitrinele unor magazine sau prin alte locuri, postere uriaşe cu pictura *„Femeie la malul mării”* a lui Nicolae Grigorescu. Ele făceau reclamă expoziţiei „Pe vremea pictorilor impresionişti români” din parcul Bagatelle. Am petrecut o dimineaţă de vis în fermecătorul parc Bagatelle, iar după amiază m-am dus în compania unui fost elev al meu care studia arheologia la Sorbona, să văd expoziţia de sculptură în aer liber de pe cheiul Senei.

Expoziţia de sculptură nu m-a impresionat cine ştie ce chiar dacă, printre altele, figura şi o variantă în piatră a Mesei brâncuşiene. Deodată, însoţitorul meu mi-a şoptit alarmat „Doamnă!”, arătându-mi din privire ceea ce eu văzusem deja. Înspre mal, ascunşi în tufişuri, poliţişti înarmaţi; de partea cealaltă nişte inşi urmăriţi de poliţişti care încercau să se pitească în vegetaţia destul de anemică. Taman la mijloc, între ei, noi doi. „Taci şi continuă să mergi calm. Nu întoarce capul în nicio parte şi prefă-te că n-ai văzut nimic, altfel ăştia ne *găuresc*”, i-am spus printre dinţi. După aventura din trenul de Veneţia, numai asta îmi lipsea. Ne-am îndepărtat încet şi abia când am ieşit din raza lor de vedere am răsuflat uşurată. Nici n-am mai întors capul să văd cum s-a terminat jocul de-a hoţii şi vardiştii. Bine că scăpasem din blestemata întâmplare.

Bruges, 25 iulie 1995

În timp ce luam micul dejun, proprietarul micii pensiuni la care trăsesem cu o seară în urmă, s-a apropiat de mine, spunându-mi într-o franceză aproximativă cu puternic accent flamand, că s-a anunţat la ştiri că la Paris a avut loc *„une expozition* dans une station de metro”. Bun, cu arta contemporană te poţi aştepta la orice, dar asta nu-i ceva care să ţină primul loc la ştiri. „Peut'etre *une explosion*”, am replicat eu. „Ah, oui, c'est ca”, s-a corectat Stephan, „Ou?, dans quelle station?”, am insistat. A rostogolit nişte denumiri aiuritoare, toate terminate în *iche,* de unde am tras concluzia că era vorba despre staţia de la Boul'Miche. La auzul ştirii am rămas cu cuţitul cu care mă pregăteam să-mi ung tartina în aer. Cu doar două zile în urmă mi s-a întâmplat ceva straniu. Tocmai din acea staţie trebuia să iau trenul rapid RER ce leagă anumite cartiere ale Parisului între ele. Deşi consultam harta sprijinită tocmai de parapetul staţiei Boul'Miche, brusc mi s-a pus pata şi am refuzat să cobor. Un argument logic pentru atitudinea mea nu aveam, mai cu seamă că obosită cum eram, îmi venea să-mi pun picioarele pe după gât şi să merg în mâini. Altă soluţie decât să traversez Sena şi să iau metroul de pe celălalt mal nu exista. Şi ce lată e Sena când eşti terminat de oboseală! Niciun argument raţional n-a funcţionat în faţa inexplicabilului refuz de a coborî în acea staţie. O zi mai târziu *în staţia de la Boul'Miche a avut loc atentantul din trenul RER* soldat cu opt morţi. Atacul a fost pus la cale de fundamentaliştii musulmani. Simetric cu acest atentat, la începutul toamnei lui 1995, a avut loc un atac similar la Lyon, în cartierul Croix Rousse.

După atentatul din RER a urmat la Paris o vară infernală. Coşurile de gunoi de pe străzi, de teama să nu se pună în ele o bombă, erau sigilate; metroul era oprit des din cauza unor presupuse bombe plasate în vagoane, iar călătorii obligaţi să coboare; călătorii metropolitanului parizian se uitau suspicioşi unii la alţii şi la bagaje; la intrarea în muzee şi instituţii publice se făceau controale amănunţite, iar librăriile muzeelor erau închise. Flanarea fericită pe străzile capitalei franceze şi acel *joie de vivre* specific Parisului fuseseră înlocuite de îngrijorare şi neîncrerere. După prinderea teroriştilor de la Lyon, lucrurile s-au mai domolit, părea că atentatele nu vor mai continua. La douăzeci de ani distanţă, pe 13 noiembrie 2015, ele au reizbucnit. Mai virulente, mai bine organizate şi cu mai multă cruzime ca niciodată...

Mexic, aprilie 1998

În primăvara lui '98 era în vizită la mine mama. Când m-am întors din oraş spunându-i ca fapt divers că am văzut la agenţia de turism anunţată o excursie în Mexic, ea, care se teme de avioane şi care n-a călătorit mai departe decât până la Cluj când eram studentă, a cărei unică şi maximă plăcere a fost plimbarea pe lacul de acumulare din Piteşti cu o copaie de tablă antediluviană, mi-a răspuns fără ezitare: „Dacă ai bani, du-te!” Şi dusă am fost.

În prima zi am vizitat Mexico City. Tur de oraş, parcul Alameda, Muzeul de Arheologie şi altele. La palatul prezidenţial am fost duşi să vedem picturile lui Diego Rivera, unul din cei trei mari muralişti mexicani alături de Orozco şi Siqueiros. Frescele lui Diego Rivera m-au impresionat prin forţa cu care a surprins momente cruciale din istoria veche şi nouă a Mexicului. Ceva însă mi-a creat o neplăcută stare de disconfort psihic: erau gărzile militare care păzeau palatul prezidenţial. În jeepuri descoperite, soldaţi înarmaţi până în dinţi stăteau cu mitralierele în mâini, gata să intervină în orice moment. Scunzi de statură şi îndesaţi, cu căştile înfundate până pe ochi semănau izbitor cu soldaţii-roboţi din pictura „Războiul” a lui Marcel Gromaire. Numai văzându-i te lua cu frig pe şira spinării.

În primăvara anului 1998 Mexicul era în starea premergătoare unui război civil. Ţăranii din Sud, descendenţii *peonilor* (în ţările Americii Latine, *peon* înseamnă ţăran sărac) reclamau dreptul de proprietate asupra pământului lucrat secole la rând în condiţii similare iobăgiei. Se ajunsese la situaţia asta din cauza marilor latifundiari care îi prindeau pe ţărani în capcana datoriilor: îi împrumutau pe nefericiţi cu mici sume de bani cu care îi îndatorau, după care le cereau dobânzi uriaşe imposibil de plătit şi astfel îi legau pe viaţă de pământ. Dreptul de a deţine în proprietate propriul pământ, asta cereau ţăranii de la guvern. La sfârşitul secolului XX, oligarhia latifundiară se opunea încă unei legi care să le dea drept de proprietate muncitorilor agricoli. Revolta a luat caracter de masă, iar revendicările aveau un ton din ce în ce mai hotărât şi din ce în ce mai violent până s-a ajuns la conflict armat între ţăranii din Sud şi autorităţi. Marşul asupra capitalei, în care au străbătut pe jos peste cinci sute de kilometri, a fost decisiv. La câteva luni după plecarea mea din Mexic, a fost în sfârşit adoptată legea atât de mult dorită. Starea conflictuală dintre ţărani şi guvern explica omniprezenţa armatei gata oricând să riposteze.

Pe itinerariul excursiei figura şi provincia Chipas, centrul revoltei. Am fost cazaţi la San Cristobal de Las Casas, un orăşel provincial colonial fermecător. Femeile erau îmbrăcate în tradiţionalele costume *maya* în care culori din cele mai contrastante se împerecheau în mod strident, dar nu supărător. După o dimineaţă petrecută la Palenque, după amiază am fost duşi la Zincantan, un sat specializat în producţia artizanală de ţesături şi broderii tradiţionale. Ghidul ne-a atras atenţia că nu avem voie să ne îndepărtăm nicio clipă de grup, că fotografiatul era interzis şi că trebuie să respectăm la secundă cele două ore care erau alocate vizitei. Avertismentele ghidului nu sunau prea încurajator şi curând aveam să aflu şi de ce. Prima imagine care m-a şocat atunci când am coborât din autocar nu a fost spectaculoasa catedrală din mijlocul satului, ci jeepul încărcat cu soldaţii-robot ţinând mitralierele gata de tragere în mâini. Pe jos, cartuşe goale şi fragmente de ţesături arse. Piaţa, complet pustie. Am vrut să culeg de pe jos un fragment de ţesătură, dar m-a oprit pictorul Sălişteanu: „Doamnă, nu cred că aţi vrea să ajungeţi într-o închisoare mexicană. Ştiţi cum sunt astea, intri, dar nu se ştie dacă mai şi ieşi”. Când am întors capul în direcţia jeepului am văzut privirea de gheaţă a militarilor roboţi fixată asupra mea.

După vizitarea atelierelor artizanale, de unde mi-am cumpărat o minunată bluză mexicană brodată în culori vii cu ştiuleţi de porumb şi fluturi, la ora fixată am urcat în autocar. Cu puţin înainte de ieşirea din Zinacantan, din fugă am văzut altă imagine surprinzătoare. Îmbrăcaţi în ponchouri roşii ca focul, aşezaţi pe jos în iarba verde, bărbaţii satului ţineau o adunare. Am întrebat ghidul ce se petrece. Mi-a spus că sătenii se sfătuiau cum să acţioneze în ziua următoare. La cină, ni s-a anunţat ora plecării a doua zi, şapte fără un sfert. De ce la fără un sfert şi nu şapte?, m-am mirat eu cu voce tare. Pentru că la şapte reîncepe războiul, mi s-a răspuns.

Lima, mai 2000

Lima e un oraş pe placul meu, cu spectaculoase palate, catedrale vechi şi impunătoare, cu o arhitectură colonială dominată de mici vile cu un singur etaj care închid *patio*-uri minunate, cu grădini încărcate de flori de cele mai diferite forme şi culori - cartierul în care era hotelul în care am locuit se numeşte Miraflores -, totul impregnat cu parfum de epocă. Exploratorul norvegian Thor Heyerdhal considera Lima cel mai frumos oraş din lume. De n-ar exista Parisul cu muzeele sale pline de capodopere, mai că l-aş considera şi eu la fel.

La Lima am petrecut, cu două scurte întreruperi când am plecat la lacul Titicaca şi la Iquitos, pe Amazon, trei zile. Prea puţin pentru o adevărată cunoaştere, îndeajuns însă ca să-mi fac o idee despre oraş. Am găsit Lima pe gustul meu, încântătoare adică. Cu o singură excepţie, dar aceea extrem de supărătoare: omniprezenţa armatei şi poliţiei în locurile publice. Priveam încântată frumoasele *casones*/balcoane traforate de la palatul episcopal, dar când coboram ochii dădeam de chipul unui soldat înarmat care mă studia ca pe o gânganie; intram în vreo catedrală, la ieşire mă împiedicam de un poliţist şi tot aşa. Din 30 în 30 de metri, „tricotat”, adică unul pe o parte, altul pe cealaltă, dădeai peste inşi înarmaţi, ceea ce era foarte supărător. La fel de dese şi agasante erau posterele electorale cu figura lui Alberto Fujimori care, în 2000, candida pentru un nou mandat. De-i întrebai însă pe peruanii de rând cu cine votează, răspundeau la unison: Cu Toledo! Fujimori n-avea însă nicio intenţie să cedeze puterea aşa că, pentru a preîntâmpina o revoltă scosese poliţia şi armata în stradă. Alegerile au fost măsluite şi la două săptămâni după plecrea mea s-a anunţat realegerea lui Fujimori. Nimic nu i-a mai putut opri însă de astă dată pe peruani să se revolte şi să atace cu cockteilurile Molotov palatul prezidenţial. Fujimori a fost cel mai corupt preşedinte al Peru-ului. Proba irefutabilă a acestui fapt a fost un filmuleţ făcut cu camera ascunsă în care era văzut şeful poliţiei secrete înmânându-i „şpaga” lui Fujimori. Dat în vileag, Fujimori a fost nevoit să demisioneze şi să fugă din ţară. În locul lui a ajuns preşedinte Toledo.

Ei şi, ce mare lucru s-a petrecut? Nu s-a tras, nu au fost puse bombe. E adevărat, numai că o astfel de atmosferă supratensionată, cu inşi înarmaţi de care te izbeşti la tot pasul e de natură să-ţi distrugă bucuria vizitării unui oraş sau a unei ţări necunoscute. Călătoria nu-i chiar „distracţie”, cum o considera fostul meu redactor-şef, uneori te poţi afla în iminenţa unui pericol la care nu te aştepţi şi care poate strica tot.

*** Vandra** - expresia provine din limba germană unde *wan'dern* înseamnă a călători.

Ceva însă mi-a creat o neplăcută stare de disconfort psihic: erau gărzile militare care păzeau palatul prezidenţial. În jeepuri descoperite, soldaţi înarmaţi până în dinţi stăteau cu mitralierele în mâini, gata să intervină în orice moment. Scunzi de statură şi îndesaţi, cu căştile înfundate până pe ochi semănau izbitor cu soldaţii-roboţi din pictura „Războiul” a lui Marcel Gromaire. Numai văzându-i te lua cu frig pe şira spinării.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local, prin Centrul Cultural Pitești au organizat în perioada 27-29 noiembrie 2015, Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc”, ajuns la a zecea ediție.

Festivalul „Zavaidoc”

Vineri, 27 noiembrie, în Sala Ars Nova a Centrului Cultural Pitești a avut loc preselecția aspiranților la premiile festivalului, la care s-au înscris 30 de persoane din județele Argeș, Dolj, Olt, Dâmbovița, Iași, Prahova, Timiș, Vâlcea, dintre care, doar 10 candidați au fost selectați, conform regulamentului. Sâmbătă, 28 noiembrie s-a desfășurat la Teatrul „Alexandru Davila”, concursul Festivalului „Zavaidoc”, la care toți cei 10 competitori au susținut două probe de aptitudini muzicale: o piesă de muzică lăutărească cu acompaniament și o piesă de folclor românesc autentic – doină sau baladă, fără acompaniament. Concursul a fost urmat de

Conferințele Municipiului Pitești

„Tinere Scântei”

recitaluri extraordinare, susținute de Ansamblul de Copii „Zavaidoc”, Zorina Bălan, Grupul Vocal „Zavaidoc”, Valentin Grigorescu, Panseluța Feraru și Nelu Ploieșteanu.

Festivalul „Zavaidoc” a continuat duminică, 29 noiembrie, tot la Teatrul „Alexandru Davila” din Pitești, cu Gala Laureaților, când juriul prezidat de etnomuzicologul Elise Stan și format din personalități consacrate ale muzicii românești i-a anunțat pe câștigători. Mențiuni au obținut Diana Saracino Vasile din Câmpulung Muscel și Alexandru Nica din București. Premiul al treilea i-a fost decernat Luizei Paca din Pitești, premiul al doilea a fost obținut de Ina Chiriac din județul Iași, comuna Prisăcani, iar premiul întâi de Anișoara Popescu din comuna Cezieni, județul Olt. Marele premiu al Festivalului „Zavaidoc”, ediția a zecea a fost câștigat de Constantin Ghinea Dumitrache, din municipiul Ploiești, județul Prahova.

Festivalul „Zavaidoc” s-a încheiat cu alte recitaluri extraordinare, susținute de George Nedelea, Ana Maria Cârstina, Nicu Gigantu, Cornelia Catanga și Ionel Tudorache. Acompaniamentul a fost asigurat de Taraful „Zavaidoc”, sub îndrumarea dirijorilor Cristian Sandu și Victor Buștean. Directorul artistic al festivalului a fost Valentin Grigorescu iar prezentator, Marius Ciprian Pop. Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc”, inițiat de primarul Municipiului Pitești, Tudor Pendiuc, are ca obiective omagierea marelui lăutar Marin Teodorescu, supranumit Zavaidoc, născut la Pitești în anul 1896, precum și descoperirea și promovarea de noi talente ale muzicii lăutărești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat un medalion literar, dedicat poetei Daniela Gabriela Voiculescu și susținut de poeta Denisa Popescu, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Recenzii”. Denisa Popescu a făcut aprecieri despre creația literară a Danielei Voiculescu, dar și despre aplecările acesteia în materie de numerologie, astrologie și știința cristalelor. Daniela Voiculescu a vorbit la rându-i despre poemele sale, inspirație și mesajele pe care le transmite cititorilor ei. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și admiratori, care au dialogat cu cele două poete.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „România, încotro?”, din seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi”. Manifestarea a fost susținută de judecătorul Marius Andreescu de la Curtea de Apel Pitești, istoricul Marius Chiva și medicul poet Adrian Mitroi, toți membri ai redacției revistei-document „Restituiri”. Vorbitorii au abordat situația pe care o traversează România în contextul protestelor izbucnite în urma tragediei din Clubul „Colectiv” din București. „Este posibilă chiar schimbarea formei de guvernământ a țării”, au opinat invitații. La discuții au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și pasionați de istorie.

■ Proiectul cultural-educativ sub genericul „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni”, organizat de Centrul Cultural Pitești în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Argeș a cuprins în luna noiembrie 2015, o întâlnire literară cu poeta Lucreția Picui. Originară din municipiul Câmpulung Muscel, județul Argeș, Lucreția Picui este responsabil șef Secția Colecții Speciale din cadrul Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” Argeș, expertă în carte veche românească și bibliofilie, fiind coautor al unor lucrări de specialitate. Pasionată de poezie, Lucreția Picui a publicat volumul de versuri cu titlul „Fără anestezie”, în anul 2011 și este membră a Ligii Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Arad. La eveniment au participat elevi de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, Colegiul Național I.C.Brătianu, Colegiul Economic Maria Teiuleanu și studenta Liliana Jugănaru, de la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești, care au susținut o lectură publică din creația invitatei. Despre Lucreția Picui și poemele sale au vorbit profesorul Vasile Ghițescu și promotorul cultural Adina Perianu. Lucreția Picui a dialogat la rându-i cu publicul și le-a dedicat celor prezenți, câteva dintre poemele sale.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat simpozionul cu tema „Apa primordială – miracolul vieții,” în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Armonie și stil de viață cu Adina Perianu”. Manifestarea a fost susținută de dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură, care a vorbit despre proprietățile curative ale apei, oferind o serie de recomandări, bazate pe studii recente ale unor instituții de prestigiu din lume. Evenimentul a mai cuprins o lectură publică din creații literare semnate de poeta Amalia Constantinescu și dr. ing Nicolae Braniște, creații care au ca temă, evident, apa.

■ Primăria Municipiului Pitești a organizat prin Centrul Cultural Pitești o nouă ediție a Conferințelor Municipiului Pitești, avându-l invitat pe istoricul militar Florin Șperlea. Autor al mai multor studii și volume de specialitate, Florin Șperlea a susținut prelegerea cu tema „Războiul românilor pentru întregirea națională prin ochii celor mici” sau „Un război prea mare pentru România Mare?” Preț de mai bine de un ceas, istoricul le-a expus celor prezenți, viziunea proprie despre Primul Război Mondial, în contextul în care anul viitor se împlinesc 100 de ani de la izbucnirea conflagrației mondiale. Evenimentul a cuprins și un recital de cântece patriotice, oferit de Grupul Vocal „Armonia”, sub îndrumarea col.(rtr) Nicolae Perniu.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Istoria culturală a unei emoții – plictiseala”. Manifestarea s-a desfășurat în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma”. La dezbatere, istoricul Marin Toma le-a vorbit celor prezenți despre plictiseală, pe care a definit-o drept o emoție, care se manifestă în diverse situații. Publicul format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și pasionați de istorie a avut parte de o prelegere interesantă, și după cum a reacționat, neplictisitoare.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova o nouă ediție a Cenaclului „Tinere Scântei”, inițiat și coordonat de studenta Liliana Jugănaru de la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești. Manifestarea a cuprins o lectură publică susținută de membri ai cenaclului, toți studenți la Litere, care au citit din creațiile proprii. Alina Potecea, Lucian Bolbea, Elena Maria Pintea, Denisa Coroja, Marina Georgiana Pantazi și evident, Liliana Jugănaru au delectat cu prestația lor, publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și oameni de cultură argeșeni. Tinerii condeieri au primit aprecieri, sfaturi și încurajări de la poeta Denisa Popescu, redactorul șef al revistei „Carpatica”, scriitorul Nicolae Cosmescu, medicul- poet Adrian Mitroi și scriitorul Ion Dincă.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă ediție a Cenaclului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Inițiatoarea și coordonatoarea acțiunii, profesoara și poeta Mona Vâlceanu a dedicat evenimentul poetului-profesor Constantin Vărășcanu, pe care l-a invitat să-i fie alături în Sala Ars Nova de la Casa Cărții. Cu acest prilej, a avut loc o lectură publică din volumul de versuri „Lecția de istorie”, semnat de Constantin Vărășcanu, acțiune susținută de poeta Marilena Lică-Mașala, elevi de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și de la Colegiul Național I.C Brătianu. Poeta Mona Vâlceanu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu, venerabilul sctiitor Mihail Ghițescu și redactorul șef al Revistei „Carpatica”, scriitorul Nicolae Cosmescu au vorbit despre creația literară a invitatului și l-au provocat la o discuție tematică, dar și la lectură. Constantin Vărășcanu a delectat auditoriul în nota-i specifică, oferindu-le celor prezenți, o veritabilă lecție de cultură.

CARMEN ELENA SALUB

Alt jurnal de vacanţă

(urmare din p. 14)

ofuscat şi hotărît să mă culc nemîncat. Pe la zece, totuşi, nu mai rezist şi intru în bucătărie, decis să înghit orice. Un munte de pîrjoale mă întîmpină, cu mirosul lor ruinător. Vreau să iau una, dar *nuuu, aşteptaţi, să fac şi pireul!* Trec peste interdicţie şi înghit două chifteluţe, aproape fierbinţi. Şi fără ca doamna Lu să apuce a le însoţi de semnul crucii...

Tot ieri, la doamna Lu a venit în vizită un văr de-al ei, Vasile. Om *din popor*. Cam 50 de ani. Cu un tatuaj pe un braţ: eterna şi fascinanta sirenă! Nu i se vede faţa *umană*, şi-l rog să-mi arate întreg braţul. *Cine e?* Rîde, uşor stingherit: *Fosta soţie. O iubeam a naibii.* Cred că ar vrea să scape de această imagine, dar nu se mai poate. Cît doamna Lu pregăteşte prînzul, jucăm table, pe terasă. Îl zdrobesc, aşa că, la 3-0, îl las să cîştige şi el. Capătă curaj şi tupeu. Îl invităm să ia prînzul cu noi şi, bineînţeles, nu trebuie să-i spunem de două ori. La masă, doamna Lu tot insistă pe lîngă el, să-i cosească iarba, buruienile din grădină, care au crescut cît omu... La care el, rîzînd: *- De ce nu-l iei pe moşu?! – Care moş?,* întreabă ea, nedumerită. *Moşul*... Şi vărul cu sirenă la braţ arată, ironic, spre mine. Doamna Lu, siderată: *Acesta e un domn, un poet, nu e moşul!* Rîd mînzeşte, şi-i fac semn s-o lase baltă. Dacă i-ar fi spus că sînt nu ştiu ce sculă, pe la prefectură, sau pe la guvern, poate că l-ar fi impresionat. Dar aşa? Poet? Ce-i aia poet?!?

Mai tîrziu, mă uit în oglindă (ca şi cum nu m-aş fi ştiut). Da, eu sînt *moşul*, o *arătare* albinoasă (părul, barba), friabilă, aproape scheletică... E tragi-comic dar, pînă de curînd, *arătarea* asta a fost îndrăgostită: lulea, ţapăn, mortal. Ca un adolescent. Şi cea peste care a căzut lipcă, i-a cîntat în strună, ca unui greier cu arcuşul ruginit... Pentru a-l abandona brusc, şi fără prea multe explicaţii. Ce-i drept, şi el i-a oferit pretextul – pe care ea, mai mult ca sigur, îl aştepta...

O altă *ofensă*: cu vreo zece ani în urmă, într-un taxi. Ajuns la destinaţie, mă tot moşmodeam, înainte de-a coborî. Taximetristul (22-23 de ani) vorbea la mobil, îşi aranja ceva, cu o tipă. Şi deodată, exasperat: *Hai, bunicule, coboară odată!* I-am replicat, prompt şi demn: *Ştii ce?! Nu eşti nepotul meu! Şi nici n-aş vrea să fii!* A demarat, în trombă.

Duminică, 23. *Ultima zi aici.* În sfîrşit! Meteorologii spun că un astfel de august, mai întîi *în flăcări!* (cum se intitula un film de *iepocă*), friguros, în ultima săptămînă, n-a mai fost din 1961. Plictisit şi iritabil. Am citit tot ce se putea citi – chiar cărţi pe care nu le-aş fi citit niciodată. N-am scris mai nimic, cu excepţia acestor *inseminări* (vorba lui Luca Piţu) şi-a unei poezii – pe care n-am curajul s-o recitesc. Venisem aici cu planuri mari, cu gîndul (ascuns) de-a continua, cumva, romanul. Abia dacă m-am gîndit, odată, de două ori, la roman... Şi la ea, *Vocea principală*.

Vineri, 25 septembrie. F*ragmente, cioburi, frânturi* de *Jurnal,* semnat de M.G., în *Cr.v.*, închipuie, între multe altele, şi această imagine: *Castelul pare muiat într-o incredibilă nuanţă de albastru. E ciudat cum o anumită culoare îţi poate aduce în memorie (de parcă ar fi fost izgonit de acolo...), nepermis de aproape, un om... Nu mă pot obişnui să trec pe lângă el de câteva ori pe zi. Pe lângă castel, nu pe lângă om...*

Într-adevăr, ciudat.

N-am scris mai nimic, cu excepţia acestor *inseminări* (vorba lui Luca Piţu) şi-a unei poezii – pe care n-am curajul s-o recitesc.

Recviem vesel...

(urmare din p. 32)

gând să-şi schimbe orientarea politică. Artiştii şi-au botezat locul “Micul Paris” şi vor să ceară, printr-un viitor referendum stradal, alipirea lor la Marele Paris, capitala Luminii.

Petrila mea, la o zi după ultima ei tonă de cărbune

Cu toate acestea, Petrila nu va muri. Un întreprinzător a deschis déjà, într-o remorcă, o “curăţătorie de perne” după o metodă vestică. În 5-10 minute ţi-o curăţă şi îţi schimbă dosul de pernă vechi cu unul nou. Nemţesc şi pe alese. Altul cumpără aur de 8 şi 9 karate şi argint (sub orice formă) pentru topit şi prelucrat. Plata se face pe loc. Un cetăţean vrea să cumpere butelii cu 50 lei şi pune, la rândul lui, banii jos. În plus, întreprinzătorul se deplasează personal la domiciliul vânzătorului. Brutăria TED va face, în continuare, baghete bavareze şi eiwenbeck-uri cu 2 lei “după reţete tradiţionale din Valea Jiului şi Ţara Haţegului”. Ignorând faptul că domnul Dan e la răcoare, Partidul Poporului Dan Diaconescu va face, potrivit anunţului din geam, noi înscrieri şi va oferi celor doritori audienţe în fiecare joi de orele 16 la 18. Instructorii auto pregătesc şoferi categoria B la preţ de criză, cu plata în rate şi oferă reduceri semnificative pentru elevi şi studenţi. Pe strada Cărbunelui poţi să-ţi cumperi schiuri *Salomon* şi cauciucuri, second hand, *Michelin*. “Romland Tour” va face, ca şi până acum, doar transporturi ocazionale. La orice butic din Petrila poţi să-ţi cumperi cartele ca să poţi vorbi, nelimitat, cu cei plecaţi în Italia şi Spania. La final, o veste bună şi de ultimă oră: în piaţa din Petroşani a apărut dragaveiul şi e doar 5 lei kilogramul

Noua clasă muncitoare merge (şi ea) în Paradis...

“Unde este clasa muncitoare? Unde sunt steagurile tale, pumnii tăi, sfânta dorinţă de dreptate şi libertate? ” Aşa se întreba, în urmă cu vreo jumătate de secol, scriitorul petrilean Ion D. Sîrbu. Şi tot el îşi oferea şi răspunsul: “Tăcere.” Lângă clădirea pe care era scris, cu vopsea roşie, textul de mai sus erau trei tomberoane. Unul pentru sticlă, altul pentru hârtie şi unul pentru ce se mai nimereşte. Ultimul era plin - ochi cu salopete de foşti mineri. Erau salopetele celor disponibilizaţi care îşi vor aştepta acasă, ajutaţi de stat, sorocul pentru a intra în pensie. Între ciorapi, cămăşi, maiouri, pufoaice (care nu mai aveau nici o utilitate practică) am găsit şi un număr recent din “Povestea mea”. Pe coperta numărului 25, anul XIX, erau titluri pline de miez: “Soacra mea a încercat să-mi facă rost de un amant” sau “Ştiam că este infidel dar tot m-am îndrăgostit de el”. Dincolo de mină, în oraş, este, oarecum, ca-n povestea mea. Cei din Alba Iulia ne-ar angaja fetele ca dansatoare şi animatoare. O companie de pază din Vale selectează agenţi şi agente de securitate. O fabrică de cablaje din Orăştie promite să nu-i tragă pe sfoară pe cei care îi vor călca pragul. Băieţii care ştiu englezeşte sunt aşteptaţi la o fabrică de electronice din Cehia. Fetele care au aptitudini şi vor să lucreze la videochat vor fi şi cele mai avantajate. Lor li se promit salarii în euro, de la 1.500 la 4.500. În funcţie de performanţele lor artistice...

Epilog cu Gogu. Gogu al nostru, cel de pe strada Alexandru Sahia...

La plecare, mi-am luat maşina din parcare şi am străbătut, din nou, strada Alexandru Sahia. Pentru cine nu ştie, Alexandru Sahia e scriitorul despre care am învăţat la şcoală cum stau lucrurile cu “Uzina vie” şi cu Bozan cel care şi-a pierdut piciorul în câmpul muncii şi căruia patronii nu vor să-i ia unul de lemn. “Fabrica nu-i obligată să-ţi dea şi picioare”, era mesajul patronatului. (Acum, fără îndoială, lucrurile s-au schimbat mult. Azi, mina îţi dă câte picioare vrei. În fund!) Aveam capul plecat şi ochii-n pământ. Deodată, am remarcat, caligrafiat pe asfalt cu litere mari, de tipar, un text scris de-a-ndoaselea. Mă opresc şi-l citesc cu mirare: “Gogu suge p..a!” M-am întrebat, în mod firesc, cine este acest misterios şi pervers domn Gogu. Apoi mi-am adus aminte că, la orele de română, le vorbeam copiilor despre aprigul personajul colectiv din “Răscoala” sau din “Alexandru Lăpuşneanu”. Atunci am avut o revelaţie: Gogu suntem chiar noi, petrilenii! Noi, toţi, în frunte cu veşnicul nostru primar. Şi atunci mi-am dat seama că “Viitorul sună bine”. Adică în felul ăsta, frust si la obiect, în care s-a exprimat, pentru noi toţi, unul din concitadinii mei: “Gogu suge p..a!”

Nota redacţiei: *O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că* ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu picturi din Biserica Domnească de la Curtea de Argeş.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeş*** poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

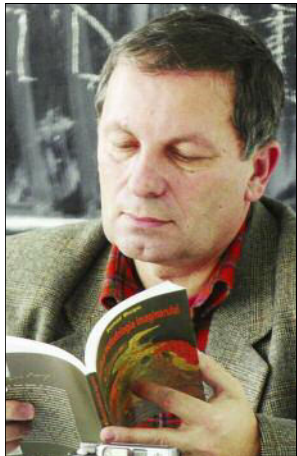
ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com **tel.:** 0248/216348, 219976 **fax:** 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Recviem vesel la moartea programată a minei Petrila

Am străbătut centrul Petrilei în zilele sfârșitului de săptămână pentru a vedea cum sărbătoresc minerii închiderea minei lor. Pentru că circulația în oraș era deviată a trebuit să ocolesc, cu mașina, pe la strada Minei, să trec pe strada Alexandru Sahia și să o parchez lângă "Lovendal", brutăria de lângă casa natală a lui Ion D. Sîrbu.

reportaj

În ziua de 24 octombrie 2015, Radio România Actualități transmitea din oră-n oră, la buletinele de știri, faptul că în acea zi la Mina Petrila se va scoate ultima tonă de cărbune. Știrea era însoțită de două amănunte relativ semnificative. Unul se referea la faptul că mina a dat cărbune, neîntrerupt, vreme de peste 165 de ani. (Adică și în timpul primului război mondial și în timpul celui de-al doilea, și-n capitalism, și-n comunism dar iată că, mai aprigă decât toate celelalte la un loc, tranziția i-a venit de hac.) A doua informație ținea de Cartea Recordurilor și ne releva faptul că la Petrila ar fi (fost) cea mai adâncă mină din România.

E oficial. Trecutul minei Petrila va fi gestionat, operativ, de d. Căldărar de la Remat Transilvania SRL

Am fost curios cum a primit comunitatea locală această știre năprasnică și am purces, de îndată, la fața locului. Director la societatea "Inchideri de mine" (din care face parte și mina Petrila) este d. Aurel Anghel, un cetățean ajuns în vârful piramidei datorită unor strânse legături de familie cu primarul Răsmeriță, cel implicat în finanțarea faimoasei Gale Bute din banii primăriei Lupeni. Ideea unor inimoși oameni din firava societate civilă din Vale și al unor arhitecți din București de a salva patrimoniul industrial aflat la suprafață e privită, cu vădită dușmănie, de respectivul director. El vrea să radă tot și să scoată până la ultimul kilogram de fier vechi din armăturile construcțiilor de la suprafață. Dl. Viorel Căldărar din Aninoasa și societatea domniei sale, Remat Transilvania Impex SRL, abia așteaptă să poată intra, din plin, (și) în monumentele industriale din zonă. Contractul a fost încheiat la un preț de 0,97 lei pe kilogram iar de la mina Petrila trebuie să fie ridicate 579 de tone de deșeuri, contractul având o valoare de 721 mii lei.

România salivează, de pe acum, de plăcere, să-i intre în cont mărunțișul. E o răsplată binemeritată pentru ce-au trudit, pe brânci și-n gropi adânci, generațiile anterioare. Aurel Anghel zice că nu-și poate permite să piardă banii din subvenție și, din acest motiv, va pune la pământ toate construcțiile de la suprafață ale tuturor minelor care se vor închide în Vale. Nu suntem noi "Țara lui Tabula rasa"? Dl. Căldărar, mult mai abil decât noi toți, știe de mult timp acest secret...

Revolta arhitectului petrilean: *"Vă doresc să aveți parte la tot pasul de impertinența și nesimțirea crasă de care dați dovadă..."*

Arhitecții, prin vocea unuia dintre ei, născut chiar la Petrila, spun despre Anghel că "e un idiot". Citām, ca să n-avem vorbe: *"Domnule Anghel, sunteți un nenorocit de doi bani, incapabil să perceapă conceptul de patrimoniu industrial. Voi putea să v-o spun și în față, dacă îmi oferiți oportunitatea, fără nicio problemă. Pentru a rula sume de bani în anumite direcții sunteți gata să faceți tot ceea ce doriți? Cine sunteți dumneavoastră la scara istoriei, mai mult decat un simplu idiot? Vă uitați numai în grădina proprie, servindu-vă doar propriile interese, dar nu și ale societății în ansamblu. Atât de ușor vă descotorosiți de identitatea unor locuri pe care se pare că nu le apreciați. Atât de ușor o activitate care ar trebui să vă fie dragă, de care să vă mândriți, mineritul, vă deranjează în necesitatea de a respecta o subvenție nenorocită? Ce este greu de înțeles în noțiunea de patrimoniu industrial? Asta înseamnă că orice clădire, indiferent că are sau nu valoare arhitecturală, dacă este relevantă pentru perioada în care a fost construită atunci merită păstrată pentru că le transmite generațiilor care vor urma (nu doar dumneavoastră, și după moartea dumneavoastră nimănui) că aici a existat o activitate de un anume tip, care aproape pentru toți a fost rațiunea de a fi în Valea Jiului. Vă doresc să aveți parte la tot pasul de impertinența și nesimțirea crasă de care dați dovada, și să le primiți pe toate exact așa cum le meritați, în toate etapele vieții, pentru că despre un idiot mai nenorocit ca dumneavoastră nu am mai auzit de mult timp. Numai bine! Dar nu al dumneavoastră, ci al nostru, al tuturor, al societății".* Scrisoarea este semnată de arhitectul Mihai-Ionuț Danciu de la Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, Universitatea Politehnică Timișoara- ACV Petroșani și textul a apărut, în Vale, doar într-o gazetă de dimineață.

Recolta altora, parastasul nostru...

Anghel a promis jurnaliștilor că-l va da în judecată pe dl. Arhitect deși, încă, nu-l cunoaște personal. "Idiotul" din textul de mai sus zice că, poate, va avea ocazia să dea ochii cu el și atunci o să vadă lumea ce confruntare de idei se va isca... Marea durere a lui Anghel se trage de la faptul că onor Comisia Centrală de pe lângă Ministerul Culturii a decis că un număr de șapte clădiri ce aparțin minei Petrila sunt monumente istorice și acestea ar putea să scape de o demolare iminentă. Am aflat, pe surse, că asupra ministrului Culturii se fac presiuni majore ca să nu declare respectivele clădiri ca făcând parte din patrimoniul nostru industrial. "Ce ne facem", s-a alarmat directorul Anghel, "dacă toate minele din Valea Jiului sunt unicat o să le declarăm pe toate monumente istorice?" Răspunsul, deși e la mintea cocoșului, e încă o mare enigmă pentru cel care-și pune asemenea întrebări...

Primarul Ilie Păducel din Petrila mimează și el durerea pe care i-o pricinuiește închiderea minei. Și pentru ca petrileanul să-și înece, în mod adecvat, amarul, întâiul om al urbei încinge o horă pe mormântul proaspăt al minei defuncte și organizează, cu fastul cuvenit, "Ziua recoltei 2015". În Valea Jiului se face cartoful și, cât de cât, porumbul și dovlecii. Momârlanii mai culeg și niște prune din care fac o țuică slabă, la concurență cu una, și mai slabă, fabricată în Oltenia. Am străbătut centrul Petrilei în zilele sfârșitului de săptămână pentru a vedea cum sărbătoresc minerii închiderea minei lor. Pentru că circulația în oraș era deviată a trebuit să ocolesc, cu mașina, pe la strada Minei, să trec pe strada Alexandru Sahia și să o parchez lângă "Lovendal", brutăria de lângă casa natală a lui Ion D. Sîrbu. M-am uitat la mașinile care erau parcate alături. Erau din Baia Mare, din Sibiu, din Harghita și din județul Gorj. 'Bucovina" SRL din Suceava și "Boreal" SRL din Baia Mare au adus scena pentru a se putea produce artiștii locali și cei invitați. Oaspeții și-au adus recolta la Petrila ca să-i facă pe mineri să se distreze, pe cinste, la parastasul minei lor.

Petrila râde, cântă și falsează. La Ziua Recoltei

Cu "Fantezia Michi" te poți da pe un tobogan umflat cu aerul nostru tare de munte. Pe "Terasa Lidia" poți mânca "mici gugulani/ proaspeți și buni". Peste drum, sunt de vânzare icoane cu Arsenia Boca, fabricate în China, și flip-uri pentru telefoane, cu 20 de lei bucata. La "Tombola fără pierdere" te distrezi doar cu un singur leu. "Costel din Turcinești" își vinde vinul negru cu 6 lei litrul, cu 2 lei paharul de 250 ml și cu 4 lei pe cel de 500 ml. Vinul negru fiert de Costel e mai scump pentru că în prețul de cost intră și gazul consumat din propria-i butelie. Doritorii dau 2,5 lei pe un paharul de un sfert de litru și 5 lei pe cel de jumătate. Mustul alb are același preț ca vinul negru. Palinca e 30 de lei/ litrul iar țuica se dă la jumătate de preț: doar 15 lei. Vata de zahăr, merele glazurate, pop cornul, chipsurile (sărate sau caramel) ori frăguțele din zahăr sunt vândute de un domn rotofei ce și-a pus un cilindru cu steagul american pe cap. Produsele tradiționale din porc le găsești "La Ioșka și Mișka", doi comercianți din Harcov (adică din Harghita & Covasna) . Palinca lor care este, neaparat, "de Maramureș" se dă, ca să vezi drăcia dracului, cu 5 lei mai ieftin decât produsul echivalent a d-lui Costel din Turcinești. Merele și perele "made in Harcov" costă 2 lei kg., iar gutuile - 3. Merdenelele de la "Lowendal" (cu brânză sărată sau dulce) sunt cu un leu bucata și se trec ca pâinea caldă. N-am văzut, deși am dat ochii roată prin tot târgul, nici un momârlan cu vreun produs tradițional sau cu ceva din recolta lor din anul ăsta. Momârlanii din zonă au ajuns domni și la mină și la primărie. Ei nu mai produc nimic și cumpără totul. Din punct de vedere topografic, "Ziua Recoltei" se întinde cam de la strada Minei și până la strada 1 Iunie. În acest interval urban, Petrila trăiește în plin paradox și a ajuns raiul formelor fără fond. Să ne explicăm... Pe strada Minei nu mai există mina, pe strada Cărbunelui oamenii nu se mai încălzesc cu "aurul negru" scos din subteranele orașului, pe strada Castanilor nu mai e nici un castan (nici din cel sălbatic, nici din cel comestibil), pe strada Trandafirilor nu mai întâlnești nici măcar un măceș iar pe strada 1 Iunie nu se mai joacă nici un copil. Strada respectivă, parte a fostei colonii petrilene, mai are fix două case. Una e de-o parte a străzii, alta în cealalată parte. Acolo locuiesc un scriitor și un artist plastic. Strada nu are mai mult de 50 de metri, se scaldă într-un noroi până dincolo de pantofi și se termină, brusc, într-un dâmb de pământ. Pe o tablă de metal (pe care artistul plastic a primit-o tocmai din America, de la faimoșii Barnes&Nobles) scrie, cu litere albe pe un fond albastru, "Stop. Stupizii nu pot trece dincolo de acest punct ". Adică din Petrila în Micul Paris. Deși 1 Iunie e o stradă foarte mică, ea nu e asfaltată și se pare că, potrivit programului său electoral, primarul Păducel nu o va asfalta niciodată. El știe, din surse sigure, că ăia doi nu l-au votat niciodată și nici n-au de

(continuare în p. 31)